

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

1999
YILINA GİRERKEN
TÜRK EKONOMİSİ

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

**1999
YILINA GİRERKEN
TÜRK EKONOMİSİ**

**Ocak 1999
(Yayın No. TÜSİAD-T/99,248)**

Meşrutiyet Caddesi, No.74 80050 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: (0212) 249 54 48 - 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

*Bu yayının tamamı veya bir bölümü
TÜSİAD "1999 Yılına Girerken Türk Ekonomisi"
referansı yazılmak kaydıyla yayınlanabilir.*

ISSN: 1300-3879

Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.

ÖNSÖZ

TÜSİAD, özel sektörü temsil eden sanayici ve işadamları tarafından 1971 yılında Anayasamızın ve Dernekler Kanununun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSİAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, girişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevlerine odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye’de, Atatürk’ün çağdaş uygarlık hedefine ve ilkelerine sadık toplumsal yapının gelişmesine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleşmesine yardımcı olur. TÜSİAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve kurumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSİAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayi ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistemde belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde çalışır. TÜSİAD, Türkiye’de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanısıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükselişini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artırılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSİAD amaç ve faaliyetlerini, ülke gündeminde bulunan ekonomik ve sosyal konulardaki görüşlerini, bilimsel çalışmalar ile destekleyerek kamuoyuna duyurur.

“1999 Yılına Girerken Türk Ekonomisi” adlı bu çalışma, 1998 Aralık ayı itibarıyla bilinen son rakamlara ve 1999 yılı tahminlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada 1998 ve 1999 yılları için verilen tahminler, metin içinde aksi belirtilmedikçe, DPT tarafından hazırlanan 1999 Yılı Programı’ndan alınmıştır.

Bu çalışma, TÜSİAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü tarafından hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER VE GENEL DEĞERLENDİRME	7
Bölüm 1	
Ekonominin Genel Dengesi	17
Kaynak-Harcama Dengesi	19
GSMH ve Sektörel Büyüme	22
Sanayi Üretimi	23
Kapasite Kullanımı	25
İstihdam	26
Ücretler	26
Bölüm 2	
Kamu Maliyesi	27
Kamu Kesimi Dengesi	29
Konsolide Bütçe	30
Ocak-Ekim Gerçekleşmeleri	33
Bütçe Açığının Finansmanı ve Faizler	35
İç Borçlar	37
Kamu İktisadi Teşebbüsleri	39
Bölüm 3	
Para Politikası ve Parasal Büyüklükler	41
Para Politikası ve Gelişmeler	43
Parasal Büyüklüklerdeki Gelişmeler	51
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası	55
Bölüm 4	
Enflasyon	59
Bölüm 5	
Dış Ekonomik İlişkiler	65
Ödemeler Dengesi	67
Dış Ticaret	67
Cari İşlemler Dengesi	72
Sermaye Hareketleri	74
Uluslararası Rezervler	75
Dış Borçlar	76
Döviz Kurları	77
Bölüm 6	
1998 Yılında Türkiye Ekonomisi Hedefler ve Beklentiler	79
Ek İstatistikî Tablolar	89

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER
VE
GENEL DEĞERLENDİRME

TABLO I - A

Temel Ekonomik Göstergeler I								
	Birim	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999**
GSMH (1987 Sabit Fiyatlarıyla)	% Değişim	8.1	-6.1	8.0	7.2	8.3	4.5	3.0
Tarım		-1.3	-0.7	2.0	4.4	-2.3	4.5	1.0
Sanayi		8.2	-5.7	12.1	7.1	10.4	4.1	3.2
Hizmetler		10.7	-6.6	6.3	7.6	8.6	4.6	3.5
Nüfus	Bin kişi	59,491	60,576	61,644	62,697	62,510	63,451	64,385
Kişi Başına GSMH	Dolar	3,091	2,192	2,823	3,000	3,105	3,224	3,273
Sabit Sermaye Yatırımları	% Değişim	24.9	-15.9	9.1	14.1	14.5	4.0	3.3
Kamu		5.6	-34.8	-18.8	24.4	26.3	4.3	7.8
Özel		26.8	-9.1	16.9	12.1	11.4	3.9	1.9
Toplam Tüketim	% Değişim							
Kamu		3.7	-3.5	6.8	8.6	4.5	3.2	9.7
Özel		8.1	-5.4	4.8	8.5	8.2	2.2	3.1
GSMH Deflatörü	%	61.1	107.9	81.9	78.6	83.0	72.5	44.4
İşsizlik	%						Nisan	
Genel		8.0	7.9	6.6	5.8	6.9	6.4	
Kent		12.0	11.1	10.0	9.3	9.7	9.9	
Kır		4.5	5.1	3.9	2.9	4.2	3.2	
Enflasyon	%						Kasım	
Toptan eşya (Ortalama)		58.4	120.6	86.0	75.9	81.8	75.0	44.4
Tüketici (Ortalama)		66.1	106.3	89.1	80.4	85.7	87.3	
Kamu Kesimi Dengesi(GSMH'ya Oran) %								
Kamu kesimi açığı		12.0	7.9	5.2	8.8	7.6	8.7	8.3
Bütçe açığı		6.7	3.9	4.0	8.3	7.6	7.1	7.0
KİT açığı		2.4	1.4	-0.2	-0.5	0.3	1.3	0.8
Diğer		2.9	2.6	1.4	1.0	-0.3	0.3	0.5
Konsolide Bütçe	Trilyon TL							
Bütçe gelirleri		351	753	1,404	2,728	5,750	11,736	18,130
Bütçe harcamaları		485	899	1,721	3,956	7,991	15,500	23,650
Bütçe açığı		134	146	317	1,218	2,241	3,764	5,520
İç Borç Stoğu	Trilyon TL						Eylül	
Tahvil		191	239	512	1,250	3,571	5,176	
Hazine bonosu		64	304	631	1,528	2,375	4,771	
Kamu kağıtları		255	544	1,143	2,778	5,946	9,947	
MB avansı		70	122	192	371	338	0	
Kur farkları		32	133	26	0	0	0	
Toplam		357	799	1,361	3,149	6,284	9,947	

* DPT gerçekleşme tahmini

** Program

Kaynak: DPT, TCMB, DİE, Hazine Müsteşarlığı

TABLO I - B

Temel Ekonomik Göstergeler II		Birim	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999**
Bileşik Faiz Oranı	%								
Yıllık ağırlıklı ortalama			87.6	164.4	121.8	132.8	108.1	115.2	
Döviz Kurları (Ortalama)	% Değişme							Aralık	
Dolar			69.5	170.6	54.0	77.5	86.4	72.2	
Mark			50.0	178.8	72.9	69.1	61.5	71.0	
Parasal Gelişmeler	% Değişme							Aralık	
Emisyon			73.1	89.3	89.0	68.5	94.2	79.7	
M1			71.9	84.1	75.7	104.6	79.1	73.0	
M2			49.6	125.4	101.3	118.9	97.8	107.5	
M2Y			77.9	137.6	100.6	118.6	105.3	92.9	
Toplam TL mevduat			47.4	128.6	102.9	150.5	92.9	97.0	
Mevduat bankaları TL kredileri			86.0	73.7	127.3	127.6	131.4	61.3	
Dış Ticaret	Milyar dolar								
İhracat			15.3	18.1	21.6	23.2	26.2	27.5	30.0
İthalat			29.4	23.3	35.7	43.6	48.6	49.5	53.0
Dış açık			14.1	5.2	14.1	20.4	22.4	22.0	23.0
Ödemeler Dengesi	Milyar dolar								
Dış ticaret dengesi			-14.2	-4.2	-13.2	-10.6	-15.4	-15.9	-16.4
Görünmeyen işlemler dengesi			7.7	6.8	10.9	8.2	12.7	12.4	12.8
Cari işlemler dengesi			-6.4	2.6	-2.3	-2.4	-2.7	-3.5	-3.6
Cari işlemler dengesi (GSMH'ya oran)	%		-3.5	2.0	-1.4	-1.3	-1.4	-1.7	-1.7
Sermaye hareketleri	Milyar dolar								
Doğrudan yatırımlar			9.0	-4.2	4.7	8.8	8.7	5.2	6.8
Portföy yatırımları			0.6	0.6	0.8	0.6	0.6	0.6	1.1
Uzun vadeli sermaye hareketleri			3.9	1.2	1.7	0.6	1.6	-0.8	1.7
Kısa vadeli sermaye hareketleri			1.4	-0.8	-0.1	1.6	4.7	3.6	2.6
			3.1	-5.1	2.3	5.9	1.8	1.8	1.5
Uluslararası Rezervler	Milyar dolar							Kasım	
Merkez Bankası			6.2	7.1	12.4	16.5	18.4	19.7	
Ticari Bankalar			10.1	8.0	10.2	7.4	7.6	10.3	
Altın			1.5	1.4	1.4	1.4	1.1	1.2	
Toplam			17.8	16.5	24.0	25.2	27.2	31.2	
Dış Borç Stoku	Milyar dolar							Haziran	
Orta ve uzun vadeli			48.8	54.3	57.6	64.2	69.6	71.8	
Kısa vadeli			18.5	11.3	15.7	20.5	22.6	25.4	
Toplam			67.4	65.6	73.3	84.7	92.2	97.2	
Dış Borç Stoku (GSMH'ya oran)	%								
Orta ve uzun vadeli			27.0	41.6	34.8	34.8	35.4	35.0	
Kısa vadeli			10.3	8.7	9.5	11.1	11.5	12.4	
Toplam			37.3	50.3	44.3	45.9	47.0	47.5	

* DPT Gerçekleşme Tahmini

**Program

Kaynak: DPT, TCMB, DİE, Hazine Müsteşarlığı

GENEL DEĞERLENDİRME

1997 yılı ortalarında Tayland'da başlayıp sermaye ve mal hareketleri yoluyla dalga dalga Güneydoğu Asya'yı etkisi altına alan finansal kriz, son olarak 1998'in Ağustos ayında Rusya'nın moratoryum ilan etmesiyle, tüm dünya ekonomilerini sarmıştır. Bu gelişmelerle, krizin yayılmasının nasıl önleneceği, uluslararası kuruluşlara karşı güven bunalımının nasıl aşılabacağı ve krize giren ülkelerin gereksinim duydukları finansal desteğin hangi koşullarda ve nereden sağlanacağı gibi konular ön plana çıkmıştır. Kore, Brezilya, Malezya vb. birçok ülkede hükümetler, uluslarüstü kuruluşların yardım ve tavsiyelerinin yanısıra, kendi önlemlerini de almaya başlamışlardır.

Türkiye, krizle nispeten uygun bir zamanda tanışmıştır. 1998 başından itibaren Hükümetin enflasyonu düşürmeyi amaçlayan mali ve parasal politikalar ve iç borçlanma programı uygulaması, piyasalarda dalgalanmaları ve belirsizliği azaltmış, ekonomi yönetimine duyulan güveni artırmıştır. Temmuz ayında IMF ile imzalanan ("Staff-Monitoring") yakın izleme anlaşması da piyasalardaki iyimser havayı güçlendirmiştir. Kamu fiyatlarının kontrolü ve olumlu beklentiler, Temmuz ayında enflasyon oranının yıl başına göre yaklaşık 20 puan düşmesine ve yıllık bileşik faiz oranının yüzde 76 gibi düşük bir seviyeye inmesine yol açmıştır.

Ağustos sonunda ortaya çıkan Rusya krizi piyasalarda oluşan iyimser havanın kaybolmasına, belirsizlik ortamının artmasına ve faiz oranlarında sıçramalara neden olmuştur. Ancak, Türkiye'nin nisbeten küçük olan bir cari denge açığı ve güçlü rezervlerle dünya kriziyle karşılaşması; Merkez Bankası'nın döviz talebi artışını karşılamasına imkan sağlayarak, olası bir devaluasyon beklentisini kırmıştır.

Krizin yayılmasıyla birlikte, dünya ekonomisinin 1999 yılında ciddi bir şekilde yavaşlaması beklenmektedir. Böylece, gelişmiş ekonomilere ihracat olanakları da azalacaktır. Bu ülkeler artan global risk karşısında

**Asya Krizi
sonrasında finansal
kriz tüm dünya
ekonomilerine
yayılmıştır.**

**Türkiye, krizle
nispeten uygun bir
zamanda tanışmıştır.**

**1999 yılında dünya
ve Türkiye
ekonomisinin
yavaşlaması
beklenmektedir.**

artık eskisi gibi kısa vadeli ve yüksek kazançlı sermaye yatırımlarına da yönelmeyecektir. Uluslararası finans kuruluşlarının yükselen pazarları bir bütün olarak değerlendirerek tümünden uzak davranmaları nedeniyle, bankaların ve kamu kesiminin dış kaynaklardan döviz borçlanma olanakları zorlaşacaktır. Bu gelişmeler, Türkiye'yi hem dış ticaret hacmi kaybına, hem de dış borçlanma zorluklarına götürecektir. Kamu kesminin dış borç ödemeleri için içerideki döviz kaynaklarına yönelmesi mali piyasalar üzerinde baskı yaratacağı için faiz hadlerinin çok yüksek seviyelerde devam etmesine neden olacaktır. Yurtiçi talebin de yavaşlamakta olduğu bir dönemde, bu durum üretim yavaşlamasını kaçınılmaz kılacaktır.

Hükümetin enflasyonla mücadele kapsamında 1998 yılı başından bu yana uyguladığı politikalar yılın ikinci döneminden itibaren reel sektör üzerinde etkilerini göstermeye başlamıştır. Uygulanan mali ve parasal politikaların, beklenen oranda daraltıcı olmamakla beraber, daha önceki populist uygulamalardan uzak olmaları; enflasyonist beklentilerdeki iyileşme ve başta kamu fiyatları olmak üzere fiyat artışlarındaki yavaşlama, Nisan ayından başlayarak yavaşlamanın hissedilmesine neden olmuştur. Ayrıca, dış piyasalardaki olumsuzluklar, erken seçim beklentisiyle artan belirsizlik ve yeni vergi düzenlemeleri de üretim ve yatırımda kararlarını olumsuz etkilemiştir.

Enflasyonla mücadele kapsamında uygulanan politikalar reel sektör üzerindeki etkilerini göstermeye başlamıştır.

Bu gelişmeler ışığında, birinci dönem iç talepten kaynaklı olarak GSMH %9 büyürken; ikinci dönemde büyüme %4'e gerilemiştir. Özel tüketim harcamaları ikinci dönem yıllık yüzde 0.3 daralmıştır. Özellikle son üç senedir ortalama %28 reel artış gösteren dayanıklı tüketim malları talebindeki %0.8'lik gerileme iç talebin ciddi şekilde kısıldığını göstermiştir. Yatırımlar geçen senenin aynı dönemine göre %2.3 azalmıştır. Ancak, dikkat çekici olan, yatırım ve özel tüketimde görülen önemli daralmalara karşın, kamu sektörü harcamalarının %10.5 oranında büyümesidir.

Diğer taraftan, bütçe ve para programlarına uygun hareket edilmesi; iç borçlanma programının açıklanmasıyla belirsizliklerin azaltılması ve Merkez Bankası'nın piyasa koşullarına uygun politikalar izlemesi özellikle enflasyon ve faiz oranlarında etkisini göstermiştir. Bütçe gelirleri reel olarak artarken, faizler üzerinden alınan vergi nedeniyle vergi tahsilatı hedeflenenin üstünde gerçekleşmiştir. Parasal genişlemenin durması, reel vergi gelirlerindeki artış, mali sektör üzerindeki baskının azalması beklentileri olumlu etkileyerek, enflasyon oranının ve risk priminin düşmesine bağlı olarak faiz oranlarının gerilemesine neden olmuştur. Ocak ayından itibaren enflasyon düşme eğilimine girmiş, Haziran itibariyle %76.7'ye inmiştir. İkinci dönem yoğun sermaye girişinin olmasıyla da rahatlayan para piyasalarında, hazine ihale faiz oranları ise ortalama %99'a gerilerken, vadeler uzamıştır. Özelleştirme uygulamalarının hız kazanması da beklentileri olumlu yönde etkilemiştir.

Enflasyonla mücadele programının ciddiyetle yürütülmesi, ekonomide olumlu bir hava yaratmıştır.

Bu gelişmeler, hükümeti yılın ikinci yarısında daha ciddi bir program uygulamaya yöneltmiştir. Bu amaçla, Haziran sonunda IMF ile imzalanan "yakın izleme anlaşması" iddialı hedefler içermiştir. Enflasyonla mücadelede geriye endeksli fiyat oluşumunu kırmak ve bütçe giderlerini kısmak amaçlanmıştır. Fiyat artışlarında geriye endeksleme yerine ileriye endeksleme, kamu personeli ücret artışları ve tarım desteklemesine sınırlama getirmek, enflasyona ve dövizle endeksli borçlanma senetleri çıkarmak öngörmüştür. Bu anlaşma, piyasalardaki iyimserlik havasını ve hükümet programlarının kredibilitesini desteklemiştir. Böylece, Temmuz ayında enflasyon ve faiz oranları en düşük seviyelerine inmiştir. Ancak, memur ücret artışlarının IMF'in önerdiği oranın üstünde açıklanması ve program hedefinin üstünde tarım destekleme alımı yapılması, anlaşmanın uygulanmasına olan güveni zedelemiştir. Bunlara yeni vergi yasasının finansal araçları vergilendirmeye yönelik maddelerinin eklenmesi iyimser havayı bozmuştur.

Merkez Bankası, "para kurulu" gibi hareket etmiş ve para arzının net dış varlıklardaki artışla orantılı olarak artılacağını duyurmuştu. Bu amaçla, yılın ilk yarısında rezerv para üstüne sınırlamalar getirmişti.

Ancak ilk yarıda sermaye girişinin 9.5 milyar dolara ulaşması, piyasaya çıkan likiditeyi artırmış: likidite fazlası API ile sterilize edilmiştir. İkinci yarıda, Merkez Bankası, net dış varlıklarını azaltmak için zorunlu döviz devir kurunu sıfırlarken, para arzı kontrolü hedefini rezerv paradan net iç valıklar üzerine kaydırmıştır. Bu da, döviz piyasası üzerindeki düzenleyici rolünün azalmasını gerektirmiştir. Ancak Rusya Krizi'yle beraber sermaye girişinin durması, net iç varlıkları, Merkez Bankası politikasıyla aynı yönde olmakla beraber, hızla artırarak; hedefleri anlamsızlaştırmıştır.

Ancak ekonomideki olumlu hava, Rusya Krizi ve onu takip eden küresel finansal krizin etkisiyle bozulmuştur.

Yapısal reformların hayata geçirilmesi için ilk yarıyıda oluşan ekonomik ortam, henüz kullanılmaya başlamadan, Temmuz-Ağustos aylarında Rusya Krizi'nin etkisiyle bozulmuştur. Finansal bir krizin söylentileri özellikle menkul değerler borsasını ve faizleri olumsuz etkilemiştir. Yabancı sermayenin bütün gelişmekte olan piyasaları terketmeye başlamasıyla, İMKB endeksi dolar bazında %41 düşerken, Merkez Bankası'nın döviz rezervleri Haziran ayındaki rekor seviyelerinden (27 milyar dolar) Ağustos ayında 21 milyar dolara inmiştir. Hazine ihale faizleri yükselirken, Eylül ayının ilk ihalesinde vade bir yıldan üç aya çekilmiştir.

Bu gelişmeler ışığında, hükümet tarafından finans piyasalarını rahatlatıcı iki kriz paketi açıklanmıştır. Alınan önlemler daha çok, finansal araçların vergilendirilmesi ve küresel bir finans krizinin çıkmasının eş zamanlarda ortaya çıkardığı sonuçların azaltılması yönünde olmuştur. Bankalararası mevduat faizinde stopaj oranının sıfırlanması, Kamu kağıtlarının alım-satımında uygulanan BSMV vergisinin%1'e indirilmesi, bankaların forward işlemlerine getirilmiş bulunan sınırlanmaların kaldırılması gündeme gelmiştir. Bunlara ek olarak, yatırım fonların ve yabancı kurumsal yatırımcıların cazip hale getirilmesi yönünde önlemler alınmıştır. Bu kararlar, para piyasaları tarafından olumlu karşılanmış; ancak yetersiz kalmıştır. Hemen arkasından baş gösteren hükümet krizi, uluslararası piyasalardan da olumlu sinyaller gelmemesiyle birleşince faizlerin %140-150 seviyelerinde oturmasının önüne geçilememiştir.

Yabancı sermaye girişiyle önemli oranda örtüşen büyüme hızı, sermaye çıkışının Temmuz-Eylül döneminde 10.6 milyar dolara ulaşmasıyla, üçüncü çeyrekte iyice yavaşlamıştır. Bu dönemde, ekonomi sadece % 1.9 büyüme kaydetmiş; iç talep canlılığının göstergelerinden olan, dayanıklı tüketim malı harcamaları, geçen senenin aynı dönemine göre %5.4 azalmıştır. Aynı şekilde, sanayi üretimi üçüncü dönemde geçen sene %13.8 büyürken, 1998'de ancak %0.1 artmıştır. Üretim düşüşü özel sektörde %2.6 ile daha da belirgindir.

Hükümet programlarıyla gelen yavaşlama, finansal kriz sonucunda yabancı sermaye çıkışının artmasıyla ivmelenmiştir.

Ekonomik durgunluktan en çok etkilenen sektörler tekstil ve otomobil sektörü olmuştur. Bu sektörlerde hızlı genişleme döneminde sorunlar dünya ve Türkiye'deki talep yavaşlamasıyla ağırlaşmıştır. Tekstil sektöründe gözlenen durgunluk diğer sektörlerin üstünde olması, iç ve dış talebin üstünde ve bilinçsizce yapılan yatırımlara, ve Avrupa Birliği pazarının küçülmesine bağlanmaktadır.

Ekonomik durgunluğun başta tekstil sektörü olmak üzere her alanda hissedilir olması, üretim ve ihracatı artırmaya yönelik üçüncü bir kriz paketi hazırlanmasını gerektirmiştir. İhracat finansmanını kolaylaştırmak için Eximbank'a kaynak aktarımı yapılırken, yurt dışından sağlanan kredileri ucuzlatmak amacıyla da KKDF oranı indirilmiştir.

Global krizin etkilerine rağmen, kur ve enflasyon politikalarında önemli bir değişiklik olmamıştır. Ancak Hükümet, 1998 programında belirtilen yıl sonu ve yıl ortalamsı enflasyon hedeflerini, uluslararası koşullar dolayısıyla, %50 ve %60'tan %58 ve %72.4'e çekmiştir. Eylül ayında aylık artışın beklentilerin üstüne çıkmasına karşın, genel eğilim enflasyon oranının geçen senenin altında kalması yönünde olmuştur. 1998 boyunca kamu fiyatlarının düşük tutulması, ithalat fiyatlarının özellikle petrol fiyatlarının düşmesi, ve programlara uyulmasıyla kredibilitenin yükselmesi ve enflasyonist beklentilerin görece olarak kırılması enflasyon oranının düşmesinde etkili olmuştur. Kasım ayı fiyat artışı geçen senenin aynı ayına göre %58.6 olmuştur. Bu oran 1997

yılında %88.4 idi. Ancak özel sektör fiyat artışları, geçen senenin 20 puan altında olmakla birlikte, %63.9'la kamu fiyatlarının üstünde oluşmuştur.

Sonuç olarak, 1998 yılı ilk yarısında ekonomide yaratılan iyimserlik yapısal sorunların çözümlenmek için gereken alt yapıyı sağlamış olmasına karşın, bu fırsat bu yönde değerlendirilememiştir. 1999 yılında ekonomik durgunluğun bütün dünyada etkisini artarak göstermesi ve uluslararası yatırımcıların gelişmekte olan piyasalardan bir süre daha uzak durması beklenmektedir. Bu şartlar altında, 1999 yılında yurtdışından uygun koşullu kredi bulma ihtimali zayıflamaktadır.

Küresel krizden etkilenen birçok ülkenin, bu durumu, uzun süredir erteledikleri yapısal reformları hayata geçirmek için bir fırsat olarak değerlendirdikleri bilinmektedir; çünkü, ancak yurtiçi ekonomik yapıları güçlü olan ülkeler krizden daha az etkilenmektedirler. Küresel krizden çıkışta da, yabancı sermayenin tercih edeceği ülkeler, mutlaka kendi mali yapılarını güçlendirmiş ülkeler olacaktır.

Diğer taraftan, daha önce Nisan ayında yapılması kararlaştırılan erken seçimin piyasalara getirdiği belirsizlik 55. Hükümetin Kasım ayında düşürülmesiyle en üst noktasına ulaşmıştır. Yaklaşık bir aydır Türkiye'yi seçime götürecek geçici bir hükümetin bile kurulamamış olması siyasi belirsizliğin ekonomi üzerine yansımalarını tırmandırmaktadır. Siyasi istikrarsızlık, kriz koşullarının kısa vadeli çözümlerle atlatılmasını ve uzun vadeli önlemlere olan ihtiyacı ertelemek sonucunu doğurmaktadır.

Özetle, Hükümet programınca 1999 yılının üç yıllık enflasyonla mücadele ve yapısal uyum programının ikinci yılı olarak nitelendirilmesi, dünyadaki ekonomik ve Türkiye'deki siyasi konjonktüre göre anlam kazanacaktır.

1999 yılı, 1998'de gerçekleştirilemeyen yapısal reformların hayata geçirilmesi için bir fırsat olacaktır.

B Ö L Ü M

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

Kaynak-Harcama Dengesi

1998 yılında üç senedir devam eden yüksek oranlı büyüme yerini giderek artan bir yavaşlamaya bırakmaktadır. Sene başından beri izlenen anti-enflasyonist politikalar, Rusya'nın moratoryum ilan etmesiyle ciddileşen küresel finansal krizin etkileriyle birleşerek, 1998'in ikinci döneminden itibaren yavaşlamaya neden olmuştur. Birinci dönem %9'luk bir büyüme sergileyen ekonomi, ikinci ve üçüncü dönem, sırasıyla, %4 ve % 1.9 büyümüştür. Uluslararası konjonktürün değişmeyeceği ve uygulanmakta olan politikaların devam edeceği varsayımı altında, yavaşlamanın artarak devam etmesi beklenmektedir.

Yüksek oranlı büyüme yerini giderek bir yavaşlamaya bırakmaktadır.

Bu eğilime bağlı olarak, iç talepteki canlılığa işaret eden toplam kaynakların ise %4.8 büyüyerek, 1997 yılı göstergelerine oranla kırılacağı; ancak yine de program hedefinin üstünde kalacağı tahmin edilmektedir.

Kaynak-Harcama Dengesi (Sabit fiyatlarla % değişim)

	1997	1998 program	1998 tahmin
GSMH	8.3	3.0	4.5
Dış kaynak (1)	-0.6	0.2	0.4
Toplam kaynaklar	8.7	2.7	4.8
Sabit sermaye yatırımları	14.5	4.0	3.3
Kamu	26.3	4.3	7.8
Özel	11.4	3.9	1.9
Stok değişmesi (1)	-0.8	0.0	1.0
Kamu	0.3	-0.2	-0.3
Özel	-0.1	0.2	1.3
Toplam yatırımlar	11.6	3.9	7.3
Kamu	30.1	0.4	2.7
Özel	6.3	5.0	8.9
Toplam tüketim	7.7	2.3	3.9
Kamu	4.5	3.2	9.7
Özel	8.2	2.2	3.1

(1) Yüzde değişimler GSMH büyümesine katkıları göstermektedir.

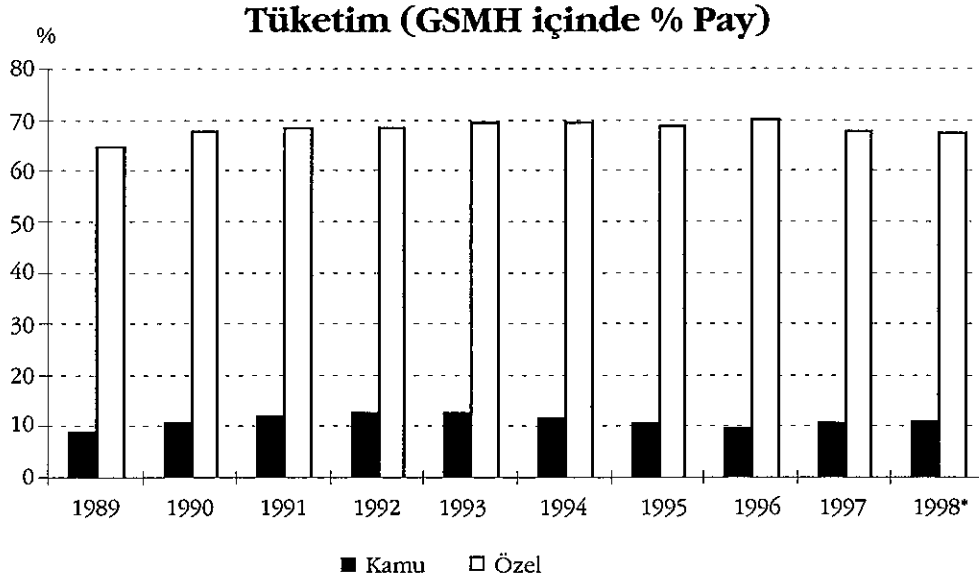
Kaynak: DPT

Diğer taraftan, Rusya'nın borçlarını ertelemesiyle "gelişmekte olan" piyasalardan kaçan yabancı fonların Türkiye piyasasından çıkan miktarının Haziran-Eylül döneminde 10.6 milyar dolara ulaşması, büyümenin önünde bir diğer engel olmuştur. Yerli fonların yüksek kamu açıkları nedeniyle kamu kaynakları tarafından kullanılması, özel üretimin dış kaynaklı fonlarla büyümesini gerekli kılmaktadır. Bu fonların üçüncü çeyrekte itibaren büyük bir hızla çekilmesi, ikinci dönem %4 olan GSMH büyüme oranını üçüncü dönem %1.9'a kadar çekmiştir.

İkinci yarıdaki gelişmelere bakıldığında, ekonomik yavaşlamanın hükümet tahminlerinin üzerinde olacağı anlaşılmaktadır. Bu gelişmede, art arda gelen siyasi krizlerin belirsizliği artırması rol oynamıştır. Enflasyon oranındaki düşüşe rağmen faiz oranlarının yükselmesi, daralan dış talebin yanı sıra, belirsizlik sonucu üretim ve yatırım kararlarının seçim sonrasına ertelenmesi büyüme tahminlerinin aşağı doğru revize edilmesini gerektirmektedir. 1998 yılı TÜSİAD büyüme tahmini % 3.7'dir.

Rusya Krizinin yolaçtığı büyük sermaye çıkışları büyümeyi yavaşlatmaktadır.

Siyasi belirsizliğin de etkisiyle büyüme hızının daha da düşük gerçekleşmesi muhtemeldir.

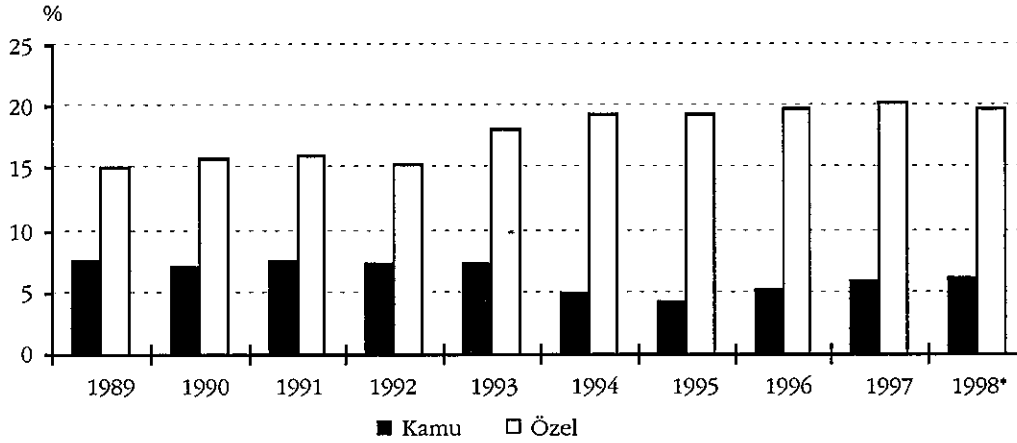
* DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: DİE, DPT

Büyümenin kaynaklarına bakıldığında, sabit sermaye yatırımlarındaki artışın, hem 1997 gerçekleşmesinin hem de program hedefinin altında oluşması beklenmektedir. Özellikle özel sektör yatırımları büyümesinde görülen yavaşlamayla, özel sektörün durgunluktan daha fazla etkilendiği görülmektedir. Aynı şekilde, kamu tüketiminin özel sektör tüketiminin üstünde kalması, finansal kriz dolayısıyla azalan kaynakların daha çok kamu sektörü tarafından kullanıldığını ve özel sektörün toplam talebinin hızla küçüldüğünü göstermektedir.

Özel tüketim hızla daralmaktadır.

Sabit Sermaye Yatırımları (GSMH içinde % Pay)

* DPT gerçekleşme tahmini

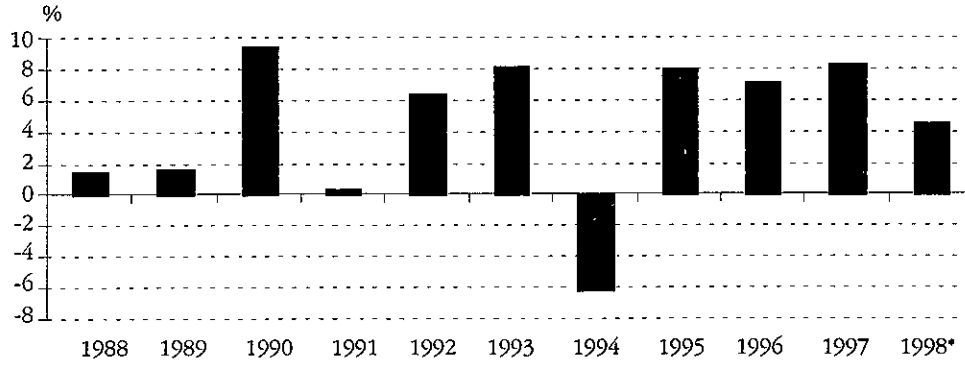
Kaynak: DİE, DPT

Maliye bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası'nın üçer aylık programlarla yürüttükleri enflasyonu düşürme programı, aşırı daraltıcı mali ve parasal politikalar içermemesine rağmen, 1998'in ikinci döneminden itibaren ekonomik değişkenler üzerindeki etkilerini göstermeye başlamıştır. Enflasyon oranında gözlenen göreceli düşüş, hem tüketim hem üretim tarafından iç talebin kırılması yönünde bir baskı oluşturmuştur. İç talebin ana göstergelerinden olan dayanıklı tüketim mali harcamaları birinci dönemde %18 büyürken, ikinci dönem %0.8'lik bir düşüş göstermiştir. Aynı dönemde, gayri safi sabit sermaye oluşumundaki %2.3'lük küçülme sonraki dönemler için de olumsuz sinyaller vermiştir. GSYİH büyümesi birinci dönemdeki %8.3'lük orandan %2.6'ya düşmüştür.

İç talep canlılığını kaybetmiştir.

GSMH ve Sektörel Büyüme

GSMH (Yıllık % Değişim)

* DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: DİE, DPT

Üretim yönünden bakıldığında da, sanayi üretimindeki azalış trendi belirgin olarak görülmektedir. 1997 yılı boyunca yüksek artışlar gösteren sanayi üretimi, 1998'in ilk döneminden itibaren yavaşlamaya başlamış ve üçüncü dönemde geçen senenin aynı dönemine göre sadece %1.1 artmıştır. İnşaat ve ticaret sektörü üretimlerinde ise belirgin bir gerileme gözlenmektedir. Diğer taraftan, tarım destekleme alım miktarlarının artırılmasıyla ivmelenen tarım üretimi %5.7 büyümüştür. İç ve dış talep talep daralmasından en az etkilenen sektör ise mali kuruluşlar olmuştur.

Yavaşlama tarım dışında tüm sektörleri etkilemiştir.

Faaliyet Kolları İtibariyle ve Üretici Fiyatlarıyla GSMH (Sabit fiyatlar itibariyle yıllık % değişim)

	1997/I	1997/II	1997/III	1997/IV	1998/I	1998/II	1998/III
Tarım	-6.9	-0.8	0.8	-10.3	0.2	1.6	5.7
Sanayi	9.5	10.6	11.5	9.9	7.9	2.7	1.1
İnşaat	3.2	5.8	2.2	9.3	4.7	-3.2	-3.5
Ticaret	9.9	13.5	12.8	9.8	10.2	2.4	-0.9
Ulaştırma-haberleşme	6.0	6.8	2.1	16.1	13.9	5.2	4.5
Mali kuruluşlar	2.4	3.9	3.5	5.6	6.5	7.1	6.5
GSYİH	6.9	8.5	7.0	7.8	8.3	2.6	1.6
GSMH	6.5	9.1	8.5	8.7	9.0	4.0	1.9

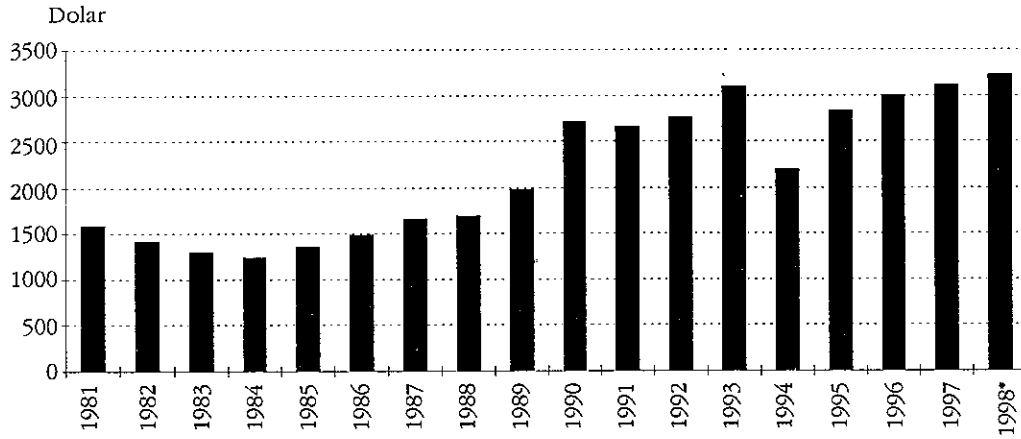
Kaynak: DİE

1998 programında enflasyonla mücadele hedefiyle paralel mali ve parasal programlar uygulanacağı düşüncesiyle, GSMH büyümesi %3 ola-

arak planlanmıştı. Ancak uygulanan programların beklenen ölçüde daraltıcı olmaması ile çeyrekte büyümenin yüksek kalmasına neden olmuştur. Yılın ikinci yarısında küresel krizin olumsuz etkisinin daha derinden hissedilmesi ekonomiyi yavaşlatacağı gerekçesiyle, hükümet büyüme hızı tahminini %4.5'e çekmiştir. 1994 Krizi sırasında ani bir düşüşle 2,192 dolara düşen kişi başına milli gelir, ancak 1997 yılında Kriz öncesi seviyeleri yakalayabilmiştir. Kişi başına milli gelirin 1998 yılında cari fiyatlarla 3,224 dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Hükümetin büyüme hızı tahmini %4.5'tir.

Kişi Başına Milli Gelir

* DPT gerçekleşme tahmini
Kaynak: DİE, DPT

Sanayi Üretimi

Sanayi üretim endeksinin 9 aylık performansı da ekonomik durgunluğun sektörel etkileri açısından dikkat çekicidir. Geçen yılın ilk dokuz ayında %11.2 artan toplam sanayi üretimi, 1998'in aynı döneminde sadece %4.3 artmıştır. Bu yavaşlama tamamen özel sektörden kaynaklanmış; kamuda sanayi üretim artışı göstermiştir. 1997 yılında %14.3 artan özel sektör üretimi, 1998 yılında %3.5'e düşmüştür. Kamu üretimi artışı ise hızlanarak 1997 yılında %4.3'ten 1998 yılında %6.3'e yükselmiştir. Özellikle üçüncü dönemde özel sektör sanayi üretimi %2.6 daralırken, kamu sanayi üretimi %7 büyümüştür.

1998'in üçüncü döneminde sanayi üretimi %2.6 küçülmüřtür.

Kamu sektörü madencilik ve enerji üretiminin 1997 yılına göre canlan-

ması, bu sektörlerin toplamda yüksek üretim artışları kaydetmesine neden olmuştur. Madencilik ve enerji sektörleri %8 ve %10.3 oranında büyürken; 1997'de % 11.7 büyüyen imalat sanayi üretimi, 1998'de sadece % 3.3 büyüyerek toplam üretim artışının gerisinde kalmıştır. Üretimdeki yavaşlama, 1997 artışlarıyla karşılaştırıldığında, bütün sektörlerde hissedilirken; mensucat, mobilya ve kağıt-basım sektörlerinde üretim belirgin şekilde düşmüştür. Aynı şekilde, kamu üretimi canlılığını korurken, özel sektör gıda üretimi azalmıştır.

Üretim düşüşü özel sektörde belirgindir.

Üç Aylık Sanayi Üretimi (Ocak-Eylül, yıllık % değişim)

	1997			1998		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Toplam sanayi	4.3	14.3	11.2	6.3	3.5	4.3
Madencilik	5.3	12.0	6.7	11.3	-4.4	8.0
Enerji	4.3	19.5	8.4	11.7	6.9	10.3
İmalat	4.0	14.1	11.7	3.0	3.4	3.3
Gıda	-0.2	15.7	10.6	15.7	-0.3	4.4
Mensucat	-13.7	6.1	5.6	2.6	-3.3	-3.2
Orman ür. ve mob.	16.7	45.4	44.3	-60.7	-3.0	-4.7
Kağıt ve basım	14.3	1.6	2.7	5.0	-8.2	-7.0
Kimya	4.8	16.5	11.0	0.8	3.2	2.1
Taş-Top. day. ür.	0.8	5.1	4.8	-74.0	4.5	1.2
Metal	7.3	9.7	8.9	-0.1	4.9	3.2
Makina	17.3	21.5	21.3	1.9	11.1	10.7
Diğer imalat	-26.5	26.3	23.8	-45.8	14.1	12.1

Kaynak. DİE

Sanayi alt kalemlerinden en dikkat çekici düşüş tekstil ve otomobil sektöründe görülmektedir. Özel sektör tekstil imalatı üçüncü çeyrekte %10, otomobil imalatı %9 oranında düşmüştür. Dış pazarın ve iç talebin çok üstünde yatırım yapılması, Asya krizinin etkileri, Avrupa Birliği'nde yaşanan ekonomik durgunluk ve firmaların Avrupa Birliği pazarında yaşadığı rekabet; tekstil sektörünün ekonomik durgunluktan diğer sektörlerden daha fazla etkilenmesi sonucunu doğurmuştur.

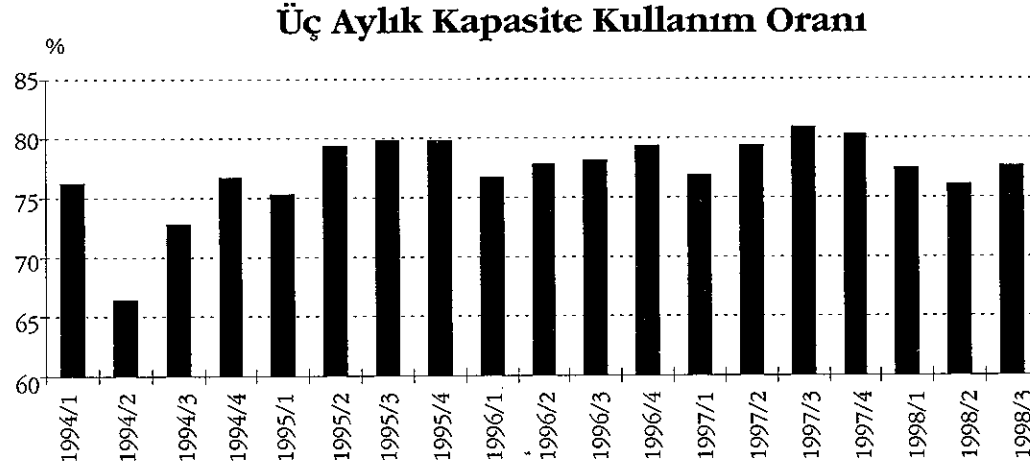
Tekstil ve otomobil sektörü yavaşlamadan en çok etkilenen sektörler olmuşlardır.

Kapasite Kullanımı

Üretimdeki yavaşlamaya paralel olarak, kapasite kullanım oranları da 1998 yılı boyunca 1997 rakamlarının altında seyretmiştir. Kasım ayında

özel sektör kapasite kullanım oranı geçen senenin Kasım ayının 6 puan altında % 74 olarak gerçekleşmiştir. İmalat sanayi beklentileri de, önümüzdeki aylar için ekonomide bir yön değişikliği beklentisi yansıtmamaktadır. Özellikle özel sektör üretimindeki ve yurtiçi satışlarındaki azalmanın devam edeceği tahmin edilmektedir.

Kapasite kullanım oranları 1998 boyunca geçen senenin altında kalmıştır.

Kaynak: DİE

Üç aylık kapasite kullanım oranları grafiğinde de görüldüğü gibi, kapasite kullanım oranı 1998'in ikinci döneminde %76.1'le 1995 yılından beri en düşük seviyesini görmüştür. Üçüncü çeyrekte hafif bir yükselme göstererek %77.6'ya çıkmıştır. Üretimin en belirgin olarak gerilediği tekstil sektörü ise, geçen senenin aynı döneminde %85.6 kapasiteyle çalışırken, 1998'in üçüncü çeyreğinde, genel trendin altında düşmekle birlikte, %77 kapasiteyle çalışmaya başlamıştır.

İstihdam

Nisan 1998 itibariyle sivil istihdam 22.7 milyon kişiye ulaşmıştır. Bunların içinde 9.5 milyon kişi kentlerde istihdam edilmektedir. Üretimdeki yavaşlamaya rağmen, toplam işsizlik oranında 1997 yılında %6.9'dan, 1998 yılında %6.1'e küçük bir düşme gözlenmiştir. Kentli işsizlik oranı ise yeniden artmaktadır. Bu oran 1997 yılındaki %9.7 seviyesinden 1998 yılında %9.9'a yükselmiştir. 1992 yılından beri azalma eğiliminde olan eksik istihdamı da içeren toplam işsizlik oranı ise, %12.5 olmuştur.

Yavaşlamaya rağmen işsizlik oranı gerilemiştir.

Artan yavaşlamayla birlikte, Nisan ayında %6.4 olan işsizlik oranının 1999 yılında %6.8'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Eksik istihdam dahil toplam işsizlik oranının ise % 13.8 olacağı sanılmaktadır.

Ücretler

DİE tarafından tüketici fiyat endekslerine göre hesaplanan imalat sanayi sektörü reel ücret endeksleri, reel ücretlerin geçen senenin altında seyrettiğini göstermektedir. 1992 yılı baz alınarak yapılan hesaplamalarda, üretimde çalışılan saat başına reel ücret endeksinin 1994 Krizi'yle birlikte hızla gerileyerek, 1992 yılındaki 100 seviyesinden 1995 yılında 71.7'ye indiği görülmektedir. Reel ücretler 1997 yılında yeniden artmaya başlamıştır. 1997 yılında imalat sanayiinde, kamu ücretleri reel olarak % 13 artmakla birlikte, özel sektörde reel ücretler % 1.6 artmıştır. Ancak, 1998 yılında üretimdeki yavaşlamayla birlikte reel ücretlerde gerileme eğilimi ortaya çıkmıştır. Üretimde çalışılan saat başına ücret 1998'in üçüncü döneminde geçen senenin aynı dönemine göre % 0.8 gerilemiştir. Bu düşüş özel sektörde % 1.4 ile daha belirgin iken, kamu ücretleri reel olarak % 2.4 artmıştır. 1998'in üçüncü dönemi itibariyle endeks 75 seviyelerindedir; ancak 1997 yılının aynı dönem indeksinin altındadır.

Üretimdeki yavaşlamayla beraber reel ücretlerde gerileme eğilimi görülmüştür.

Talep gerilemesi yan ödemelerde daha belirgin olmuştur. Daha geniş bir gelir tanımını ifade eden üretimde çalışılan kişi başına kazanç ise 1998 üçüncü dönemde % 2.2 düşmüştür. İkinci dönemden itibaren hissedilen yavaşlamayla paralel olarak, tekstil, makina ve kağıt ve basım sanayi kişi başına kazancın en çok düştüğü alt sektörler olmuştur.

1997 yılında asgari ücretin işgücü maliyeti % 105 artarak 24.7 milyon TL; net asgari ücret ise % 103 artışla 16.2 milyon TL olmuştur. 1997 yılı kamu kesimi net işçi ücretleri bir önceki seneye göre % 140 artmış; özel sektör net işçi ücretleri artışı ise % 88'de kalmıştır. Ağustos-Aralık 1998 tarihleri arasında ise net asgari ücret % 30 artarak 47.8 milyon TL'ya yükselmiştir.

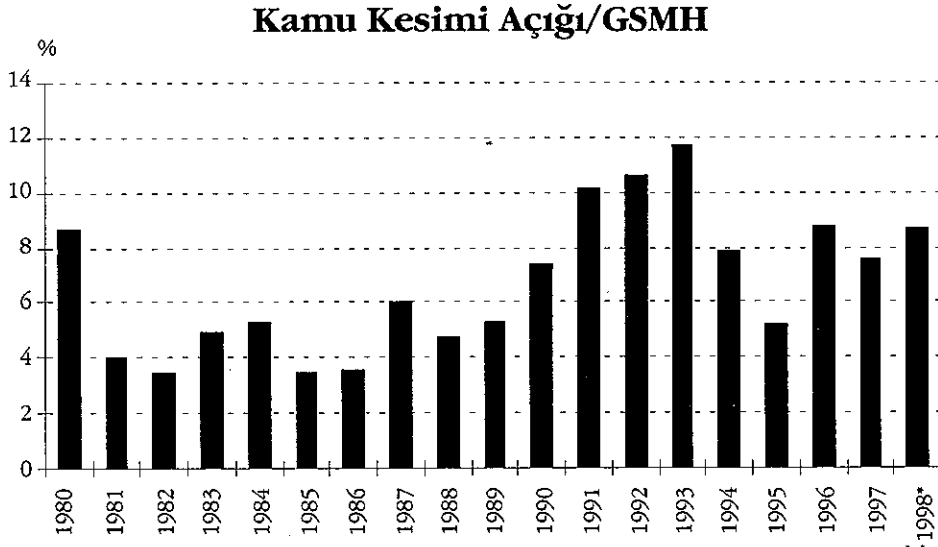
Q U M

LIYESI

Kamu Kesimi Dengesi

1998 hükümet programında, enflasyonu körükleyen önemli etkenlerden birinin kamu açıkları olduğu belirtilmiş ve enflasyonla mücadele programı kapsamında kamu kesimi borçlanma gereğinin düşürülmesi öngörülmüştü. Ancak, konsolide bütçe harcamalarının %85.2'sinin transferler ve personel harcamaları gibi sabit giderlerden oluşması; ve GSMH'nın % 2.2'sine ulaşan sosyal güvenlik açıkları, 1998 uygulamasıyla KKBG'nin düşürülmesini engellemiştir. Bu durumda, 1998 yılı borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının 1997'deki %7.6'lık seviyesinden % 8.7'ye çıkacağı tahmin edilmektedir.

Hükümet 1998'de kamu kesimi borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının %8.7'ye çıkacağını tahmin etmektedir.

* DPT gerçekleşme tahmini
Kaynak: DPT, DİE

Hükümet programına göre, 1998 yılında konsolide bütçe açığının borçlanma gereği içindeki payının düştüğü gözlenmektedir. Genişleyici maliye politikalarından kaçınılması, bütçe dengesinde görece düzelmeler sağlamış ve bütçe açığının GSMH'ya oranı % 7.1'e gerilemiştir. Ancak, özelleştirme kapsamı dışında kalan KİT açıklarının, bütçeden transferler hariç tutulduğunda, GSMH'nın % 1.3'üne ulaşması toplam KKBG'ni yükseltmiştir.

KİT açıklarının borçlanma gereği içindeki payı yükselmiştir.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği/GSMH (%)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Konsolide bütçe	4.3	6.7	3.9	4.0	8.3	9.5	7.1
KİT	3.3	2.4	1.4	-0.2	-0.5	-0.3	1.3
Mahalli idareler	0.8	0.7	0.4	0.2	0.2	0.3	0.3
Sosyal güvenlik kurumları	0.2	0.6	0.6	0.6	0.2	0.0	0.0
Diğer	2.0	1.6	1.6	0.5	0.6	0.0	0.0
Toplam	10.6	12.0	7.9	5.8	8.8	9.5	8.7

* DPT gerçekleşme tahmini
Kaynak: DPT

Sosyal güvenlik açıklarının kamu borçlanma gereği içindeki payının azalmasına karşılık, konsolide bütçeden yapılan transferlerin her geçen yıl artması dikkat çekmektedir. 1997'de GSMH'ya oranı %1.9 olan sosyal güvenlik açığının 1998 yılında 2.2'ye yükseleceği beklenmektedir. 1999'da ise açığın GSMH'ya oranının %2.4'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu oran, 1999 için GSMH'nın %4.3'ü olarak öngörülen faiz dışı konsolide bütçe açığının yarısıdır. Sosyal güvenlik harcamalarının bütçeye yükünün giderek artması, kamu kesimi açığının kapatılması ve ekonominin enflasyon döngüsünden kurtulması çalışmalarının önündeki en büyük engellerden biri olarak durmaktadır.

**Sosyal güvenlik açığı
1998'de GSMH'nın
%2.2'sine
yükselecektir.**

Konsolide Bütçe

Bütçe uygulamalarının enflasyon oranıyla ilişkisi göz önüne alınarak, 1998 yılı bütçe hedefleri Maliye Bakanlığı tarafından üçer aylık programlar halinde açıklanmış; ve maliye politikaları, özellikle yılın ilk yarısında, bu sınırlar içinde yönlendirilmiştir. İkinci dönem bütçe hedefleri ise Haziran ayında IMF ile imzalanan yakın izleme anlaşması doğrultusunda revize edilmiştir. Anlaşma uyarınca, gelirler 11.2 katrilyon TL'ya yükseltilerek faiz dışı bütçe açığının 2.5 katrilyon TL'ya çıkarılması planlanmıştır.

Konsolide Bütçe (Trilyon TL)

	1997	1998 program	1998 revizyon	1998 tahmin
Gelirler	5,750	10,800	11,200	11,736
Harcamalar	7,991	14,973	14,800	15,500
Faiz ödemeleri	2,278	5,895	6,100	6,190
Faiz dışı denge	37	1,722	2,500	2,426
Bütçe dengesi	-2,241	-4,173	-3,600	-3,764
Nakit dengesi	-2,221	-3,990	-3,700	-3,764

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

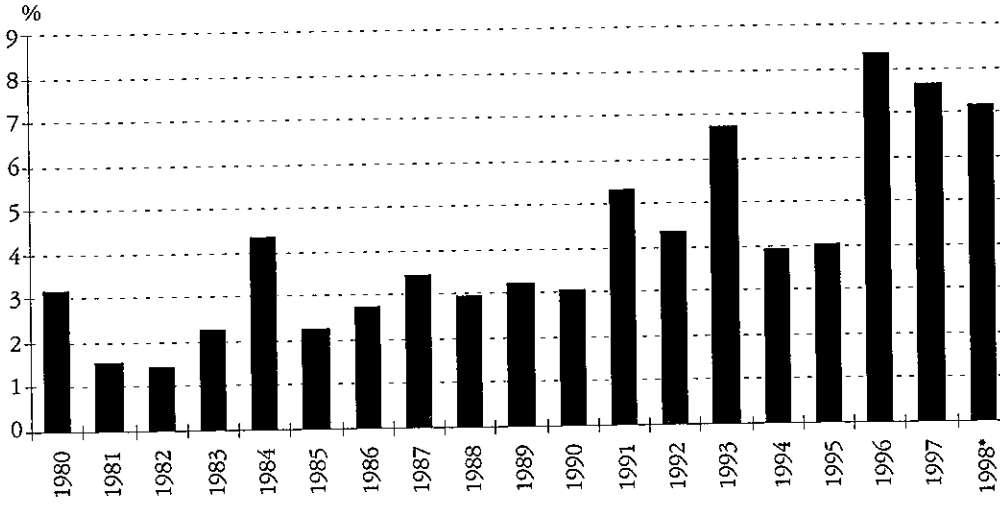
Bütçe gelirlerinde %95 oranında olması planlanan artışın, vergi ve özelleştirme gelirlerinden sağlanması öngörülmüştür. Bu amaçla, 1998 yılında yeni vergi yasasının çıkarılmasına ve kapsam dahilindeki kuruluşların özelleştirilmesine öncelik verilmiştir. Toplam özelleştirme tutarının %55'inin 1998 yılında gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, 1998 yılı için hedeflenen 12.2 milyar dolarlık özelleştirme yapılamamıştır. 1998 sonunda, GSM lisans devri dahil olmak üzere, 3.1 milyar dolarlık satış yapılacağı tahmin edilmektedir.

1998'de 3.1 milyar dolar tutarında özelleştirme yapılmıştır.

Temmuz ayında yürürlüğe giren yeni vergi yasası, hükümet programında öngörülen hedeflerle paralel olarak, finansal araçlardan elde edilen karı vergilendirmeyi; gelir vergisi oranlarını indirmeyi ve vergiyi tabana yaymayı amaçlamaktadır. Ocak-Ekim bütçe gerçekleştirmelerine bakıldığında, dolaysız vergilerin, gelir vergisi indiriminine karşılık, geçen seneye göre %130 artışı görülmektedir. Böylece, toplam vergi gelirleri 7.4 katrilyon TL'ya ulaşmıştır. 1999 programında belirtilen gerçekleşme tahmini dikkate alındığında, vergi gelirlerinin hedeflerin üstünde kalacağı anlaşılmaktadır.

1998 yılı vergi gelirleri hedeflerin üstünde olacaktır.

Bütçe Açığı/GSMH

* DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: DPT, DİE

Böylece, 1998'de dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı %55.5'e düşerken, dolaysız vergilerin payı artmıştır. Vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı ise düşmeye devam etmektedir. Ancak harcamalardaki artış gelirlerin üzerindedir.

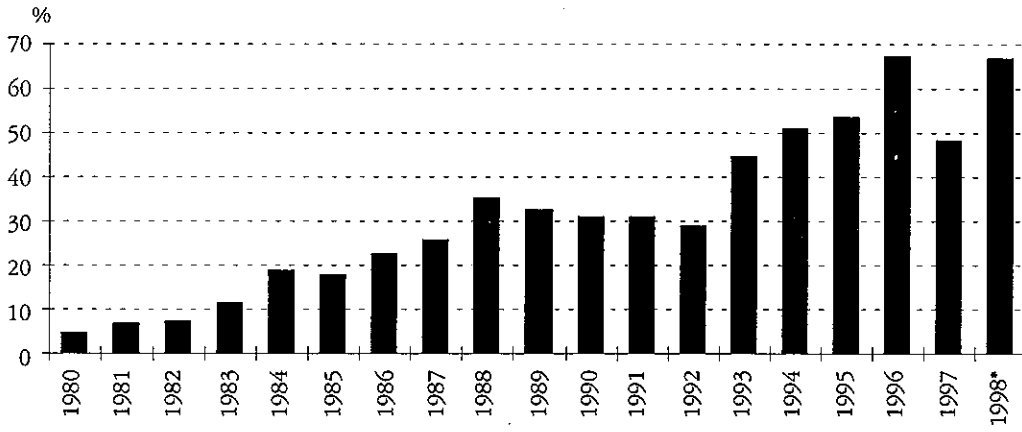
Bütçe Gelirlerinin Oransal Dağılımı (%)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Dolaylı ver./Vergi g.	49.6	51.4	51.7	57.5	60.6	59.3	55.5
Vergi g./Top. gelir	81.3	75.2	78.1	77.3	83.1	82.5	79.7
Vergi g./Top. harcama	63.9	54.5	65.5	63.4	57.0	59.4	60.3

* DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Faiz Giderlerinin Vergi Gelirine Oranı

* DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Ayrıca, 1998'de faiz ödemelerinin yükselmesine karşın, vergi gelirlerinin toplam harcamalara oranı azalmaktadır. Yine de, vergi gelirlerinin %70'i faiz ödemelerine harcanmaktadır.

Diğer taraftan, memur ücret artışlarının ve tarım destekleme alımlarının planlananın üstünde açıklanması, bütçe dengesindeki iyileşmeyi sınırlandıran bir faktör olmuştur. 1998 tarım destekleme alım fiyatlarının ortalama %54 artarak geçen senelerdeki enflasyonun çok üzerindeki alım fiyatı belirleme politikası bir kenara bırakılmıştır. Ancak alım miktarlarının 1998 için planlanan miktarları aşmış olması, destekleme alımlarından doğan ödemelerin %160 artarak 1.2 katrilyon TL'ya ulaşacağını göstermektedir. Bu bakımdan ele alındığında, tarımsal desteklemenin kamu kesimi açığı üzerindeki yükünü azaltacak bir politika izlenmediği görülmektedir.

Ocak-Ekim Gerçekleşmeleri

Ekim itibariyle, konsolide bütçe harcamaları 12.4 katrilyon TL'ya ulaşmıştır. Bütçe harcamaları içinde en büyük kalemi %40 payla faiz ödemeleri oluşturmaktadır. 1997 yılında vadelerin uzamasıyla faiz yükünün 1998 yılına devretmesi, ve 1998'de vadelerin eski kompozisyonu-

Faiz ödemeleri bütçe harcamalarının %40'ını oluşturmaktadır.

nu alması sonucu, özellikle iç borç faiz ödemeleri üç katına çıkmıştır. Yatırım harcamalarının ise toplam içindeki payı 1998'de de düşmeye devam etmiştir.

Konsolide Bütçe (Trilyon TL)

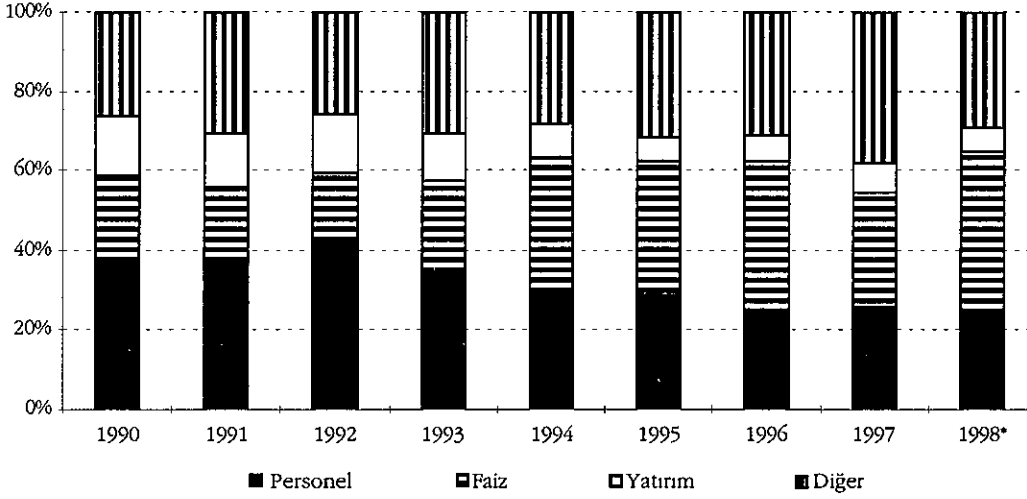
	Ocak-Ekim 1997	Ocak-Ekim 1998	% değişim
Gelirler	4,337	9,398	116.7
Vergiler	3,618	7,349	103.2
Dolaysız	1,500	3,458	130.6
Dolaylı	2,118	3,891	83.7
Vergi dışı gelirler	645	1,907	195.9
Katma bütçe	73	142	94.9
Harcamalar	4,931	12,409	151.7
Personel	1,674	3,100	85.2
Diğer cari	355	710	100.1
Yatırım	380	628	65.4
Faiz ödemeleri	1,287	5,341	315.1
İç borç	1,055	4,901	364.3
Dış borç	231	401	73.2
KİT'lere transferler	103	135	30.9
Diğer transferler	1,133	2,494	120.3
Faiz dışı denge	693	2,330	236.5
Bütçe dengesi	-594	-3,011	406.7
Bütçe nakit dengesi	-1,311	-3,122	138.1
TÜFE artışı (%)			88.5

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DİE

Bütçe gelirleri %116.7 artarken, faiz ödemeleri çıkartıldığında harcamalardaki artış %94 olmuştur. Böylece, faiz dışı denge 2.3 katrilyon TL fazla vermektedir. Son yıllarda faiz dışı denge önemsiz oranlarda kalırken, 1998'de GSMH'nın %4.5'ine ulaşmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, 1998 bütçe uygulamalarının başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

1998'de faiz dışı dengenin GSMH'ya oranı %4.5'i olarak beklenmektedir.

Bütçe Harcamalarının Dağılımı

* DPT gerçekleşme tabmini

Kaynak: Maliye Bakanlığı, DPT

Bütçe Açığının Finansmanı ve Faizler

1997'de iç borcun vadesini uzatmayı hedefleyen uygulamalara karşılık, 1998 yılında yeniden daha kısa vadeli bir borçlanma programına dönüldüğü görülmektedir. 1998'de toplam finansman ihtiyacının sadece %38'i devlet tahviliyle karşılanmıştır. Siyasi belirsizlikler ve küresel krizin finans piyasalarına etkileri iç borçlanmada Hazine Bonosuna ağırlık verilmesini gerektirmiştir. Ekim itibariyle Hazine Bonosu'nun toplam net boçlanma içindeki payı % 73 olmuştur.

1998'de yeniden kısa vadeli borçlanmaya dönülmüştür.

Bunun yanısıra, dış borç kullanımı, finansman ihtiyacının küçük bir bölümünü oluşturmakla beraber, 458 trilyona yükselmiştir. Türkiye, Rusya Krizi sonunda Euro-piyasalarında borçlanabilen az sayıdaki ülkeden biri olmuştur. Aralık itibariyle uluslararası piyasalarda ihraç ettiği tahvil toplamı 2.75 milyar dolara ulaşmıştır. 1997 yılında Hazine ve Merkez Bankası arasında imzalanan protokol uyarınca, 1998'de de bütçe açığını finanse etmekte kısa vadeli avans kullanılmamıştır.

Nakit Dengesi ve Finansmanı (Trilyon TL)

	1998 program	Ocak-Ekim 1997	Ocak-Ekim 1998	% değişim	1998 tahmin
Nakit dengesi	-3,993	-1,311	-3,122	138.1	-3,764
Finansman	3,993	1,311	3,122	138.1	3,764
Dış borçlanma (net)	-416	-391	-872	123.0	-879
Kullanım	1,348	184	458	148.3	851
Devirli krediler	-	31	58	84.2	-
Ödeme	-1,764	-606	-1,387	128.7	-1,730
İç borçlanma (net)	4,409	2,030	3,490	71.9	3,776
Devlet tahvili (net)	5,519	1,321	1,190	-9.9	1,173
Satış	6,788	1,781	2,647	48.6	2,630
Ödeme	-1,269	-460	-1,457	216.6	-1,457
Kısa vadeli borç. (net)	-1,110	709	2,300	224.2	2,603
Merkez Bankası (net)	190	0	0	-	0
Hazine bonosu (net)	-1,300	709	2,300	224.2	2,603
Satış	3,716	2,220	7,190	223.9	8,363
Ödeme	-5,016	-1,511	-4,890	223.7	-5,780
Diğer	-	-328	504	-253.5	-

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

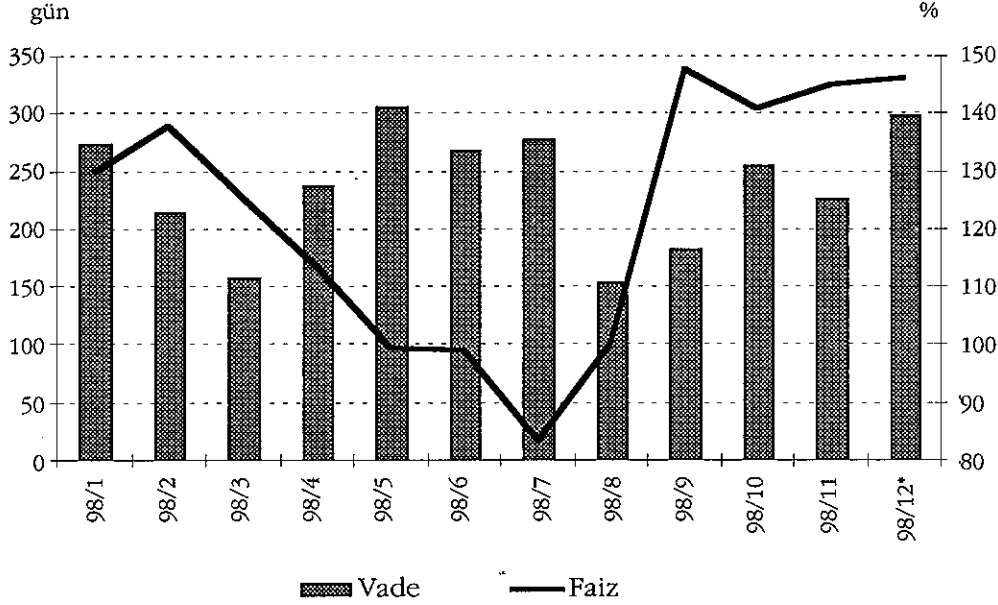
Enflasyonla mücadele konusundaki ciddiyet, büyük miktarda sermaye girişi ve Merkez Bankası'nın uyumlu politikaları sonucunda faizler, 1997 sonundan başlayarak Temmuz ayına kadar düşüş göstermiştir. Ancak, bu tarihten sonra, uluslararası krizin etkisiyle yabancı sermayenin geri çekilmesi ve istikrar programının uygulanmaya devam edeceğine dair güvenin azalması, yeni vergi kanunun finansal araçları vergilendiren maddelerinin yürürlüğe girmesiyle birleşince vadeler kısalmış ve bileşik faizler % 156'ya sıçramıştır. Acil önlem paketleri faiz oranlarını ancak 10 puan aşağı çekebilmiştir.

Global gelişmelere yurtiçi siyasi istikrarsızlığın eklenmesi sonucu, Hazine ihale faizleri %140-150 platosuna oturmuştur. Seçim tarihinin yaklaşması ve daha önce Aralık ayında istifa etmesi planlanan ANASOL-D hükümetinin Kasım ayında düşürülmesi siyasi belirsizliği artıran faktörler olmuştur.

1999 yılında uluslararası piyasalardan fon kullanma imkanının sınırlı olması sonucu, yenilenemeyen dış borçların iç borç faizleri üstünde baskı oluşturması beklenmektedir.

Küresel kriz ve vergi kanununun etkisiyle faizler %156'ya sıçramıştır.

Hazine İhalelerinde Ağırlıklı Ortalama Vade ve Bileşik Faiz

Kaynak: TCMB

İç Borçlar

1998'de iç borç stoğu %58 artarak Eylül itibariyle 9.9 katrilyon TL'ya ulaşmıştır. 1998 yılında ağırlıklı olarak kısa vadeli borçlanmaya gidilmesi, Bono finansmanının iç borç içindeki payını % 47'ye yükseltmiştir. Ancak, hala iç borç stoğunun büyük bir kısmı uzun vadeden oluşmaktadır.

İç Borç Stoku (Trilyon TL)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Tahvil	86	191	239	512	1,250	3,571	5,176
Bono	42	65	304	631	1,528	2,375	4,771
Avans	31	70	122	192	371	338	0
Kur farkı	35	32	133	26	0	0	0
Toplam	194	357	799	1,361	3,139	6,284	9,947

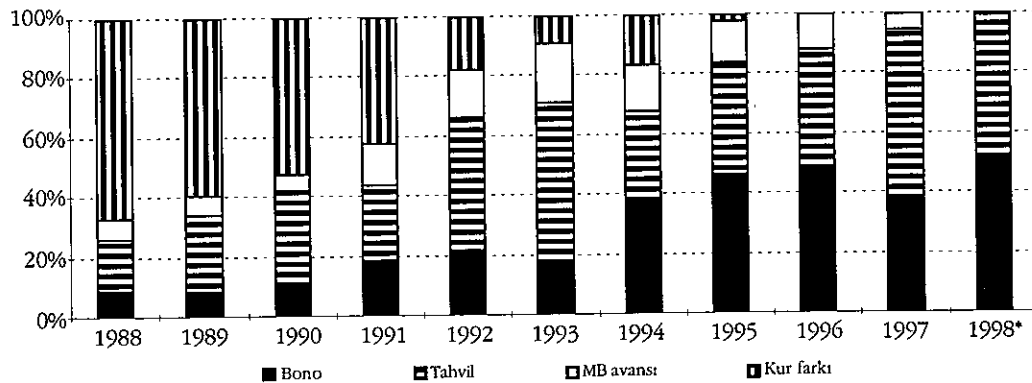
* Eylül

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

1998 yılında toplam 13.5 katrilyon TL (52.4 milyar dolar) iç borç ödemesi planlanmaktadır. Bu rakamın 5.9 katrilyon TL'si faiz, 7.5 katrilyon TL'si anapara ödemelerine ayrılmıştır. 1999 yılı iç borç ödemelerinin ise 7.8 katrilyon TL'si bono, 3.5 katrilyon TL'si tahvil olmak üzere 11.2 katrilyon TL olacağı tahmin edilmektedir. Bu ödemelerin 5 katrilyon TL'si 99'un ilk üç ayına yapılacaktır.

1998'de toplam 52.4 milyar dolar iç borç ödemesi yapılmıştır.

İç Borçların Dağılımı

* Ekim

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

Özelleştirme kapsamında olmayan KİT'lerin açıkları 1998 yılında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Enflasyonla mücadele programı kapsamında kamu fiyatlarının düşük tutulması, KİT açıklarının en büyük kaynağı olmuştur. İşletmeci KİT'lerin bütçe transferleri de dahil olmak üzere kamu kesimi borçlanma gereğine katkıları GSMH'nin %1.3 oranında olmaktadır. Bütçeden transferler hariç tutulduğunda ise, bu oran 1.7'ye yükselmektedir.

KİT açıkları en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

İşletmeci KİT'ler Hakkında Özet Bilgiler (Milyar TL)*

	1995	1996	1997	1998 tahmin	1999 program
Toplam personel sayısı	415,198	415,071	406,583	384,388	386,244
Toplam personel harcamaları	173,355	291,895	639,506	1,090,794	1,742,804
Mal ve hizmet satış hasılatı	817,755	1,455,531	3,154,174	5,593,655	8,965,791
Görev zararı tahakkukları	14,030	1,3997	53,522	368,420	573,592
İşletme faaliyet kar/zararı	119,331	260,118	522,159	878,148	1,494,511
Faiz ödemeleri	74,568	82,526	124,057	161,819	214,765
Dönem kar/zararı	6,253	186,977	500,531	974,167	1,454,573
Sabit sermaye yatırımları	64,328	135,576	533,561	732,529	1,130,020
Bütçe transferleri	45,941	50,801	124,780	163,000	305,000
Borçlanma gereği	48,162	62,112	-165,425	-713,055	-658,055
KİT açığı**	2,221	11,311	-290,205	-876,055	-963,055
Borçlanma gereği/GSMH (%)	0.6	0.4	-0.6	-1.3	-0.8

* Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar hariç.

** Borçlanma gereğinden bütçe transferleri düşülerek hesaplanmıştır.

Kaynak: DPT

İşletmeci KİT'lerde istihdam edilen kişi sayısı 1997 yılına göre azalma göstermiştir; ancak bu sayının 1999 yılında yeniden artacağı tahmin edilmektedir. 161 trilyon TL'si faiz ödemesi olmak üzere 974 trilyon TL'ya ulaşan KİT dönem zararlarının, 163 trilyon TL'si konsolide bütçeden transfer edilmektedir. 1999 yılında KİT işletme faaliyeti zararlarının 1.5 katrilyon TL'ya, dönem zararlarının ise 1.4 trilyona TL'ya ulaşacağı ve açığın %20'sinin konsolide bütçe kaynaklarıyla finanse edileceği tahmin edilmektedir.

B Ö L Ü M

PARA POLİTİKASI VE PARASAL BÜYÜKLÜKLER

Para Politikası ve Gelişmeler

1996 yılı ortasında iktidara gelen Refahyol hükümeti tercihini sıkı para politikaları yönünde yapmamıştır. Kısa vadeli avans kullanımının hızla artması, önemli bir parasal genişlemeye yol açmıştır. Buna karşılık, öngörülenin aksine piyasa mekanizmalarını zorlayıcı uygulamalar nedeniyle faizler yükselmiş, vadeler kısalmış, kurlarda hareketlenme başlamıştır. Piyasalardaki dalgalanmaların şiddet kazanması, sözü edilen politikalarla kısa zamanda vazgeçilmesini zorunlu kılmıştır.

1996 Kasım ayından itibaren Hazine, faiz ve anapara geri ödemelerinden daha az borçlanma politikasına başlamıştır. Hükümetin, "kaynak paketleri" olarak adlandırdığı, ancak kapsam olarak TL ve döviz cinsinden pahalı borçlanma yöntemleri olan uygulamalar ve kısa vadeli avans kullanılması, piyasalarda kamunun oluşturduğu baskıyı azaltarak faiz oranlarının düşmesine ve ortalama borç vadesinin de uzamasına imkan vermişti. Ancak, 1997 yılı Şubat ayının ikinci yarısına gelindiğinde, kaynak paketleri ve kısa vadeli avans tüketilmiş; kamu kesimi tekrar finansal piyasalardan kaynak talep eder hale gelmiştir. Kaybolmaya başlayan iyimserlik siyasi krizle birleşince, faizler yeniden yükselirken, ortalama vadeler de kısalmıştır.

Temmuz ayı başında kurulan Anasol-D hükümeti, piyasaların güvenliğini tekrar kazanabilmeyi hedeflemiştir. Genişlemeci politikalarda yön değişikliğine gidileceğinin işaretlerini veren hükümet, önemli bir engel olarak gördüğü belirsizliği ortadan kaldırmaya öncelik vermiştir. Temmuz ayının sonunda Hazine ile Merkez Bankası arasında bir protokol imzalanmış ve bu protokole bağlı olarak Hazine'nin nakit finansmanında Merkez Bankası kısa vadeli avansı kullanmamasına karar verilmiştir. Bu tarihe kadar kullanılan kısa vadeli avansın da geri ödenmesi kararlaştırılmıştır.

Bir başka önemli adım ise, Hazine'nin borçlanma programını Eylül ayından itibaren açıklama kararıdır. Böylece tüm ekonomik oyuncular

**Refahyol
hükümetinin
genişlemeci para
politikaları istenilen
sonucu vermemiştir.**

**1997 yılı başında
piyasalara hakim
olan iyimserlik kısa
sürede ortadan
kalkmıştır.**

**Anayol-D
hükümetinin para
politikaları
belirsizliğin
giderilmesini
hedeflemiştir.**

ve finansal kurumların kararlarını kolaylaştıracak altyapı oluşturulurken, piyasalardaki kamu kaynaklı bilginin daha simetrik bir dağılıma sahip olması amaçlanmıştır.

3 aylık programlarla piyasada güven kazanılmıştır.

Bu gelişmeler ışığında, Merkez Bankası finansal piyasalardaki dalgalanmaları en aza indirmeye çalışarak, Hazine'nin piyasalardan borçlanma kısıtlarını hafifletmeyi benimsemiştir. Etkin bir anti-enflasyonist istikrar politikasının yokluğunda Merkez Bankası'nın uyguladığı politikalar, 1998 yılı için oluşturulacak enflasyonu indirmeyi amaçlayan istikrar paketinin altyapısını oluşturmayı hedefleyen önlemler olmuştur.

Üç yıllık bir programın ilk ayağı olarak uygulamaya konulan 1998 programına paralel olarak, olası riskleri azaltabilmek ve uygulamalarda güvenilirlik sağlamak amacıyla, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası tarafından üç aylık programlar, dönem sonu gerçekleştirmeleri ve yeni hedefler açıklanmaya başlanmıştır.

1998 yılının ilk yarısında hedeflere büyük ölçüde ulaşılmıştır. Hatta zaman zaman gerçekleştirmeler beklenenden de iyi olmuştur. İkinci yarıda ise, Rusya'dan tüm dünyaya yayılarak global bir kriz boyutuna ulaşan gelişmeler ve kısmen, alınan seçim kararı ve vergi yasası çerçevesinde alınan önlemlerin piyasalarda yarattığı endişe, konulan hedeflerin bazen yeniden gözden geçirilmesine yol açarken, bazen de tamamen sapmasına neden olmuştur.

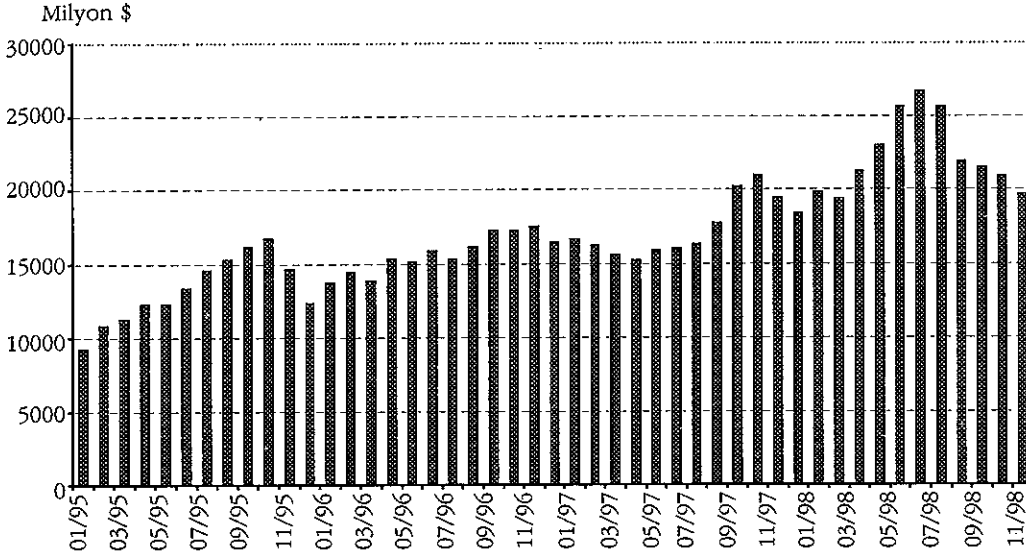
Rusya krizi hedeflere ulaşılmasını zorlaştırmıştır.

1998 yılı başında açıklanan para programında Merkez Bankası para otoritesi olarak, bilançosunun yükümlülük tarafındaki rezerv para kalemini kontrol ederek, parasal durumu etkilemeye çalışacağını öngörmüştür. Döviz kuru politikasını ise, iki ters yönlü kısıt olan, cari işlemler dengesinin sürdürülebilirliği ve enflasyon hedefleri altında belirlemeye devam edeceğini açıklamıştı. Bu sayede, ne enflasyonla mücadelede ciddi bir cari işlemler açığı söz konusu olacak, ne de kurda enflasyonu besleyecek bir hızlanma yaşanacaktır. Diğer yandan, Merkez Bankası'nın rezerv para hareketine sınırlar koymasının ardında iki önemli sebep yatmaktadır. Öncelikle, rezerv paradaki gelişmeleri, Merkez Bankası yayınları sayesinde günlük olarak kolayca izleme imkanı

1998'in ilk yarısında rezerv para hedeflenmiştir.

bulunmaktadır. Ayrıca, rezerv paranın çok fazla dalgalanmalar göstermeyen istikrarlı bir yapıya sahip olması, onu daha öngörülebilir bir değişken yapmaktadır.

TCMB Döviz Rezervleri

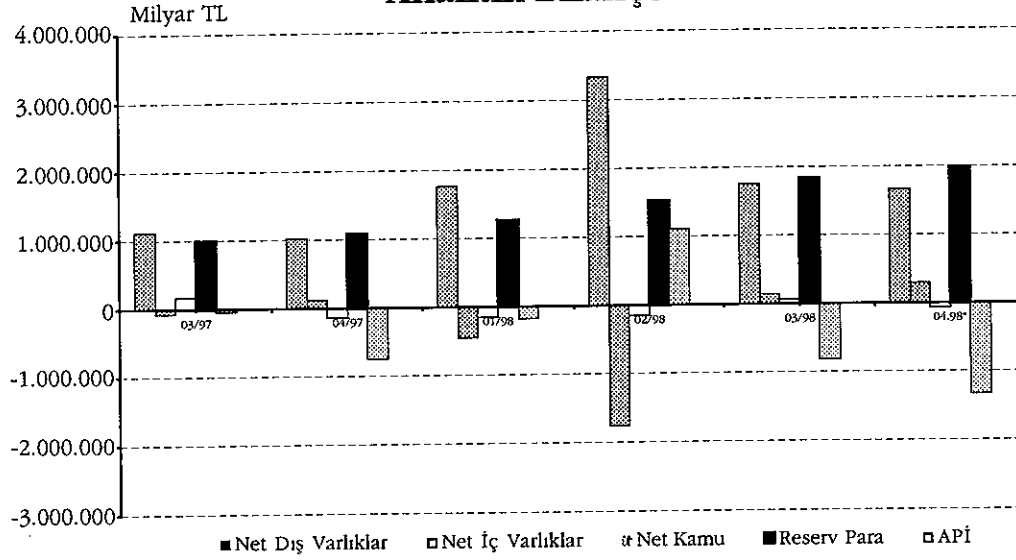
Kaynak : DİE, TCMB

Merkez Bankası, 1998 yılı ilk üç aylık dönemi için, rezerv paranın %18-20 aralığında büyümesini öngörmüştür. Daralmacı para politikaları uygulanmamasına rağmen, uygulanan borçlanma ve bütçe programlarındaki başarı, hedeflerin tutturulmasını sağlamış ve rezerv paradaki artış %17'de kalmıştır. Benzer bir şekilde, yılın ikinci üç aylık bölümünde de rezerv para artışı %13 olarak gerçekleşerek hedeflenen %14-16 aralığının altında kalmıştır.

Yılın ilk yarısında rezerv para artışının arz tarafından kaynağı net dış varlıklardaki artış olmuştur. Merkez Bankası, bir bakıma "para kurulu" gibi davranmış, Türk Lirası cinsinden borcunu ancak döviz pozisyonundaki olumlu gelişmeler nezaretinde arttırmıştır. Böylece, Merkez Bankası parası da, net dış varlıklardaki artış sonucu paralel bir artış göstermiştir. Diğer yandan, kamuya aktarılan fonlar, daha önceden planlandığı üzere, terkedilen bir politika aracı olmuştur.

Merkez Bankası para kurulu gibi davranmıştır.

Analitik Bilanço

Kaynak : TCMB

Bu dönem boyunca net iç varlıklar önemli ölçüde azalma göstermiştir. Hızlı net dış varlık artışı sonucu değerlendirme hesabındaki artış, dış varlıklardaki artışa paralel olarak API yoluyla etkin sterilizasyon yapılması, Hazine'nin dönem boyunca kısa vadeli avans kullanmaması ve diğer kamu kuruluşlarına kredi kullandırılmaması, net iç varlıklardaki azalışı sağlayan önemli faktörler olarak bilançoda göze çarpmaktadır.

Yıl başında yoğun olarak yapılan repo işlemlerinden dolayı yüksek seviyelerde seyreden API stoğunda, azalan fonlama gereğine paralel olarak bir düşüş gözlenmiştir. Rezerv para büyüklüğü için hedeflenen aralık çerçevesinde, Merkez Bankası'nın açık piyasa ve bankalararası para piyasası işlemleri ile fazla likiditeyi çekmesi sonucu 1997 sonunda piyasalardan 741 trilyon alacaklı olan Merkez Bankası, yine API aracılığıyla piyasalara Haziran ayı sonunda 1104 trilyon borçlu konuma gelmişti.

Haziran ayı sonuna gelindiğinde Merkez Bankası'nın net dış varlıklarında büyük bir büyüme gözlenmiştir. Net dış varlıklar, 3,338 trilyona ulaşırken, dış varlıklarda ikinci üç aylık dönemdeki artış oranı, dış yükümlülüklerin artış oranının yaklaşık üç misli olmuştur. İç varlıklar ise -1,762 trilyona ulaşmıştır.

Merkez Bankası yılın ilk yarısı sonunda piyasalara borçlu konuma gelmiştir.

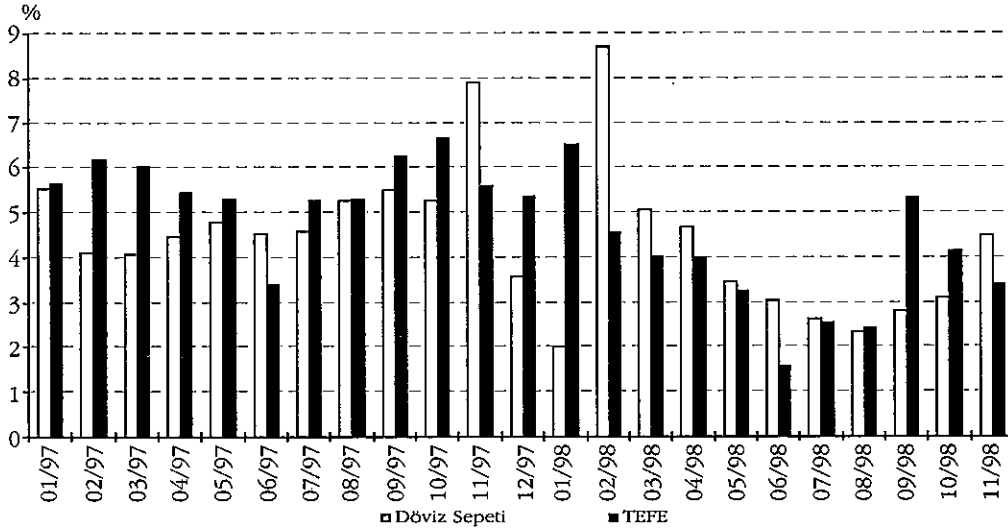
İlk altı aylık dönemde net dış varlıklar önemli ölçüde artış göstermiştir.

Açıklanan üç aylık programları ve Merkez Bankası'nın artan döviz rezervleri, ekonomide belirsizliği azaltırken, devalüasyon beklentilerini de kırmıştır. Bu da, TL getirilerinin cazibesıyla birlikte, yatırımcıları TL'de pozisyon almaya yönlendirmiştir. Döviz talebinin, arzın gerisinde kalması, piyasalarda Merkez Bankası tarafından dengelenmesi gereken bir döviz fazlası yaratmıştır. Söz konusu arz fazlasının piyasada bırakılması TL'nin nominal olarak değerlendirilmesine, rekabet gücünün azalmasına ve böylece cari işlemler dengesinin bozulmasına yol açacağı için, Merkez Bankası'nın döviz kuru politikasıyla çelişmiştir.

Diğer taraftan, Merkez Bankası piyasalardan döviz çekebilmek için TL vermiş, piyasalarda likiditenin artması da faiz oranlarında görece bir düşme yaratmıştır. Bu durumun enflasyonist bir baskı yaratmaması için likiditenin bir kısmı açık piyasa işlemleriyle geri çekilmiştir. Böylece bilançodaki net API stoğu ve net dış varlıklar hızla artarken, net iç varlıklar düşmüştür.

Yoğun sterilizasyon sonucu net iç varlıklar azalmıştır.

Döviz Sepetinin Değer Kazancı ve Enflasyon

Kaynak : TCMB

Haziran başından itibaren, zorunlu döviz-efektif devir ve satışları için belirtilen oranlar, yapılacak döviz ve efektif alışları için %0 olarak belirlenerek döviz varlıklarındaki hızlı artış yavaşlatılmak istenmiştir. Bu uygulama da, döviz müdahalelerinin en aza indirildiği bir ortamda, döviz kurlarındaki günlük dalgalanmaları ve faizlerin kurlar üzerindeki etkisini artırıcı rol oynamıştır.

Merkez Bankası'nın kur politikasında amaçladığı enflasyonla uyumlu gelişme, Ocak-Kasım döneminde başarıyla uygulanmıştır. Belirtilen dönemde nominal olarak Türk Lirası, Amerikan Doları'na karşı %47.5, Alman Markı'na karşı %55.9 ve 1 Amerikan Doları ile 1.5 Alman Markından oluşan döviz sepetine karşı %51.3 değer kaybetmiştir. Bu dönemde toptan eşya fiyatlarındaki artış %50.5 olurken, tüketici fiyatları endeksindeki artış %64.3 olarak gerçekleşmiştir. Döviz kurlarında sağlanan istikrar, Merkez Bankası'nın döviz rezervlerinin de artmasını desteklemiştir. Merkez Bankası'nın döviz rezervleri 1997 yıl sonundaki 18 milyar dolarlık seviyesinden 1998 Temmuz ayında 25 milyar dolara yükselmiştir. Temmuz sonundan itibaren vergi yasası çerçevesinde yapılan düzenlemeler ve de erken seçim kararı alınması, döviz rezervlerini hızla arttıran kısa vadeli sermaye hareketlerinde bir ters süreci yavaş da olsa başlatmıştır. Ardından, Rusya'dan tüm dünyaya yayılan olumsuz gelişmeler sonucu bu azalış bir hayli hızlanmıştır.

Enflasyona paralel kur politikası yıl sonuna dek devam etmiştir.

İyimserliğin hakim olduğu ilk yarı sonunda, ekonomideki politikaların düşük enflasyon hedefine yönlendirilmesi ve dış kaynaklardaki hızlı artışın önüne geçme isteği, Merkez Bankası'nın parasal durumu etkiliyebilmesine olanak sağlayacak yeni bir değişkeni hedeflemesine neden olmuştur.

Bu amaç doğrultusunda, Merkez Bankası bilançosundan net iç varlıklar kalemi, hedeflenen yeni bir büyüklük olarak belirlenmiştir. 30 Haziran itibarıyla -1,762 trilyon TL olan net iç varlıkların, yıl sonunda biraz artış göstererek -1,514 trilyon olması öngörülmüştür. Böylece, yılbaşından bu döneme dek azalan net iç varlıklar kaleminde %14 civarında bir artış öngörülmüştür.

Yılın ikinci yarısı için net iç varlıklar hedeflenmiştir.

Merkez Bankası yılın ikinci yarısında hızlı döviz rezervi artışını hedeflemediği için bu yolla ortaya çıkacak fazla likidite görece olarak azaltacaktır. Bundan dolayı da, Merkez Bankası'nın sterilizasyon amaçlı yoğun açık piyasa işlemi gereği ortadan kalkacak; hatta yüksek APİ stoğunun bir kısmı net iç varlıkları artırıcı şekilde piyasaya dönecektir. Net iç varlıkları oluşturan kalemlere bakıldığında ise, kamuya açılan

krediler politika tercihi nedeniyle artırılmayacağından, bankalara yeni nakit kredi kullandırımı da söz konusu olmadığından , net API borcu belirleyici bir kalem olarak öne çıkmaktadır.

TCMB Analitik Bilançosu (Seçilmiş Kalemler, Trilyon TL)

	97/III	97/IV	98/I	98/II	98/III	98/IV*
Net Dış Varlıklar	1,222,166	1,020,760	1,764,842	3,338,211	1,752,644	1,671,724
Net İç Varlıklar	-66,194	121,407	-439,788	-1,762,471	144,278	290,726
Rezerv Para	1,055,972	1,142,167	1,325,054	1,575,740	1,896,922	1,962,450
Merkez Bankası Parası	1,326,779	898,798	1,700,299	3,065,394	1,561,217	905,344
Net API Borçları	-39,685	-741,349	-178,189	1,104,202	-815,717	-1,326,468
Kamuya Açılan Net Krediler	171,673	-135,500	-150,747	-152,280	72,926	-66,587
Değerleme Hesabı	-132,094	-241,868	-1,441	-178,879	-291,555	-391,137

Net Dış Varlıklar = Dış Varlıklar - (Dış Yükümlülükler + Bankalar Döviz Mevduatı)

Rezerv Para = Net Dış Varlıklar + Net İç Varlıklar

* Kasım

Kaynak: TCMB

Ancak, 17 Ağustos 1998 tarihinde rublenin devalüe edilmesi ve Rusya'nın moratoryum ilan etmesi, iyimserliğin hakim olduğu yurtiçi piyasalarda yeni bir süreci başlatmıştır. Kısa zamanda global bir kriz niteliğine bürünen gelişmeler, Türk mali piyasalarını Uzakdoğu krizinden daha çabuk ve daha yoğun bir şekilde etkisi altına almıştır. Rusya'daki krizden etkilenen yabancı yatırımcılar, gerek riski azaltmak gerekse de kar realizasyonu amacıyla Rusya ile aynı grupta yer alan Türkiye'den çıkma eğilimine girmişlerdir. Nitekim, bu eğilimin ve vergi yasasına ilişkin düzenlemelerin zamanlamasının çakışması sonucu, İMKB endeksi hızla gerileme sürecine girmiş, bono piyasalarında dalgalanmalar yaşanmış ve döviz rezervleri hızla gerilemiştir. Temmuz ayında dolar bazında 939 puan olan bileşik endeks, Eylül sonunda 479 puana gerilemiş; ortalama yıllık bileşik faizler % 148 seviyesine yükselirken, vadeler de kısalmış 183 güne inmiştir. Döviz rezervleri ise, Eylül ayı sonunda 21 milyar dolara gerilemiştir.

Yılın ilk yarısındaki olumlu gelişmeler sonucunda, global krize yüksek rezervler ve bir önceki senenin aynı dönemine göre daha düşük bir cari işlemler açığı ile girilmesi Türkiye'nin krize karşı direncini artırmıştır.

Rusya krizi, yılın ilk yarısında elde edilen iyimserliği ortadan kaldırmıştır.

Ancak, sermaye çıkışlarına karşılık artan döviz talebini piyasaya döviz satışı ile karşılayan Merkez Bankası'nın dış varlıkları beklenenden hızlı azalmış, piyasadaki çekilen TL karşılığı likiditedeki sıkıntıyı rahatlatmak için APİ yoluyla iç piyasa beslenmiştir. Bunun sonucunda yıl sonu için -1,514 trilyon TL olarak planlanan net iç varlıkların, APİ yoluyla Merkez Bankası'nın piyasaya net borçlu konumdan alacaklı konuma geçmesiyle bir hayli aşılarak üçüncü çeyrek sonunda 144 trilyon TL'ya ulaştığı gözlenmiştir. Net dış varlıklar ise, 3,338 trilyon TL'dan üçüncü üç aylık dönemin sonunda 1,752 trilyon TL'ya, beklenenin ötesinde düşmüştür. Merkez Bankası parası varlıklardaki azalışa paralel olarak 3,065 trilyon TL'dan 1,561 trilyon TL'ya düşmüştür.

Kasım sonu itibarıyla analitik bilanço kalemlerine bakıldığında, Rusya kriziyle ortaya çıkan konjonktürün devam ettiği görülmektedir. Net dış varlıklar 1,752 trilyon TL'dan, 1,671 trilyon TL'ya düşerken, Merkez Bankası'nın rezervleri 19 milyar dolara inerek son bir yılın en düşük seviyesine inmiştir. Net iç varlıklardaki artış da devam ederek 291 trilyon TL'ya ulaşmıştır. Net APİ stoğundaki 511 trilyon TL'lık artış, değerlendirme hesabındaki 100, diğer kalemlerdeki 125 ve kamuya açılan net kredilerdeki 135 trilyon TL'lık azalışlarla biraz olsun zayıflatılsa da, net iç varlıklarda 146 trilyon TL'lık artışa sebep olmuştur.

Dış dünyadaki olumsuz gelişmelerin yanı sıra hükümetin düşürülmesi ve vergi uygulamalarına dair düzenlemeler hakkında piyasaların memnuniyetsizliği, istikrar politikalarının devam edilebilirliği hakkında her zamankinden daha fazla kuşku yaratmış ve bu da etkisini faizler ve vade yapısı üzerinde göstermiştir. Faizler % 140 -150 arasında seyreden yüksek bir platoya otururken, vadeler de ortalama 240 gün civarında oluşmuştur.

1998 yılının ikinci yarısındaki olumsuz gelişmelere rağmen, Merkez Bankası döviz kuru politikasını değiştirmemiştir. Kurda enflasyona paralel bir gelişmenin yıl sonuna dek sürmesi beklenmektedir. Kasım sonunda yıl başına göre döviz sepeti %51,3 değer kazanırken, toptan eşya fiyatlarındaki artış %50,5 olmuştur. Merkez Bankası ikinci yarıyılıda Rusya krizinden olumsuz etkilenen dış ticaret kesmini de göz önünde

Bilanço kalemlerindeki değişimler beklenenin üzerinde olmuştur.

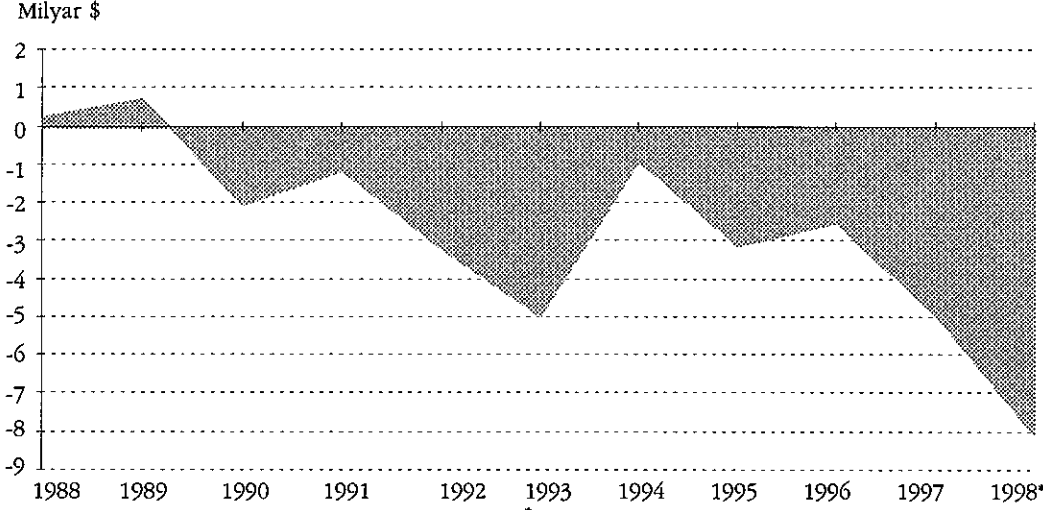
Piyasaki likidite sıkıntısı APİ yoluyla giderilmiştir.

Son çeyrekte siyasi belirsizliğin etkisiyle faizler yükselmiştir.

Rusya krizine rağmen kur politikası değişmemiştir.

bulundurarak kuru fazla yavaşlatmamış; diğer yandan, yıl sonu enflasyon hedeflerini tutturabilmek amacıyla, devalüasyon oranını da çok artıramamıştır.

Bankaların Döviz Pozisyonu

* Eylül sonu

Kaynak: Bankalar Birliği

Parasal Büyüklüklerde Gelişmeler

Yılın ilk yarısında net dış varlıklardaki artışa paralel olarak yaşanan parasal genişleme, Merkez Bankası'nın uyguladığı başarılı sterilizasyon ile para arzlarına yansımamıştır. Dar tanımlı para arzı M1'deki nominal artış % 29 olarak yıl başındaki reel düzeyini korumuştur. TL nin göreceli artan getirisi ve oluşan iyimserlik ortamında fonların uzun vadeye doğru hareketi nedeniyle, M2'deki nominal artış % 47 olmuştur. Reel olarak da bir önceki senenin aynı dönemine göre %20 genişlemiştir. Döviz Tevdiat Hesapları(DTH) dolar cinsinden %4,9 büyürken, TL cinsinden artış ise dolar kurundaki %31 artışa paralel olarak %36 olmuştur. DTH'ların M2Y'deki payı, TL mevduatındaki artışın daha büyük olmasından dolayı, %47,8'den %47,6'ya gerilemiştir.

Yılın ilk yarısında yaşanan parasal genişleme, para arzlarına yansımamıştır.

Temmuz ayında da aynı yönde gelişmeler olmuş fakat M1'de çok daha fazla bir artış gözlemlenmiştir. M1'deki bu hızlı artış Temmuz'un son haftasında vergi reformu yasa tasarısının TBMM'de kabulü ile erken seçim kararının meclisten çıkmasının beklenmesi ile piyasalardaki endişenin artmasından kaynaklanmaktadır. Ağustos ayı ortasında patlak veren Rusya krizi M2 ve M2Y'de yıllık bazda reel gerilemeler yaratırken M1'deki hafif artış eylül sonuna dek devam etmiştir. Yılın üçüncü çeyreğindeki gerçekleştirmeler göz önüne alındığında, M2Y'nin oluşumunda DTH'ların oranının % 45,6'ya düştüğü görülmektedir. Merkez Bankası'nın kriz ortamında da döviz kuru politikasından vazgeçmemesi sonucu ekonomide DTH'lara bir yönelim olmamıştır. Vadeli ve vadesiz mevduatlarda ise bir artış söz konusudur. Dolaşımdaki para miktarı ise yılbaşındaki seviyesine yakın gerçekleşmiştir(%6,6). Eylül sonuna doğru hükümetin piyasaları rahatlatıcı önlemler alması piyasalardaki olumsuz beklentilerin yönünü hemen değiştiremeye de, şiddetini azaltmıştır. Ekim ayında siyasi alanda yaşanan çalkantılarla piyasalarda tırmanan faiz oranları nedeniyle, DTH' lardan TL mevduata geçiş olmuş ve toplam mevduat Ağustos sonundaki 53,5 milyar dolarlık seviyesinden 58,1 milyar dolara yükselmiştir. Kasım ayında ise hükümetin düşmesiyle hem TL mevduat, hem de DTH'lar düşerek toplam mevduat 57,6 milyar dolara inmiştir.

Yılın ikinci yarısında artan belirsizlik göstergelere yansımıştır.

M2Y'nin Bileşimi (%)

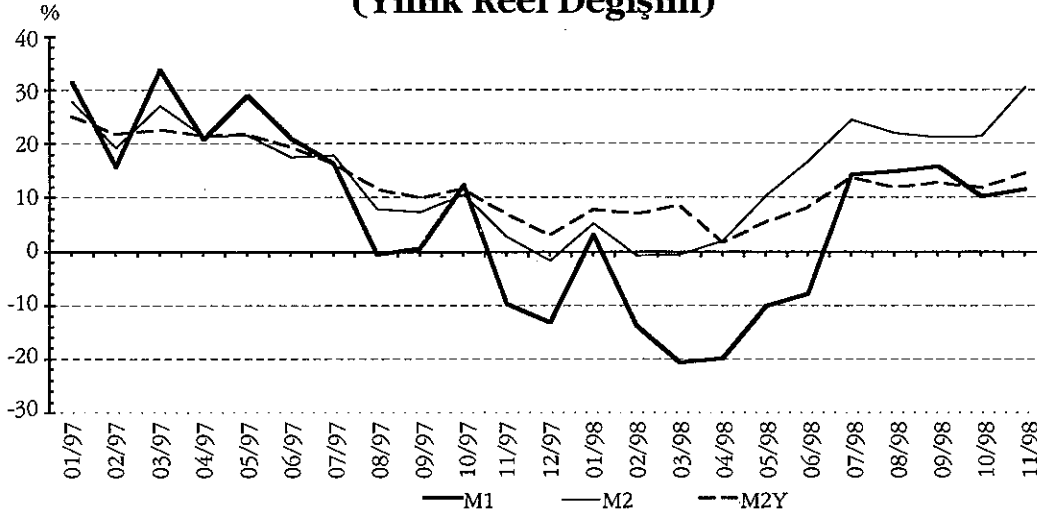
	1993	1994	1995	1996	1997	1998/I	1998/II	1998/III
Dolaşımdaki para	10.6	8.8	8.1	6.4	6.9	6.3	6.5	6.6
Vadesiz mevduat	12.3	9.0	7.5	8.7	7.6	6.8	6.2	6.7
Vadeli mevduat	29.9	32.4	34.8	35.6	37.7	38.1	39.6	41.1
Döviz tevdiat hesapları	47.1	49.8	49.6	49.1	47.8	48.9	47.7	45.6
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: TCMB

Sonuç olarak, Kasım sonu itibariyle para arzlarındaki yıllık büyümeler M1'de %58,3, M2'de %93 ve M2Y'de %81,8 olmuştur. Bu artışlar toptan eşya fiyatlarındaki %58,6 ile karşılaştırıldığında, M1'in az da olsa daraldığı, M2 ve M2Y'nin ise büyüdüğü söylenebilir.

1998'de M2 ve M2Y para arzları reel olarak artmıştır.

PARA ARZLARI (Yıllık Reel Değişim)

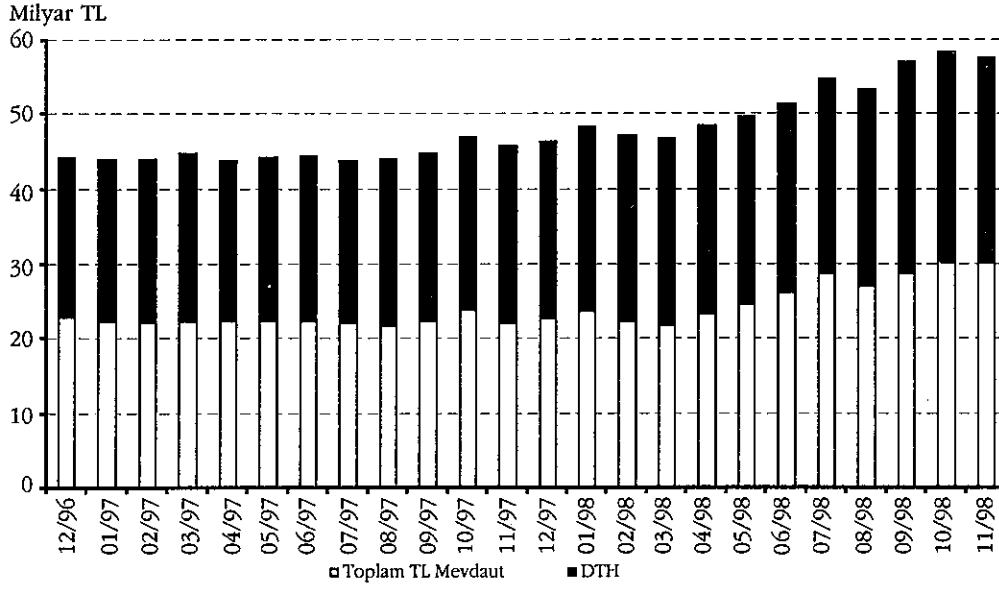

Kaynak : Merkez Bankası

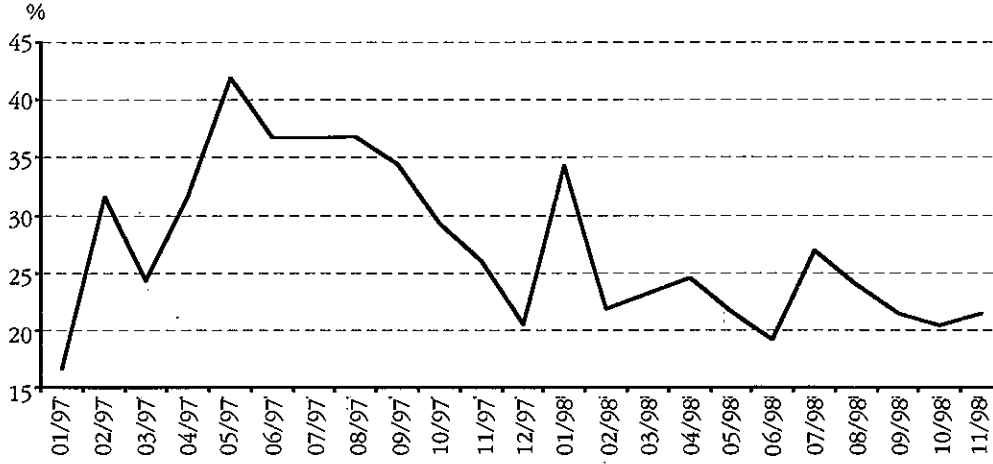
Kredi hacmi ilk altı aylık dönemde %45 oranında büyümüştür. Bu da reel olarak %14' lük bir artışa karşılık gelmektedir. Bu artışın en önemli bileşeni tarımsal kredilerdeki %118'lik nominal artış olmuştur. Yılın ikinci yarısında kredilerdeki reel artışın hızı yılın ilk yarısına göre yavaşlasa da artış devam etmiştir. Haziran ayına göre reel artış % 5 olarak gerçekleşmiştir. Fakat , Ziraat Bankası'na tarımsal krediler içinde izlenen yaklaşık 1.5 katrilyon TL'lik meblağın kredilerden Özel Görev Hesaplarına aktarılmasıyla, kredi miktarı reel olarak Haziran'a göre % 8 düşüş göstermiştir. Yine de, reel olarak kredilerin seviyesi, yılbaşına göre %5.3 artmıştır.

Tarımsal kredilerde çok yüksek bir artış olmuştur.

Toplam Mevduat

Mevduat Bankaları Kredileri (Yıllık Reel Değişim)

* 02 Ekim 1998 tarihinde, T.C. Ziraat Bankası'na tarımsal krediler içinde izlenen 1,522,934 Milyar TL. tutarındaki meblağın Özel Görev hesaplarına aktarılmasından dolayı seri revize edilmiştir.

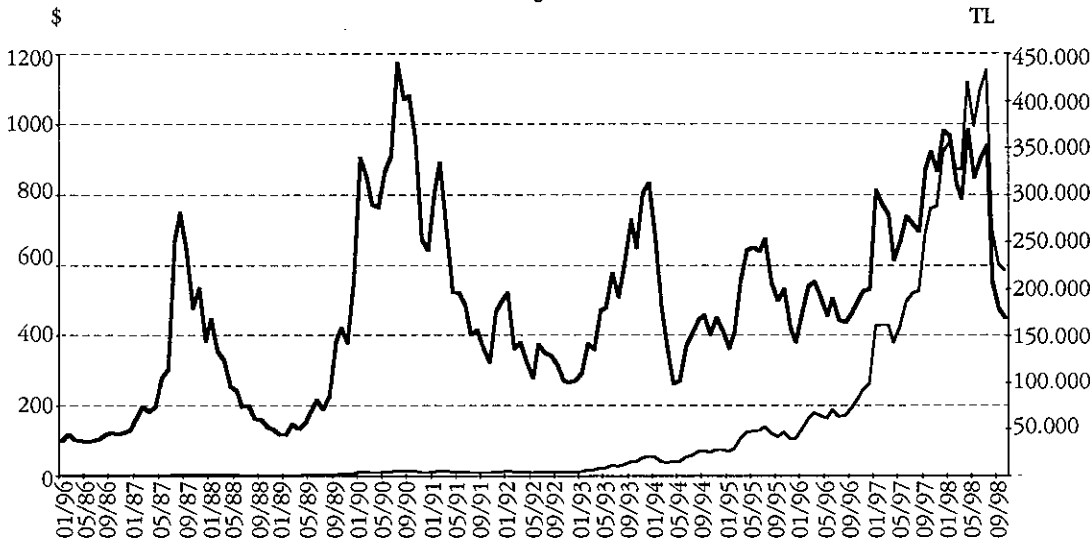
Kaynak : TCMB, DİE

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)

1997 yılını 3451 puanla kapatan İMKB Bileşik Endeksi, yatırımcısına bir yıl içinde TL bazında %254, dolar bazında %83 getiri sağlayarak en çok kazandıran borsalar arasında yer almıştır. 1997 yılının büyüme trendi 1998 yılı başında da devam etmiş; ancak Şubat ayıyla birlikte, yurt dışı piyasalardaki olumsuzluklar ve Amerika ile Irak arasında oluşan Körfez gerginliği, indexi aşağı bir harekete itmiştir. İlk üç aylık dönemin sonunda İMKB bileşik endeksi dolar bazında %20 gerilemiştir. İkinci üç aylık dönemde ise, endeks birinci döneme göre dolar bazında %19 artış göstermiştir. Yılın ikinci üç aylık döneminde, para programının Merkez Bankası ve Hazine'nin uyumlu politikaları sonucu başarıyla yürütülmesi, kamunun faiz öncesi fazla vererek piyasalara olumlu sinyaller göndermesi, borsa yatırımlarını destekleyen vergi değişiklikleri, olumlu gelişmeler ve iyimser beklentilerle düşen faiz oranları, siyasi partiler tarafından seçimlerin 1999 yılına ertelenmesi konusundaki anlaşma, enflasyondaki düşüşün devam edeceği yönündeki beklentiler, özelleştirmede POAŞ ve GSM lisansları satışı, İş Bankası hisselerinin yurt içi ve dışı piyasalara başarılı arzı ve Asya'dan çıkan sermayenin gelişmekte olan ülkeler arasında istikrar açısından oldukça iyi bir performans ve kararlılık gösteren Türkiye'ye gelmesi bu artış trendini besleyen gelişmeler olmuştur.

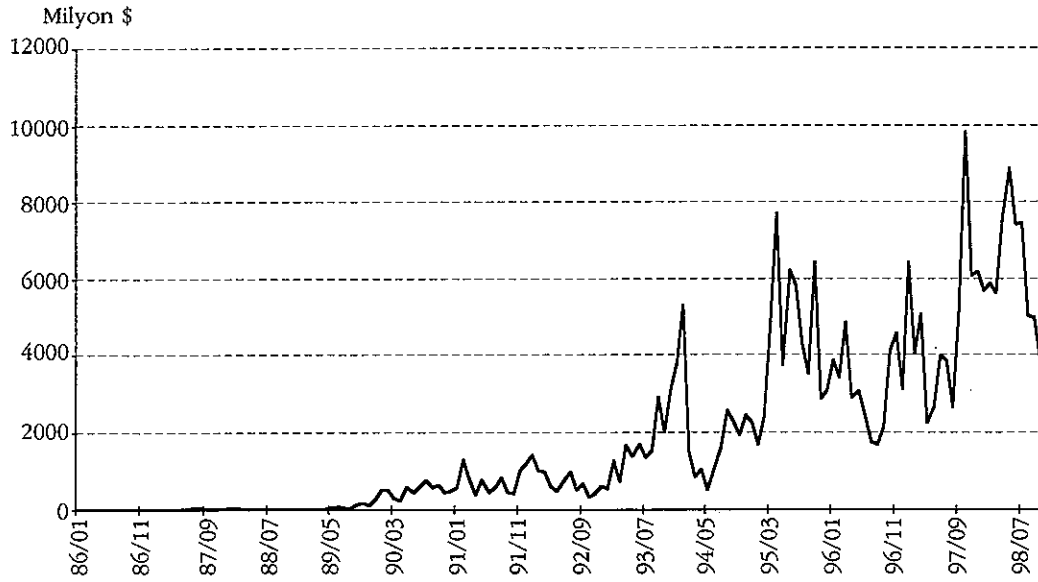
**İkinci çeyrekle
beraber oluşan
iyimser havayla
borsa yükselişe
geçmiştir.**

İMKB Bileşik Endeksi

Kaynak : İMKB

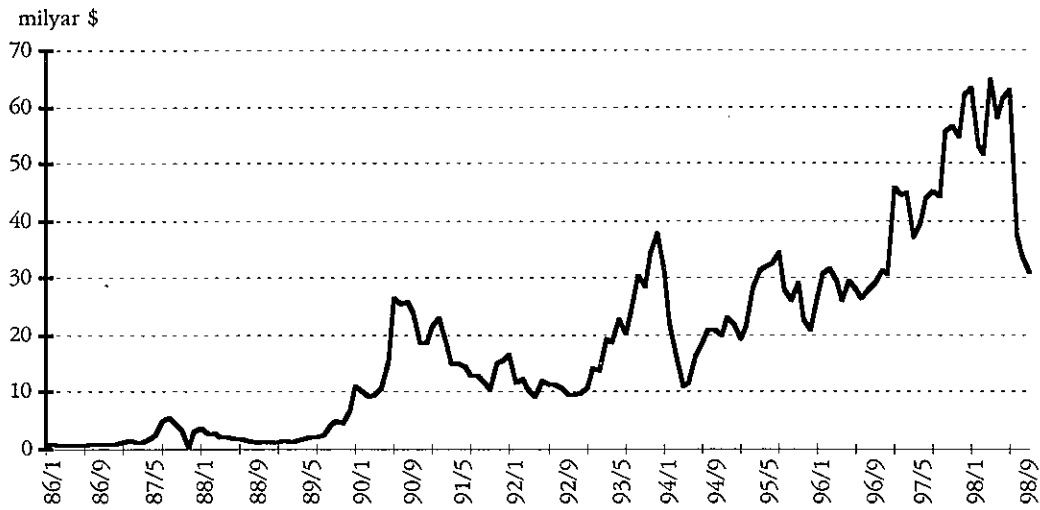
İMKB Aylık İşlem Hacmi

Kaynak : İMKB

Temmuz sonuna gelindiğinde işlem hacminde dolar bazında %20 artış olurken, işlem gören şirketlerin piyasa değeri dolar bazında 1997'ye göre %2 artmış, faiz kazanç oranları ise %14,9 olmuştur.

İMKB Toplam Piyasa Değeri

Kaynak : İMKB

Ağustos ayında global krizin etkisiyle yaşanan gelişmeler ve yabancıların borsadan çıkışıyla İMKB olumsuz etkilenmiş ve Ekim ayı sonunda iniş trendi bileşik endeksi TL bazında 2196 dolar bazında ise 478 puana getirmiştir. Eylül ayından sonra tüm dünyada global krizin etkilerini azaltmak için yapılan çalışmaların sonuçlarından Türkiye yararlanamamıştır. Ekim ayında Türk Ticaret Bankası'nın satışı ile ilgili ortaya çıkan siyasi gerginlik, belirsizlik ve POAŞ özelleştirmesinin de çık-maza girmesi, borsa dengelerini yurt içi piyasalara ve siyasete endeks-leyerek, yurtdışındaki faiz indirimleri ve olumlu konjonktürün etkisini yalıtmıştır.

Kasım sonu itibarıyla, İMKB bileşik endeksi 1998 yılında TL bazında 2578, dolar bazında 499 puana gerileyerek yatırımcısına TL ve dolar bazında sırasıyla %26 ve %49 zarar ettirmiştir. İşlem hacmi de %25 daralma göstermiştir. İşlem gören şirketlerin piyasa değeri 1997 yıl sonuna göre dolar bazında %44 azalmıştır. Fiyat kazanç oranı ise %8,65 gibi düşük bir rakamda gerçekleşmiştir.

Krizin ve belirsizliğin etkisiyle, İMKB-100 endeksi Ekim sonunda 2196 puana gerilemiştir.

İMKB 1998 yılında yatırımcısına zarar ettirmiştir.

B Ö 4 Ü M

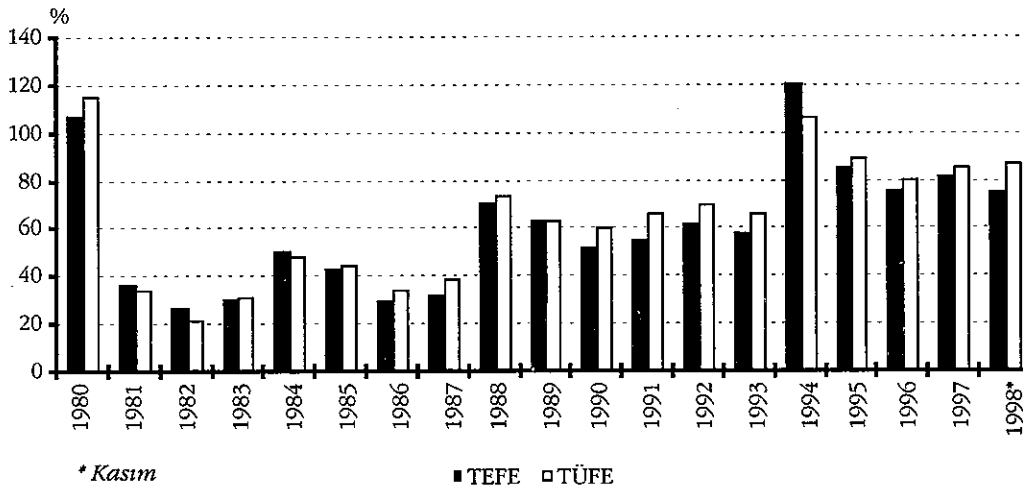
ENFLASYON

Enflasyon

Türkiye’de de genel kanı, enflasyonun geniş bütçe açıklarından kaynaklandığıdır. Harcamalar tarafının %90’ından fazlasını faiz ödemeleri, personel harcamaları ve sosyal güvenlik harcamaları oluşturmaktadır. Diğer taraftan, gelirlerin önemli ölçüde artırılabilmesi de kısa vadede mümkün değildir. Bir başka deyişle, bütçe esnek olmayan bir yapıya sahiptir. Bu nedenle enflasyonu mali reform yapmadan indirmek için uygulanan politikalar başarılı sonuçlar vermemişlerdir.

Bütçenin açık pozisyonuna ilaveten, önem taşıyan bir diğer husus, bu açığın nasıl finanse edildiğidir. Şayet bu açık, uzun vadeye yayılan iç ve dış kaynaklarla, para basımı ve kamu fiyatları politika araçları olarak kullanılmadan finanse edilirse, enflasyonist baskı azalacaktır.

Enflasyon
(12 aylık ortalama % değişim)

Türkiye’de enflasyona dair gelecek beklentileri, geçmiş verilerle çok yüksek bir ilişki içindedir. Bu noktadan hareketle, hükümet 1998 programında enflasyonla mücadele için bütçenin bahsedilen esnek olmayan yapısını da göz önüne alarak, ekonomik oyuncuların enflasyon beklentilerinin oluşum sürecindeki referanslarını geçmişten geleceğe taşımayı hedeflemiştir. Böylelikle, enflasyonla mücadelenin temel aracı

Kamu maliyesi reformları olmaksızın enflasyonu arzulanan düşük seviyelere indirmek mümkün değildir.

Türkiye’de enflasyon beklentileri geçmiş verilerin ışığında oluşmaktadır.

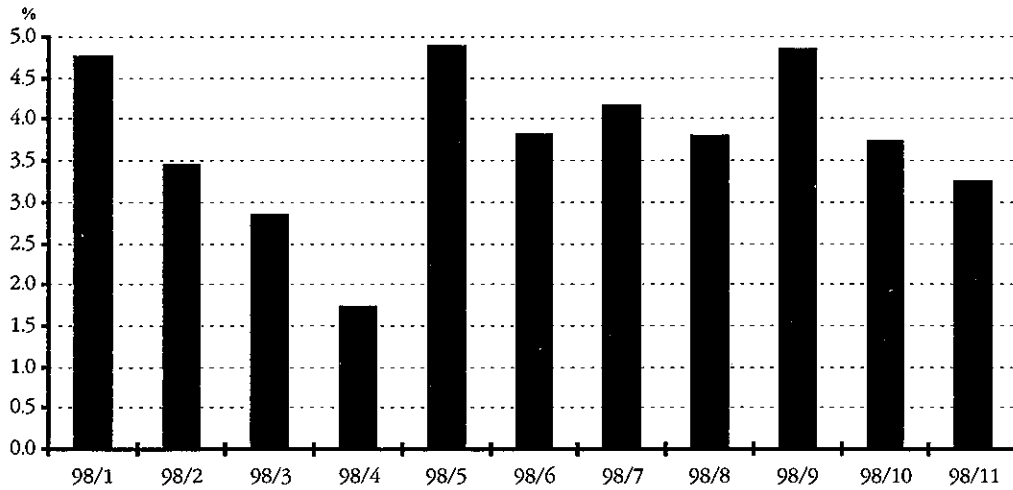
beklentilerinin kırılması olmuştur.

Yıl sonu enflasyon oranı %50 ve ortalama enflasyon oranı %64 olarak hedeflenmiştir. Ancak, Ağustos ayında yaşanan Rusya krizi sonucunda enflasyon hedefleri, yıl sonu oranı için %58 ve ortalama oran için de %72,4 olarak revize edilmiştir.

Yıl başından itibaren, olası riskleri azaltabilmek ve uygulamalarda güvenilirlik sağlamak amacıyla, Maliye Bakanlığı, bütçe hedeflerini yayınlamaya başladı. Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankası tarafından 1997 sonunda yayınlanmaya başlayan üçer aylık boçlanma ve para programları da, dönem sonu gerçekleştirmeleri ve yeni hedeflerin açıklanmasıyla, enflasyonla mücadelede hükümetin istediği güvenilirliği kazanmasına yardımcı olmuştur.

1998'de belirsizliği azaltmaya yönelik uygulamalar enflasyon beklentilerini düşürmüştür.

Mevsimsellikten Arındırılmış TEFİ (Aylık % Değişim)

Kaynak : DİE

Edinilen bu disiplin sonucunda, Hazine, Merkez Bankası'ndan kullandığı kısa vadeli avansları geri öderken yenilerini kullanmamıştır. Merkez Bankası da para piyasalarında dalgalanmaları en aza indirmeye çalışmıştır. Bu politikaları takiben, yılın ilk yarısında beklentiler olumluya dönmüştür.

Yıl başında açıklanan kamu fiyatlarının kontrol altında tutulma politikası, uygulamada uluslararası pazarlarda düşen petrol fiyatlarıyla destek bulmuş ve enflasyonun aşağı çekilmesinde piyasalara öncü olmuştur. Yılın ilk aylarında 1997 yılı sonundaki kamu fiyat artışlarının etkisi altında olan özel kesim fiyatlarındaki artış, kamu fiyat artışların geçse de yıl ortasına doğru aradaki fark kapanmıştır. Haziran - Ağustos ayları boyunca, özel kesim fiyatlarında bir önceki aya göre artış, kamudakinin altında kalmıştır. Ağustos ayı sonuna gelindiğinde, kamu fiyatları yıl başına göre sadece %20,2 artarken, özel kesimde artış %36,6 olmuştur.

Kamunun fiyatları tutma politikası etkili olmuştur.

Seçilmiş Sektörlerde Enflasyon (12 aylık ortalamalara göre % değişim)

	1995	1996	1997	1998*
TEFE	86.0	75.9	81.8	75.0
Özel	88.8	74.3	80.7	78.5
Devlet	76.7	81.9	85.5	63.5
Tarım	107.8	86.5	86.9	89.1
Madencilik	85.6	89.3	76.2	51.8
İmalat Sanayi	81.0	70.4	80.6	70.5
Özel	81.1	68.2	77.6	72.9
Devlet	80.7	77.1	89.7	63.6
Enerji	56.4	101.7	71.8	71.5

* Ocak-Kasım

Kaynak: DİE

Sektörel bazda bakıldığında, tarım kesimi Haziran ayı itibarıyla %38 lik fiyat artışıyla önde gelmektedir. Kamu kesiminin kontrolünde olan, elektrik, gaz ve su fiyatlarında da, aynı dönemde %35 lik bir artış olmuştur. İmalat sanayi sektöründe yılın ilk yarısında %22 oranında fiyat artışı yaşanmıştır.

Yılbaşından itibaren düşme trendi gösteren enflasyon oranı, Eylül ayında aylık %5,3 artışla beklenenin üstünde gerçekleşmiştir. Mevsimsel etkenlerden arındırılmış Eylül ayı fiyat artışı %4.8'dir. Buna rağmen, 12

aylık ortalama artışın Nisan ayındaki %85 seviyesinden başlayan düşme trendi devam ederek %80'e gerilemiştir. Bu trend devam ederek Kasım ayı itibarıyla 12 aylık ortalama artış %75 olmuştur.

Yıllık ortalama enflasyon Nisan ayından itibaren düşmeye başlamıştır.

Ağustos ayında yaşanan Rusya krizine rağmen hükümet kur ve enflasyon politikalarında önemli bir değişikliğe gitmemiştir. Başabaş yürütülen enflasyon ve devalüasyon politikasıyla, yıl sonuna gelindiğinde, Kasım ayında yıl başına göre toptan eşya fiyatlarında artış %50,5, tüketici fiyatlarında artış ise %64,3 olmuştur.

Kasım itibarıyla, sektörel bazda toptan eşya fiyatlarının yılbaşına göre gelişimine bakıldığında, tarım sektörü %67'lik fiyat artışıyla önde gelen sektör olmuştur. İmalat sanayinde fiyat artışı aynı dönem için %43,8 olurken, kamu kontrolünde olan enerji sektöründe artış %64,6 olmuştur. İmalat sanayi sektöründe özel kesimin fiyatları %49,6 artarak, kamunun fiyat artışlarının(%28,5) üzerinde gerçekleşmiştir.

Kasım sonu itibarıyla sektörel bazda en yüksek fiyat artışları tarım ve enerjide gerçekleşmiştir.

Yıl sonu için hedeflerin yakın gerçekleşmesi beklenmektedir. Ne var ki, enflasyonla mücadelede kalıcı başarılar ancak, sosyal güvenlik ve özelleştirme gibi yapısal reformlarla sağlanabilecektir.

B Ö L Ü M

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

Ödemeler Dengesi

Gümrük Birliği'nin dış ticaret dengesini bozucu etkisi 1997 yılı ortalarına kadar sürdükten sonra azalma eğilimi göstermiş, ithalat ve ihracat normal eğilimlerine dönmüştür. Özellikle gümrük birliğinin etkisiyle 1996'da %50 artış gösteren tüketim malları ithalatı 1997'de sadece %24.6 oranında artarak eski seyrine dönmeye başlamıştır. Bununla birlikte, 1997 yılında yaşanan hızlı büyüme, Asya krizinin ticaretimiz üzerindeki olumsuz etkisiyle ve bavul ticaretinden elde edilen net gelirdeki önemli azalışla birleşince, cari işlemler açığının büyümesine yol açmıştır. 1997 yılında, dünyadaki en büyük petrol ithalatçısı olan Doğu Asya ülkelerinin krizi girmesiyle düşen petrol fiyatlarının etkisiyle ithalat fiyat endeksinde büyük düşüşler yaşanmıştır. Doların diğer para birimleri karşısında değer kazanması da ithal fiyatlarının düşmesinde rol oynamıştır. İthal ürünlerinin fiyatlarındaki bu düşüş göz önüne alınırsa cari işlemler dengesindeki bozulmanın reel olarak daha da büyük olduğu görülmektedir. Cari işlemler açığındaki büyüme, uzun vadeli sermaye hareketleri ve portföy yatırımlarında gözlenen önemli artışla dengelenmiştir. Kısa vadeli sermaye hareketlerinde dikkat çekici bir azalma ve doğrudan yatırımlarda umulan ölçüde artma olmamasına karşın uluslararası rezervlerimiz 3.3 milyar dolar artmıştır. 1998'de Rusya'nın büyük bir ekonomik krize girmesiyle derinleşen global kriz, dış ticaretimizi olumsuz etkilemiştir. Ancak ekonominin daralma sürecinde olmasından dolayı ithalatın ihracattan daha hızlı daralması ve görülmeyen kalemlerdeki hızlı artış cari işlemler dengesindeki bozulmayı sınırlamıştır.

Dış Ticaret

Temmuz 1997'den itibaren uygulanan anti-enflasyonist programa rağmen, 1998'in ilk yarısında ihracattaki artış hızının azalması ve ithalatın artış hızında bir yavaşlama olmaması nedeniyle dış ticaret açığı bozulmuştur. Dünya petrol fiyatlarının düşme trendin de olması bu bozulmayı reel bazda daha da artırmıştır. Bavul ticaretinin bir önceki döneme göre %20 azalması dış ticaret açığındaki bozulmanın önemli bir nedeni olmuştur.

Gümrük Birliği'nin dış ticaret dengesini bozucu etkisi 1997 yılı ortalarında itibaren azalma eğilimi göstermiştir.

Yılın ilk yarısında gözlenen dış ticaret açığındaki bozulma, ikinci yarıda ithalatın ihracattan daha fazla daralmasıyla sınırlanmıştır.

1997'den beri etkisi sürdüren Asya krizine 1998 Ağustos sonunda Rusya krizinin de eklenmesi, sermaye ve mal hareketleriyle tüm dünya ekonomilerini sarsmıştır. Gelişmiş ülkelerin Rusya kriziyle birlikte artan belirsizlik ortamından dolayı bütün gelişmekte olan ülkelere yaptıkları sermaye yatırımlarını çekme eğilimleri, krizin küresel boyuta ulaşmasına yol açmıştır. Küresel krizle birlikte dünya çapında yaygınlaşan durgunluk ihracattaki yavaşlama trendinin 1998'in ikinci yarısında da devam etmesine neden olmuştur. Bununla birlikte ekonominin daralma sürecine girmesiyle ihracattan daha fazla azalan ithalat dış ticaret açığındaki büyümeyi sınırlamıştır.

Bu gelişmeler ışığında 1999 yıllık programında DPT bavul ticareti hariç ihracatın 1997 yılında %4,8 artışla 27,5 milyar dolara ulaşacağını öngörmektedir. İthalatın ise %1,8 artışla 49,5 milyar dolara erişerek dış ticaret açığının 22 milyar dolar civarında sınırlaması beklenmektedir. Böylece, ihracatın ithalatı karşılama oranının 1997 yılında %54'den 1998 yılında %55,5'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Dış Ticaret (Milyar \$)

	1996	% değişim	1997	% değişim	1998**	% değişim
İhracat *	23,2	7,2	26,2	12,9	27,5	5,0
İthalat	42,9	20,1	48,6	13,3	49,5	1,9
Dış ticaret açığı (1)	19,7	40,0	22,4	13,7	22,0	-1,8
İhracat/ithalat (%)	54,1	-	53,9	-	55,6	-
İhracat/GSMH (Cari Fiyatlar)	12,6	-	13,5	-	13,4	-
İthalat/GSMH (Cari Fiyatlar)	23,3	-	25,1	-	24,2	-

(1) İthalat (CIF) (Altın ithalatı hariç) - İhracat (FOB)

*Bavul ticareti hariç

** DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: DİE, DPT

Dünyada hüküm süren küresel krizin etkisinin süreceği ve dünya petrol fiyatlarındaki düşme trendinin devam edeceği varsayımıyla, DPT 1998 yılı sonunda ihracat fiyatlarının %4, ithalat fiyatlarının ise % 4,7 düşüş göstereceğini tahmin etmektedir. Bu durumda, sabit fiyatlarla ihracat artışının %9,1 ithalat artışının ise %6,9 olacağı düşünülmektedir.

**Dış ticaret hadleri
Türkiye lehine
seyretmektedir.**

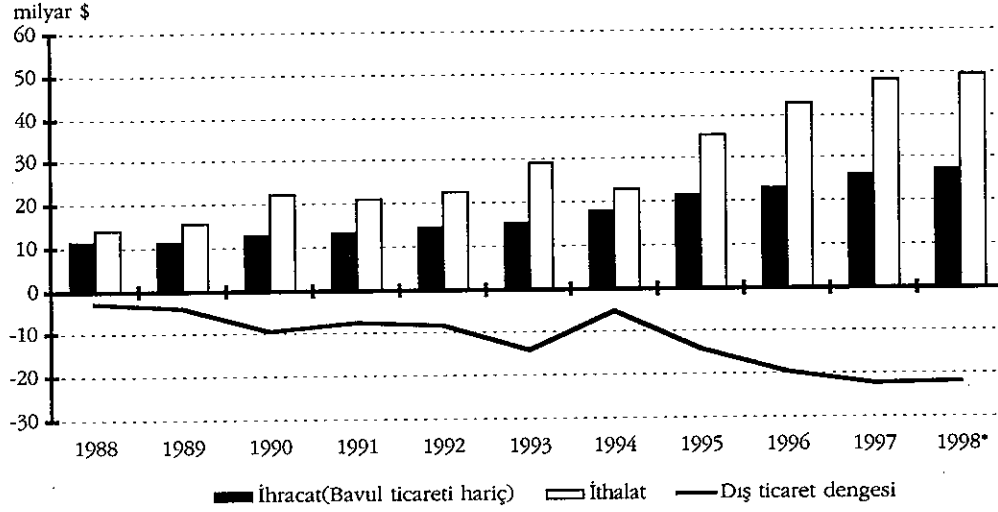
1998 yılı başından itibaren Rusya'daki ekonomik beklentilerin kötüleşmesi ve Ağustos ayında kriz görüntüsü alması, bavul ticaretinin azalmasına neden olmaktadır. Merkez Bankası hesaplamalarına göre bavul ticaretinin 1998 yılında 5 milyar dolara düşeceği tahmin edilmektedir. Bu durumda, bavul ticaretinin dahil edilmesiyle, toplam ihracat 33 milyar dolara yükselirken, dış ticaret açığının 16 milyar dolara inmesi beklenmektedir.

Hükümet, global krizin olumsuz etkilerini hafifletmek amacıyla Aralık ayında bir önlemler paketi açıklamıştır. Bu pakete göre, dampingli ithalat konusundaki önlemler daha da güçlendirilecektir. İhracatın finansmanı için Eximbankın kaynakları artırılarak 10 milyar dolarlık ihracatı finanse edebilecek bir kredi hacmine kavuşturulacaktır. İhracatımızdaki en büyük kalemi oluşturan tekstil sektörünün içinde bulunduğu zor koşullar dikkate alınarak, olumsuz etkilemesini azaltmak için, tarım satış birliklerinin elindeki pamuk stoku 6 aya kadar vade ve faizsiz olarak sanayicilere kullanılacaktır. Yurtdışından alınan kredilerle tüketici kredilerinin maliyetini azaltmak amacıyla, Kaynak Kullanım Destekleme Fonu (KKDF) kesintisi oranları indirilmiştir. Böylece, bankalarla, finansman şirketlerinin yurtdışında sağladıkları kredilerde KKDF oranı sıfırlanırken, bankalarca kullanılan tüketici kredilerinde yüzde sekize, bankalarca kullanılan diğer kredilerle, bankalar ve finansman şirketleri dışında Türkiye'de yerleşik kişilerin yurtdışında sağladıkları kredilerde yüzde üçe indirilmiştir. Rusya ile ticaretin artırılması için ruble ve TL ile ticaret imkanı getirileceği açıklanmıştır.

Aralık ayında başta tekstil olmak üzere ihracatın artırılması için önlemler alınmıştır.

1998 yılının Ocak-Eylül döneminde ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre %0,9 oranında artarak 19,1 milyar dolara ulaşırken, ithalat ise %1,6 daralarak, 34,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Böylece dış ticaret açığı %4,6 azalarak 15,2 milyar dolara gerilemiş, ihracatın ithalatı karşılama oranı ise geçen sene %54,3'ten bu sene %55,7'ye yükselmiştir. Bavul ticareti ise 1998 Ocak-Eylül döneminde, bir önceki yıla göre %24 oranında azalarak, 3 milyar dolara düşmüştür.

Dış Ticaret

* DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak : DİE

İhracatın sektörel dağılımı incelendiği zaman, dokuz aylık verilere göre, en yüksek artışı tarım ve ormancılık ürünlerinde olduğu görülmüştür. Tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı %4 oranında artmış ve toplam ihracattaki payı %9,3 olmuştur. Toplam ihracatta %89 ile en yüksek pay oranına sahip imalat sanayi ürünleri ise sadece %0,6 oranında artmıştır. Madencilik ve taşocakçılığı ürünleri ihracatı %3,2 oranında azalma kaydetmiş ve toplam ihracattaki payı %1,5 olmuştur.

İmalat sektörü ihracatındaki artış düşük kalmıştır.

İhracatın Sektörel Dağılımı (Milyon \$) *

	1997		1998**		
	Değer	% pay	Değer	% pay	% değ.
Tarım	2,712	10,3	2,770	10,1	2,1
Madencilik	404	1,5	395	1,4	-2,2
İmalat sanayii	23,116	88,1	24,310	88,4	5,2
Diğer	13	0,0	25	0,1	92,3
Toplam	26,245	100	27,500	100	4,8

* ISIC Revize 3 sınıflandırmasına göre, bavul ticareti hariç

** DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: DPT

İthalat mal grupları itibariyle incelendiğinde, Ocak-Eylül döneminde tüketim malları ithalatı sadece %7,7 oranında artmıştır. Böylece, tüketim malları ithalatındaki Gümrük Birliği'nden kaynaklanan patlamanın

Tüketim malları ithalatındaki artış yavaşlamaktadır.

hızını iyice kaybedip eski seyrine geri döndüğü görülmektedir. Toplam ithalatı %65,4 ile en büyük paya sahip olan ara malları ithalatı %3,1 oranında azalırken, toplam ihracatımızda %22,5 oranında paya sahip sermaye malları ithalatı %1,1 oranında gerileme göstermiştir. Ara malı ithalatındaki gerileme petrol fiyatlarının önemli ölçüde düşmesinden kaynaklanmıştır.

İthalatın Mal Grupları İtibariyle Dağılımı (Milyon \$) *

	1996	1997	1998**
Sermaye Malları	10,336	11,174	11,500
Tüketim Malları	4,424	5,335	5,900
Hammaddeler	28,737	31,871	31,850
Petrol	3,416	3,195	2,300
Petrol Dışı	25,321	28,676	29,550
Diğer	129	204	250
Toplam	43,627	48,585	49,500
Altın	1,672	1,867	2,000
Genel Toplam	45,229	50,426	51,500

* BEC Sınıflamasına göre

** DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: DPT

Dış ticaretin ülke grupları itibariyle gelişimine bakıldığında, Ocak-Eylül döneminde en önemli ticaret partnerimiz olan Avrupa Birliği (AB) ülkeleriyle yapılan ihracatın %6,6 oranında arttığı görülmüştür. Böylece, bu ülkelerle yapılan ihracatın toplam ihracattaki payı %46,4'ten %49,1'e yükselmiştir. AB ülkelerinden yapılan ithalat ise, toplam ithalatın azalma eğiliminde olmasına rağmen çok az artmış ve payı %50,7'den %51,6'a yükselmiştir.

AB dışında kalan ülkelerle olan dış ticaretimiz dokuz ayda önemli oranda gerilemiştir. EFTA ülkeleriyle olan ihracatımız %16,9 oranında daralırken, %37,3 oranında bir paya sahip OECD üyesi olmayan ülkelere yapılan ihracat % 7,5 oranında azalmıştır. Özellikle Rusya ile olan ihracatımız % 26,5 oranında daralma göstermiştir.

AB ülkeleri en hızlı artan ihracat pazarı olmuştur.

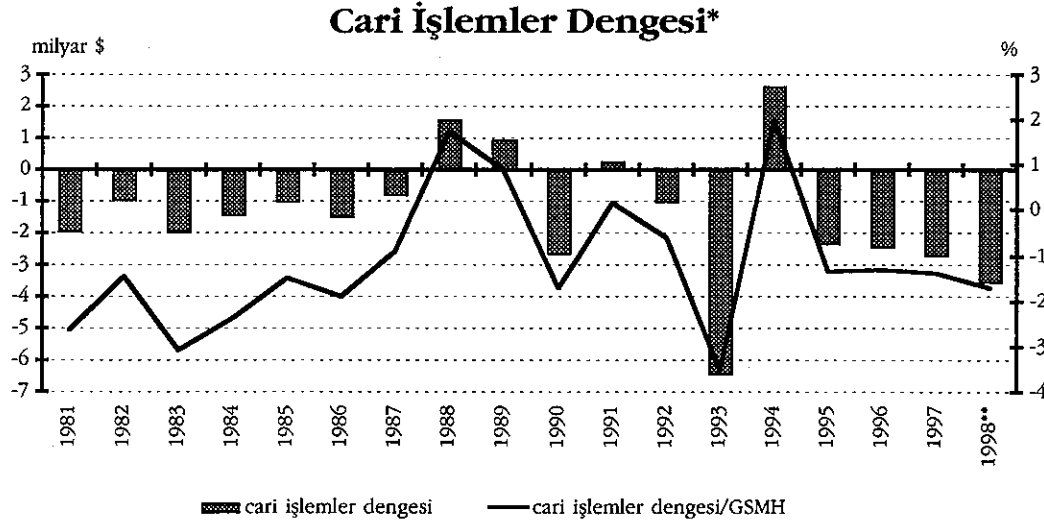
AB dışı OECD ülkeleriyle yaptığımız ithalat dokuz ayda %0,6 oranında artarken, OECD üyesi olmayan ülkelerle yaptığımız ithalat % 7,1 oranında azalmış ve bu ülkelerin toplam ithalatımızdaki payı %29'dan %27,4'e düşmüştür.

Dış ticaretin miktar ve fiyat endekslerine bakıldığında, dokuz aylık ortalamalara göre, ihracat fiyat endeksi % 4,8 oranında düşerken, ithalat fiyat endeksi %3,5 oranında azaldığı görülmüştür. Bununla birlikte, ihracat miktar endeksi %10 artış gösterirken, ithalat miktar endeksi %0,1 azalma göstermiştir.

Cari İşlemler Dengesi

Bavul ticareti dahil dış ticaret açığının dokuz ayda %1,4 oranında artarak, 11,4 milyar ulaşmasına karşılık, görünmeyenlerdeki artış sonucunda cari işlemler dengesine yansımamıştır.

Görünmeyenlerdeki artış hızla devam etmiştir.

* 1996'dan itibaren bavul ticareti dahildir.

** DPT gerçekleşme tahmini

Kaynak: TCMB, DIE, DPT

Yılın ilk dokuz ayında turizm gelirleri geçen yıl ki seviyesi civarında kalırken, işçi gelirleri %26,8 oranında artarak 3,9 milyar dolara ulaşmıştır. Diğer görünmeyen mal ve hizmet gelirleri %25 civarında artış sağla-

yıp 11,2 milyar doları yakalamıştır. Dolayısıyla, görünmeyen gelirler 12 milyar dolar olmuştur. Sonuç olarak 1997 yılının Ocak-Eylül döneminde 1,4 milyar dolar açık veren bavul ticareti dahil cari işlemler dengesi, bu yıl aynı dönemde 446 milyon dolar fazla vermiştir.

Cari İşlemler Dengesi (Milyon \$)

	Bavul Ticareti Hariç			Bavul Ticareti Dahil		
	1997	1998 Tahmin	1999 Program	1997	1998 Tahmin	1999 Program
Mal ihracatı (fob)	26,782	28,060	30,650	32,631	33,060	36,150
İhracat (fob)	26,245	27,500	30,000	32,094	32,500	35,500
Transit ticaret	537	560	650	537	560	650
Mal ithalatı (fob)	-48,029	-48,990	-52,570	-48,029	-48,990	-52,570
İthalat (cif)	-48,585	-49,500	-53,000	-48,585	-49,500	-53,000
Altın (cif)	-1,867	-2,000	-2,200	-1,867	-2,000	-2,200
Transit ticaret	-492	-460	-550	-492	-460	-550
İthalat sigortası ve navlunu	2,915	2,970	3,180	2,915	2,970	3,180
Dış ticaret dengesi	-21,247	-20,930	-21,920	-15,398	-15,930	-16,420
Diğer mal ve hizmet gelirleri	25,133	26,250	27,780	21,273	22,950	24,150
Turizm	7,002	7,600	8,500	7,002	7,600	8,500
Faiz	1,900	1,950	2,200	1,900	1,950	2,200
Diğerleri	16,231	16,700	17,080	12,371	13,400	13,450
Diğer mal ve hizmet giderleri	-13,420	-15,320	-16,490	-13,420	-15,320	-16,490
Turizm	-1,716	-2,000	-2,200	-1,716	-2,000	-2,200
Faiz	-4,588	-5,300	-5,550	-4,588	-5,300	-5,550
Diğerleri	-7,116	-8,020	-8,740	-7,116	-8,020	-8,740
Toplam mal ve hizmet dengesi	-9,534	-10,000	-10,630	-7,545	-8,300	-8,760
Özel karşılıksız transferler (gelirler)	4,552	4,600	4,750	4,552	4,600	4,750
İşçi gelirleri	4,197	4,350	4,500	4,197	4,350	4,500
Diğerleri	355	250	250	355	250	250
Özel karşılıksız transferler (giderler)	0	0	0	0	0	0
Karşılıksız resmi transferler (net)	314	190	410	314	190	410
İşçi gelirleri	32	50	50	32	50	50
Diğerleri (net)	282	140	360	282	140	360
Cari işlemler dengesi	-4,668	-5,210	-5,470	-2,679	-3,510	-3,600

Kaynak: DPT

1999 Hükümet programına göre bavul ticareti hariç tutulduğunda, 1997 yılında 4,6 milyar dolarla programlananın daha altında gerçekleş-

şen cari işlemler dengesi açığı, 1998 yılında 5,2 milyar dolara ulaşacaktır. Böylece, cari işlemler açığının GSMH'ye oranının 1,7 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Sermaye Hareketleri

Rusya kriziyle birlikte artan belirsizlik ortamı, gelişmiş ülkelerin sermaye yatırımlarını bütün gelişmekte olan ülkelere çekmelerine neden olmuştur. Bu yüzden içlerinde Türkiye'nin de bulunduğu gelişmekte olan ülkeler büyük rezerv kayıplarına uğramışlardır. 1998 Temmuz başından Eylül'e kadar geçen üç ayda 7,7 milyar dolar sermaye çıkışı olmuştur. Fakat, Asya krizinin etkisiyle, Asya'dan kaçan paranın Türkiye'ye gelmesi sonucunda, 1998'in ilk yarısında 9,5 milyar dolarlık sermaye girişi olmuştur. Dolayısıyla, dokuz aylık dönemde büyük oranlı sermaye çıkışına rağmen 2,2 milyar dolarlık rezerv birikimi sağlanmıştır.

1998 Haziranı'na kadar süren hızlı sermaye girişi daha çok geçen sene aynı döneme göre %85 artış kaydeden kısa vadeli sermaye hareketlerinden kaynaklanmıştır. Bu dönemde doğrudan yatırımlar %1,4 düşüş gösterirken, portföy yatırımları %23 artmış, diğer uzun vadeli sermaye hareketleri ise % 65 artış göstermiştir.

1998 Temmuzundan itibaren başlayan sermaye çıkışları zannedildiğinin aksine kısa vadeli sermaye hareketlerinden değil, uzun vadeli kabul edilen portföy yatırımlarından kaynaklanmıştır. Kayıt dışı ekonominin kayıtlı hale gelmesini amaçlayan mali miladın etkisiyle Eylül ayında net hata ve noksan kalemi 4,2 milyar dolara ulaşmış ve Eylül ayındaki 6,8 milyar dolarlık sermaye çıkışını dengelemiştir. Dokuz ayda, portföy yatırımlarında 5,7 milyar dolar çıkış olurken, kısa vadeli sermaye hareketlerinde ise 1,3 milyar dolar çıkış olmuştur. Yılın ilk dokuz ayında Net hata ve noksan kaleminin 4,7 milyara dolar ulaşması sermaye çıkışını dengelemiştir. Yılın tamamında resmi rezervlerde 2,3 milyar dolarlık artış olması beklenmektedir.

Temmuz-Eylül döneminde 7,7 milyar dolar sermaye çıkışı olmuştur.

Mali miladın etkisiyle net hata ve noksan kalemi yüklü sermaye girişi göstermiştir.

Sermaye Hareketleri (Milyon \$)

	Bavul Ticareti Hariç			Bavul Ticareti Dahil		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999
		Tahmin	Program		Tahmin	Program
Sermaye hareketleri (rezerv hariç)	9,292	5,820	7,520	8,616	5,240	6,880
Doğrudan yatırımlar (net)	554	600	1,100	554	600	1,100
Portföy yatırımları (net)	1,634	-760	1,700	1,634	-760	1,700
Diğer uzun vadeli sermaye	4,667	3,600	2,560	4,667	3,600	2,560
Kredi kullanımı	9,784	11,740	11,030	9,784	11,740	11,030
Anapara geri ödemesi	-6,095	-8,900	-9,330	-6,095	-8,900	-9,330
Dresdner hesabı	978	800	860	978	800	860
Kısa vadeli sermaye	2,437	2,340	2,160	1,761	1,760	1,520
Varlıklar	-1,074	-570	-640	-1,750	-1,150	-1,280
Verilen krediler	-358	-170	-40	-358	-170	-40
Bankalar rezervi ve diğer var.	-716	-400	-600	-716	-400	-600
Yükümlülükler	3,511	2,910	2,800	3,511	2,910	2,800
Sağlanan krediler	3,613	2,500	2,500	3,613	2,500	2,500
Mevduat	-102	410	300	1,294	450	200
Net hata ve noksan	-1,280	1,670	1,230	-2,593	550	0
Ödemeler dengesi finansmanı	0	0	0	0	0	0
Denge kalemleri	0	0	0	0	0	0
Genel denge	3,344	2,280	3,280	3,440	2,280	3,280
Rezerv değişmesi (1)	-3,344	-2,280	-3,280	-3,440	-2,280	-3,280
IMF	-28	-230	-280	-28	-230	-280
Resmi rezervler (1)	-3,316	-2,050	-3,000	-3,412	-2,050	-3,000

(1) (-) artışı göstermektedir.

Kaynak: DPT

Uluslararası Rezervler

1998 yılı başından Haziran ayına kadar süren hızlı sermaye girişi, 1997 sonunda 27,2 milyar dolar seviyesinde bulunan uluslararası rezervlerin Haziran sonunda 36,6 milyar dolara çıkmasına yol açmıştır.

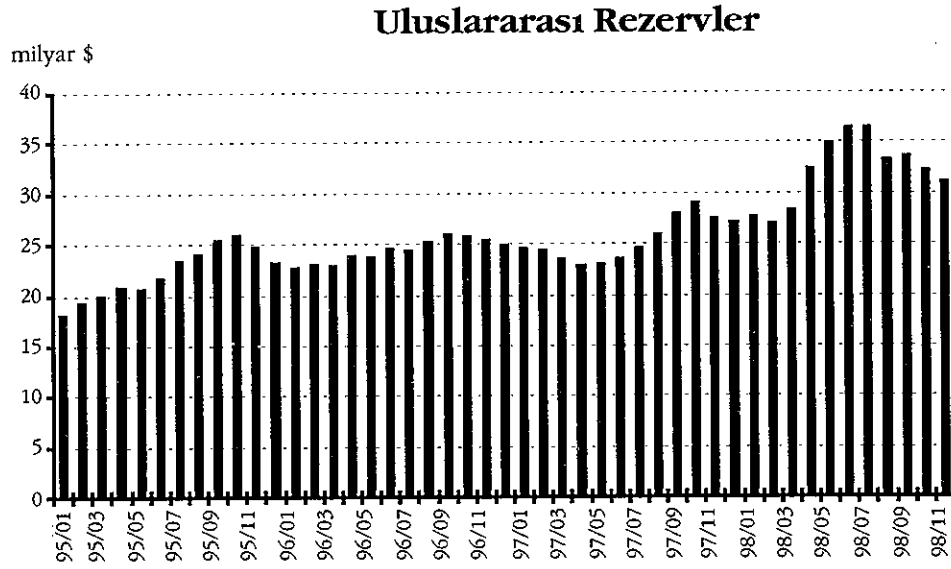
Temmuz başından itibaren yaşanan sermaye çıkışları Merkez bankası rezervlerinin sürekli erimesine neden olurken, ticari banka rezervleri artmaya devam etmiştir. Ticari banka rezervlerinin artmaya devam etmesine neden olarak, artan belirsizlik ortamından dolayı ekonomik

Uluslararası rezervler Haziran ayı sonunda 36,6 milyar dolara çıkmıştır.

oyuncuların TL yerine dolar tutma eğilimlerinin artması gösterilmiştir.

Sonuç itibariyle ticari banka rezervleri 1997 yılı sonuna göre %36 artarak Kasım sonunda 10,3 milyar dolara ulaşmıştır. Altın rezervlerinde bir değişme olmazken, Merkez Bankası rezervleri Haziran sonunda en yüksek seviyeye 26,7 milyar dolarla ulaşp, Kasım sonunda 19,7 milyar dolara düşmüştür. Böylece Kasım sonunda uluslararası rezervler 31,2 milyar dolar olmuştur.

Merkez Bankası rezervleri Kasım sonunda 19,7 milyar dolara düşmüştür.

Kaynak : TCMB

Dış Borçlar

Nisan 1998'den itibaren Hazine Müsteşarlığı uluslararası standartlara uymak amacıyla, dış borç stokunu yeniden düzenleyip, eski ve yeni seri olarak yayınlamaya başlamıştır. Yeni seri rakamlarına göre dış borç stoku 1997 sonunda 92,2 milyar dolarken, 1998 Haziran sonunda 97,2 milyar dolara çıkmıştır. Kısa vadeli borç stoku yılın ilk yarısında % 8,5 artış kaydedip 25,4 milyar dolara çıkarken, orta ve uzun vadeli borçlar sadece %3 artarak 71,7 milyar dolara ulaşmıştır. Böylece, kısa vadeli borçların toplam stok içindeki payı %24,5'ten %26,2'e yükselmiştir.

Dış borç stoku Haziran 1998'de 97,2 milyar dolara yükselmiştir.

Dış Borç Stoku (Milyon \$)

	1996	1997	1998*
Orta-uzun vade	64,186	69,630	71,762
Kamu sektörü	51,086	49,275	49,344
Özel sektör	13,100	20,354	22,418
Kısa vade	20,517	22,634	25,439
Toplam	84,703	92,264	97,201

* Haziran itibariyle, geçici

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

Borç stokunun borçlulara göre dağılımına bakıldığında, son yıllardaki eğilimlerin devam ettiği görülmektedir. Kamu sektörünün borç stokunda kayda değer bir değişme olmazken, özel sektörün borçları ilk altı ayda 2,1 milyar dolar artmıştır. Kısa vadeli borçlarda en büyük artış 1,7 milyar dolar yükselen ticari bankaların borçları olmuştur.

**Kısa vadeli borçlar
hızla artmıştır.**

Dış borcun yabancı paralar cinsinden kompozisyonuna bakıldığında, dolar cinsinden tutulan dış borcun payı %48,1'den % 49,7'e yükselirken, yen cinsinden tutulan dış borcun payının %9,1'den % 8,7'e düştüğü görülmektedir. Önceki yıllarda yen dolar karşısında aşırı değerlendirilmesinin sonucu dış borcumuzu artırıcı bir rol oynamıştır. Bu yılın ilk yarısında yenin dolar karşısında değer kaybetmesine karşın Japon pazarından borç alma eğilimi azalmıştır.

Dış borç servisinin toplam döviz gelirlerine oranının 1997 yılında %23,8'den 1998'in ilk yarısında %25,4'e yükselmiştir. Dış borç servisinin toplam ihracata oranı ise %47,3'ten %51,6'a yükselmiştir.

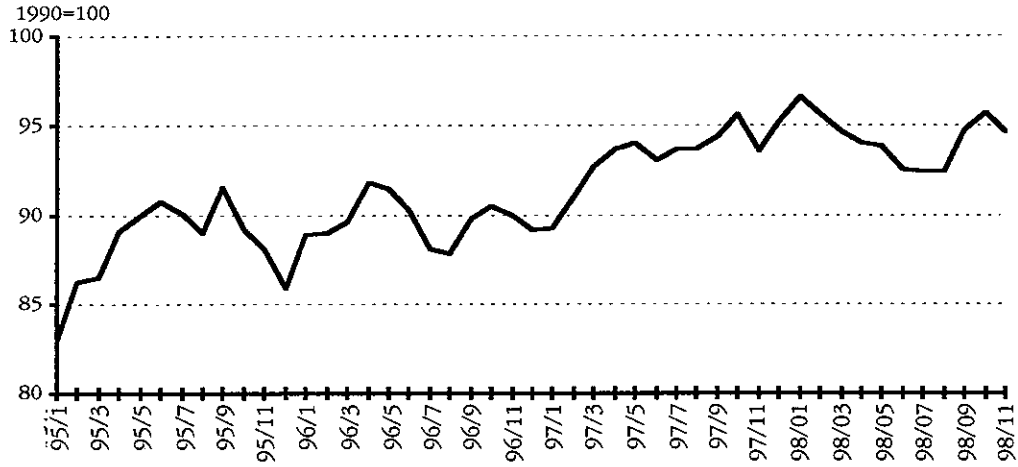
Döviz Kurları

1998 yılında 1997 yılında olduğu gibi TL'de değer kaybı büyük ölçüde enflasyon oranına paralel gitmiştir. 1\$ ve 1,5 DM'den oluşan döviz sepetini hedefleyen Merkez Bankası, kur politikasını enflasyonun düşme trendine ve yurtdışındaki döviz talebine uygun olarak yürütmüştür. Efektif reel kur, TL'nin Kasım 1998'de bir yıl önceki değerine

**Efektif reel kur
sadece % 1,2 değer
kazanmıştır.**

göre %1,2 oranında değer kazandığını göstermektedir. 1998'in ilk yarısında markın dolar karşısında değer kaybetmesi TL'nin aynı dönemde marka karşı reel olarak değer kazanmasına yol açmıştır. Kasım 1998'de bir önceki yıla göre TL marka karşı reel olarak %1,5 değer kazanırken dolara karşı sadece %0,8 değer kazanmıştır.

Efektif Reel Kur

Kaynak : TCMB

Bu gelişmeler ışığında, 1998 yılında döviz kuru politikasında rekabet gücünü ciddi boyutta etkileyebilecek olumsuz bir gelişme gözlenmemiştir. Aksine kur politikası hükümetin enflasyonu indirmeye yönelik politikalarıyla uyum içinde seyretmiştir. Dolayısıyla, yakın zamanda TL'nin dolara karşı yüksek oranda değer kaybına uğraması beklenmemektedir.

B Ö L Ü M

1999 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ HEDEFLER VE BEKLENTİLER

1999 Yılında Türkiye Ekonomisi: Hedefler ve Beklentiler

Şimdiye kadar yürütölmekte olan ekonomi politikaları makroekonomik dengesizlikleri düzeltmekten çok mevcut dengesizliklerin ekonomiye maliyetini en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Çözölmeden ertelenmiş yapısal sorunların giderek ağırlaşması nedeniyle, 1999 yılında uygulanmaya konacak politikalar, ekonomik gelişmeler açısından son derece önemli hale gelmiştir. Üç yıllık bir enflasyonla mücadele ve yapısal uyum programının ikinci yılı olan 1999 yılında, hükümet programının öncelikli hedefi, konsolide bütçenin öngöröldüğü gibi faiz dışı fazla vermesinin sağlanması olarak ilan edilmiştir. Bu çerçevede, özelleştirmenin ve vergi tahsilatının hızlandırılması, borçlanma ve nakit yönetiminde etkinliğin artırılması ve yapısal reformlarla da sürekli hale getirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, Kamu açıklarının finansmanında mali piyasalarda istikrarsızlık yaratmayacak faiz ve vade yapısı içeren bir borçlanma politikası izleneceği duyurulmuştur.

1999 programı incelendiğinde, 1998 programında olduğı gibi, sınırlı büyüme ve enflasyon oranında azalma beklendiğı anlaşılmaktadır. Ancak bu hedeflere ulaşmak için uygulanacak politikalar net değildir. Özellikle küresel krizin 1999'da da etkisinin süreceğı ve uluslararası konjonktürdeki olumsuz gelişmelerin devam edeceğı düşünölürse, enflasyonu hükümet hedefi oranında düşürmek kolay olmayacaktır. 1999 yılında da, orta ve uzun vadeli etkileri olmayan, kısa vadeli etkileri ise, piyasalardaki belirsizliğı ve dalgalanmaları azaltmakla sınırlı olan politika bileşiminin uygulanması halinde, hükümet hedeflerinin tuturulması mümkün olmayacaktır. Bu yüzden, uzun zamandır bekletilen yapısal reformların yasal düzenlemeler yoluyla bir an önce hayata geçirilmesi gereklidir.

1999 yılında makro dengelerde istikrarı sağlayacak politikalar üretilmesi zorunlu hale gelmiştir.

1999 programındaki hedeflere ulaşmak güç olacaktır.

Kaynak-Harcama Dengesi
(Sabit fiyatlarla % değişim)

	1998 tahmin	1999 program
GSMH	4.5	3.0
Dış kaynak (1)	-0.4	0.0
Toplam kaynaklar	4.8	3.0
Sabit sermaye yatırımları	3.3	2.1
Kamu	7.8	1.6
Özel	1.9	2.3
Stok değişmesi (1)	1.0	0.0
Kamu	-0.3	-0.4
Özel	1.3	0.4
Toplam yatırımlar	7.3	2.0
Kamu	2.7	-4.2
Özel	8.9	4.2
Toplam tüketim	3.9	3.3
Kamu	9.7	7.3
Özel	3.1	2.7

(1) Yüzde değişimler GSMH büyümesine katkıları göstermektedir.

Kaynak: DPT

1999 yılı ekonomik programında açıklanan DPT hedefleri, ekonomik büyümede görülen yavaşlamanın 1999'da da devam edeceği izlenimini vermektedir. GSMH'nin %3 oranında artması öngörüldürken, dış kaynak girişinin az olması beklentisine bağlı olarak toplam kaynakların da yalnız %3 oranında büyüyeceği tahmin edilmiştir. TÜSİAD'ın 1999 yılı büyüme hızı tahmini % 3,4 ile hükümet programına paraleldir.

1999 yılında da, 1998 yılında uygulanmaya çalışılan enflasyonu düşürmeye amaçlayan programa devam edilmesi tasarlanmıştır. Buna bağlı olarak, maaş-ücret ve tarımsal destekleme fiyatlarının gelecekteki enflasyon oranına göre belirlenmesi, faiz dışı harcamaların kısılması ve vergi gelirlerinde artış hedeflenmesinin etkisiyle toplam yurtiçi talepteki artış hızının %3'e gerilemesi amaçlanmaktadır. Küresel krizin etkisiyle daralma sürecine giren reel sektörde bu eğilimin 1999 yılında da süreceği beklentisi bu hedefi doğrulamaktadır. Dolayısıyla, 1998 yılının

DPT ekonomideki yavaşlamanın 1999 yılında da devam edeceğini öngörmektedir.

1998 yılında gözlenen ekonomideki yavaşlamanın 1999 yılının ilk çeyreğinde duraklamaya dönmesi beklenmektedir.

ikinci üç aylık döneminden itibaren süren ekonomideki yavaşlamanın 1999 yılının ilk yarısında duraklamaya dönüşmesi mümkündür.

Yurtiçi talepteki bu gerileme, özellikle özel sektör tüketim talebindeki azalmadan kaynaklanacaktır. Özel sektör tüketiminin sadece %2,7 oranında artacağı varsayımı altında toplam tüketimin %3,3 büyümesi öngörülmüştür. Öte yandan, 1998'de %9,7 oranında artması beklenen kamu tüketiminin 1999 yılında %7,3 düzeyine çekilmesi hedeflenmiştir.

GSMH ve Sektörel Büyüme (%)

	1998 tahmin	1999 program
Tarım	4,5	1,0
Sanayi	4,1	3,2
Hizmetler	4,6	3,5
GSYİH	4,5	3,1
GSMH	4,5	3,0

Kaynak: DPT

Sabit sermaye yatırımlarında ise, 1999 yılında kamuda %1,6 oranında artış beklenirken, özel sektörde ise yalnız %2,3 civarında bir artış beklenmektedir. Böylece, toplam sabit sermaye yatırımlarının da %2,1 oranında artacağı hesaplanmaktadır. Bu durumda, yatırımların GSMH içindeki payı % 25,7 ile 1998 yılı için tahmin edilen seviyeyi korumaktadır. Yurtiçi tasarrufların ise sabit fiyatlarla sadece %2 oranında artacağının beklenmesine karşılık, tasarrufların GSMH içindeki payı % 20,7'de kalacaktır. 1999 yılında kamu tasarruf açığının GSMH'ya oranının %8,1'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu açık kısmen özel tasarruf fazlası ile karşılanacaktır. Dış kaynağın GSMH içindeki payının ise %4,8 seviyesinde oluşacağı öngörülmektedir.

Hükümetin enflasyon hedeflerinde, ekonomik büyümedeki yavaşlamaya bağlı olarak azalma beklenmektedir. 1998'de %72,2 olması beklenen GSMH deflatorünün 1999'da %44,4'e gerileyeceği tahmin edilmektedir. Toptan eşya fiyatlarında ortalama olarak % 44,4, yıl sonu itibariyle % 35 artış öngörülmektedir. Ancak, 1999 yılı hedeflerinin ger-

Kamu tasarruf açığının kısmen özel sektör fazlası ile karşılanacağı tahmin edilmektedir.

Kamu kesimi borçlanma gereği ve yüksek faiz yükü, enflasyon oranında düşüşe izin vermeyecektir.

çekçiliği tartışmalıdır. Hükümet programının kendisi de bu gerçeği yansıtmaktadır. Sürekli artma trendinde olan faiz ödemelerinin, siyasi belirsizlik ve küresel kriz nedeniyle daha da artması ve bütçeye büyük yük getirmesi beklenmektedir. Dolayısıyla, hedeflendiği ölçüde azaltılması zor olan kamu kesimi borçlanma gereği ve yüksek faiz yükü, enflasyon oranında düşüşe izin vermeyecektir. Ayrıca, bütçeden ayrılan ödeneklerde ve bütçe gelir ve giderlerinde öngörülen yıllık artışlar hedeflenen %44'lük enflasyon oranının çok üstünde belirlenmiştir. TÜSİAD'ın 1999 enflasyon tahmini Ekim 1998 itibariyle ortalama yüzde 72,3'tür.

Fiyat Gelişmeleri

	1998 tahmin	1999 program
GSMH deflatörü (% değişme)	72,5	44,4
Toptan eşya fiyatları (% değişme)		
Yıl sonu	58,0	35,0
Yıl ortalaması	72,4	44,4
Kur sepeti (1\$+1.5DM) (Yıl ortalaması, TL)	482,100	714,000

Kaynak: DPT

Bütçe harcamalarının 23,6 katrilyon TL, gelirlerinin ise 18,1 katrilyon TL'ye ulaşması planlanmıştır. Bu durumda bütçe açığının 5,5 katrilyon TL ile GSMH'daki payının %7'ye düşmesi planlanmaktadır. Faiz ödemeleri, personel harcamaları ve sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan harcamaların toplam içindeki payının % 70'e ulaşması beklenmektedir. Vergi reformuyla, bütçe gelirlerinde artış öngörülmüş olmasına rağmen, bütçe harcamalarını kısacak yapısal reformlar yapılmadan, bütçe açığında önemli bir iyileşme beklenmemektedir. Bu yüzden özellikle sosyal güvenlik reformuna hız verilmesi gereklidir. TÜSİAD, 1999 yılında bütçe açığının GSMH'ya oranının %11,4 civarında gerçekleşeceğini tahmin etmektedir.

Bütçe harcamalarını hedeflenen ölçüde kısılabilmek için yapısal reformlara, özellikle sosyal güvenlik reformuna hız verilmesi gerekmektedir.

Konsolide Bütçe (trilyon TL)

	1998 tahmin	1999 program	% değ.	% pay
Gelirler	11.736	18.130	54.5	100.0
Vergi gelirleri	9.350	14.535	55.5	80.2
Vergi dışı gelirler	2.386	3.595	50.7	19.8
Harcamalar	15.500	23.650	52.6	137.6
Personel	3.870	6.070	56.8	25.7
Diğer cari	1.340	2.360	76.1	10.0
Yatırım	960	1.410	46.9	6.0
Faiz ödemeleri	6.190	8.890	43.6	37.6
İç borç	5.620	8.120	44.5	34.3
Dış borç	570	770	35.1	3.3
Diğer transferler	3.140	4.920	56.7	20.8
Bütçe dengesi	-3.764	-5.520	46.7	-
Faiz dışı denge	2.426	3.370	-	-

Kaynak: DPT

Kamu Kesimi Açığı/GSMH (%)

	1998 tahmin	1999 program
Konsolide bütçe	7.1	7.0
KİT	1.3	0.8
İşletmeciler KİT	1.3	0.8
Mahalli idareler	0.3	0.3
Sosyal güvenlik kur.	0.0	0.3
Fonlar	0.1	-0.1
Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar	-0.1	0.0
Toplam Kamu	8.7	8.3
Toplam Kamu (Özel ve g.men.sat. hariç)	10.0	9.5
Toplam Kamu (Faiz hariç)	-3.0	-3.0

Kaynak: DPT

Hükümet tahminine göre 1999 yılında bavul ticareti hariç ihracat %9,2 artış kaydederek, 30 milyar dolara, ithalat ise % 7 artış göstererek, 53 milyar dolara ulaşacağı öngörülmüştür. Görülmeyen işlemler gelirlerinin ise %36 oranında artarak 16 milyar dolara erişeceği beklenmektedir. Bavul ticareti %10 artarak 5,5 milyar civarında olacağı varsayımı al-

Cari işlemler açığının GSMH'ye oranının 1998 düzeyini koruyacağı öngörülmektedir.

tında cari işlemler dengesinin 3,6 milyar dolar olarak gerçekleşeceği tahmin edilmiştir. Böylece cari işlemler açığının GSMH'ya oranı %1,7 ile 1998 yılındaki seviyesini koruyacağı öngörülmüştür. Ancak, küresel krizin etkisinin sürmesiyle ihracatımız beklenen düzeyde artmayabilecektir. Öte yandan, büyüme oranında düşme beklentisine bağlı olarak ithalatımızdaki yavaşlamanın devam etmesi mümkündür. TÜSİAD tahminlerine göre, 1999 yılı ithalatı 54,9 milyar dolar, ihracat ise 31 milyar dolar olarak gerçekleşeceği öngörülmüştür. Buna göre, TÜSİAD'ın bavlul ticareti hariç dış ticaret açığı tahmini 23,9 milyar dolardır.

Sermaye hareketlerinin ise 1999 yılı içinde artmaya devam ederek 6,8 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmiştir. Sermaye hareketlerindeki artışın, başlıca portföy yatırımlarından kaynaklanacağı öngörülmektedir. Böylece, 1999 yılında rezerv artışının 3,2 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir.

Ödemeler Dengesi (Milyon \$)

	Bavlul Ticareti Hariç		Bavlul Ticareti Dahil	
	1998 Tahmin	1999 Program	1998 Tahmin	1999 Program
Ihracat (fob)	28.060	30.650	33.060	36.150
İthalat (cif)	-48.990	-52.570	-48.990	-52.570
Dış ticaret açığı	-20.930	-21.920	-15.930	-16.420
Turizm gelirleri (net)	5.600	6.300	5.600	6.300
Karşılıksız transferler (net)	4.790	5.160	4.790	5.160
Faiz gelirleri (net)	-3.350	-3.350	-3.350	-3.350
Diğer (net)	8.680	8.340	5.380	4.710
Cari işlemler dengesi	-5.210	-5.470	-3.510	-3.600
Sermaye hareketleri (rezerv hariç)	5.820	7.520	5.240	6.880
Doğrudan yatırımlar (net)	600	1.100	600	1.100
Portföy yatırımları (net)	-760	1.700	-760	1.700
Diğer uzun vadeli sermaye	3.640	2.560	3640	2560
Kısa vadeli sermaye	2.340	2.160	1760	1520
Net hata ve noksan	1.670	1.230	550	0
Rezerv değişmesi (1)	-2.280	-3.280	-2.280	-3.280

(1) (-) artışı göstermektedir.

Kaynak: DPT

TÜSİAD'ın 1999 tahminleri Hükümet program hedeflerinden farklılık göstermektedir. Bu politikalara devam edildiği takdirde, 1999 yılında büyüme hızının yavaşlıyarak hükümet tahminlerine paralele olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, enflasyon ve kamu açıklarının hedeflenen miktarların çok üzerine çıkacağı tahmin edilmektedir.

Kasım sonunda düşürülen 55. hükümetle birlikte artan siyasi belirsizliğin, 1999 Nisan ayında yapılması beklenen erken seçimlere kadar süreceği varsayımı altında, sermaye girişi programlanan düzeyin altında kalması mümkündür. Türkiye'nin küresel krizin yavaşlamaya başlamasıyla, 1999 yılı ortalarında tekrar gelişmekte olan ülkelere geri dönmesi beklenen sermaye hareketlerinden aldığı payı artırabilmesi makroekonomik istikrarın yanısıra siyasi istikrarın da sağlanmasına bağlıdır.

Sonuç itibariyle, yaşanan küresel krize rağmen, yapısal reformlardan vazgeçilmemesi ve makro dengelerde kalıcı iyileşmelerin sağlanması gereklidir. Bu yüzden, 1999 Programındaki hedeflere ulaşabilmek için, uzun zamandır bekletilen yapısal reformların, biran önce hayata geçirilmesine önem verilmelidir.

TÜSİAD'ın 1999 yılı tahminleri Hükümet programından sapmalar göstermektedir.

Siyasi belirsizliğin, sermaye girişini tekrar hızlandırabilmek için bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

TEMEL MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER (1997-1998) ve 1999 YILI SENARYOSU

Uygulanmakta olan ekonomi politikalarının 1999'da devam edeceği varsayılmıştır.

	1997				1998				1999				1999 Hükümet Programı			
	I	II	III	IV	Yıllık	I	II	III	IV	Yıllık	I	II		III	IV	Yıllık
Büyüme (GSMH)(sabit fiyatlarla)*	6.5	9.1	8.5	8.7	8.3	9.0	4.0	1.9	3.9	4.3	-1.4	0.0	7.6	4.9	3.4	3.0
Enflasyon (TEFE)*	77.8	74.4	83.2	89.1	81.4	89.3	79.9	68.3	62.2	73.1	61.3	70.8	75.4	78.5	72.3	44.0
Rezerv Para*	83.4	78.6	89.4	74.4	81.1	90.2	86.6	84.4	84.7	86.1	76.5	72.7	71.5	73.1	73.3	-
Konsolide Bütçe Geliri (tril TL)	844	1,291	1,442	2,277	5,854	2,040	2,972	3,208	4,161	12,381	3,965	5,375	6,395	8,153	23,888	18,047
Konsolide Bütçe Gideri (tril TL)	1,256	1,560	1,828	3,391	8,035	3,002	3,896	4,095	6,727	17,720	5,653	7,203	8,433	13,038	34,327	23,563
Konsolide Bütçe Denge (tril TL)	-412	-269	-386	-1,114	-2,181	-962	-925	-887	-2,566	-5,339	-1,688	-1,828	-2,037	-4,885	-10,439	-5,516
Konsolide Bütçe Denge (bil. \$)	-3.5	-2.0	-2.4	-5.9	-13.7	-4.3	-3.8	-3.3	-8.5	-19.8	-4.9	-4.4	-4.3	-9.1	-22.7	-14.8
Kons.Büt.Denge (GSMH'ya oranı,%)					-9.0				-10.4					-11.4	-7.0	
Nominal Döviz Kuru (TL/\$)	118,744	137,215	162,225	187,727	151,478	222,646	253,320	272,037	301,933	261,472	343,419	416,452	468,811	539,142	441,956	374,000
Nominal Döviz Kuru *	84.8	80.1	89.6	90.2	86.6	84.7	83.9	67.7	60.5	72.5	56.5	64.9	72.3	78.6	69.0	44.4
Reel Döviz Kuru (Aralık 1987=1)	0.389	0.395	0.387	0.398	0.392	0.399	0.386	0.388	0.402	0.394	0.412	0.400	0.395	0.402	0.402	-
Reel Döviz Kuru*	-3.8	-3.2	-3.4	-0.6	-2.6	2.5	-2.2	0.4	1.0	0.4	3.1	3.6	1.8	0.0	2.1	-
Nominal Faiz (bileşik, %)	109.1	128.6	126.1	131.8	121.9	131.1	104.0	110.5	131.3	119.2	133.0	156.3	140.5	149.6	140.3	-
Reel Faiz (bileşik, %)	20.3	23.0	23.4	22.6	22.3	22.3	19.5	20.4	23.3	21.6	23.5	26.5	24.5	25.7	24.5	-
İthalat (milyar \$)	10.6	11.7	12.7	13.7	48.7	11.2	11.9	11.7	14.0	48.9	11.9	13.1	14.0	16.1	54.9	53.0
İhracat (milyar \$)	6.1	6.3	6.5	7.3	26.2	6.5	6.3	6.7	8.5	28.0	7.2	7.0	7.4	9.4	31.0	30.0
Dış Ticaret Denge (milyar \$)	-4.5	-5.4	-6.2	-6.4	-22.4	-4.7	-5.6	-5.0	-5.5	-20.9	-4.6	-6.1	-6.6	-6.7	-23.9	-23.0

İtaliye rakamları TÜSIAD tabminidir.

(*) Bir önceki yılın aynı dönemine göre yıllık yüzde değişmeyi gösterir.

(-) Yayınlanmamış veri

Kaynak: TÜSIAD Konjonktür No.18 Ekim 1998

E K

İ S T A T İ S T İ K İ T A B L O L A R

Ekonominin Genel Dengesi (Cari fiyatlarla, Milyar TL)

	1997	1998*	1999**	% Pay		
				1997	1998*	1999**
1. GSMH	29,393,262	52,985,029	78,805,694	100.0	100.0	100.0
2. Dış Kaynak	1,117,089	2,455,948	3,791,768	3.8	4.6	4.8
3. Toplam Kaynaklar	30,510,351	55,440,977	82,597,461	103.8	104.6	104.8
4. Toplam Yatırımlar	7,389,747	13,677,356	20,133,089	25.1	25.8	25.5
5. Sabit Sermaye Yatırımı	7,728,372	13,753,578	20,278,908	26.3	26.0	25.7
5.1 Kamu	1,733,050	3,262,060	4,782,295	5.9	6.2	6.1
5.2 Özel	5,995,322	10,491,518	15,496,613	20.4	19.8	19.7
6. Stok Değişmesi	-338,625	-76,222	-145,819	-1.2	-0.1	-0.2
6.1 Kamu	132,971	75,187	-212,555	0.5	0.1	-0.3
6.2 Özel	-471,596	-151,409	66,735	-1.6	-0.3	0.1
7. Toplam Tüketim	23,120,603	41,763,621	62,464,373	78.7	78.8	79.3
8. Kamu Harcanabilir Geliri	3,383,094	4,980,722	7,706,195	11.5	9.4	9.8
9. Kamu Tüketimi	3,140,449	5,938,385	9,541,657	10.7	11.2	12.1
10.Kamu Tasarrufu	242,645	-957,663	-1,835,462	0.8	-1.8	-2.3
11.Kamu Yatırımı	1,866,021	337,247	4,569,740	6.3	6.3	5.8
12.Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-1,623,376	-4,294,910	-6,405,202	-5.5	-8.1	-8.1
13.Özel Harcanabilir Gelir	26,010,168	48,004,307	71,099,498	88.5	90.8	90.2
14.Özel Tüketim	19,980,154	35,825,236	52,922,716	68	67.6	67.2
15.Özel Tasarruf	6,030,013	12,179,071	18,176,783	20.5	23	23.1
16.Özel Yatırım	5,523,726	10,340,109	15,563,348	18.8	19.5	19.7
17.Özel (Tas.-Yat.) Farkı	506,287	1,838,962	2,613,434	1.7	3.5	3.3
18.Özel Tasarruf Oranı	23.2	25.4	25.6			
19.Toplam Yurtiçi Tasarruflar	6,272,659	11,221,408	16,341,321	21.3	21.2	20.7
20.S.Sermaye Yatırımı/GSMH	26.3	26.0	25.7			
21.Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	21.3	21.2	20.7			

Ekonominin Genel Dengesi (1994 fiyatlarıyla)

	1997	1998*	1999**	% Değişim		
				1997	1998*	1999**
1. GSMH	4,868,692	5,087,783	5,240,416	8.3	4.5	3.0
2. Dış Kaynak (1)	105,684	125,708	127,241	-0.6	-0.4	-0.0
3. Toplam Kaynaklar	4,974,375	5,213,490	5,367,658	8.7	4.8	3.0
4. Toplam Yatırımlar	1,281,169	1,374,560	1,401,662	11.6	7.3	2.0
5. Sabit Sermaye Yatırımı	1,338,091	1,381,992	1,411,509	14.5	3.3	2.1
5.1 Kamu	309,678	333,784	339,146	26.3	7.8	1.6
5.2 Özel	1,028,413	1,048,208	1,072,363	11.4	1.9	2.3
6. Stok Değişmesi (1)	-56,922	-7,432	-9,846	-0.8	1.0	-0.0
6.1 Kamu	22,352	7,331	-14,352	0.3	-0.3	-0.4
6.2 Özel	-79,274	-14,763	4,506	-1.1	1.3	0.4
7. Toplam Tüketim	3,693,206	3,838,930	3,965,995	7.7	3.9	3.3
8. Kamu Harcanabilir Geliri	506,857	399,581	400,167	45.0	-21.2	0.1
9. Kamu Tüketimi	461,386	506,161	543,310	4.5	9.7	7.3
10.Kamu Tasarrufu	45,471	-106,580	-143,143			
11.Kamu Yatırımı	332,031	341,115	324,793	30.1	2.7	-4.8
12.Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-286,559	-447,695	-467,937			
13.Özel Harcanabilir Gelir	4,361,834	4,688,201	4,840,249	5.2	7.5	3.2
14.Özel Tüketim	3,231,820	3,332,769	3,422,685	8.2	3.1	2.7
15.Özel Tasarruf	1,130,014	1,355,432	1,417,564	-2.5	19.9	4.6
16.Özel Yatırım	949,139	1,033,445	1,076,869	6.3	8.9	4.2
17.Özel (Tas.-Yat.) Farkı	180,875	321,987	340,695			
18.Özel Tasarruf Oranı	25.9	28.9	29.3			
19.Toplam Yurtiçi Tasarruflar	1,175,485	1,248,852	1,274,421	10.1	6.2	2.0
20.S.Sermaye Yatırımı/GSMH	27.5	27.2	26.9			
21.Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	24.1	24.5	24.3			

(1) yüzde değişimleri GSMH büyümesine katkılarını göstermektedir.

* DPT gerçekleşme tabmini

** Program

Kaynak: DPT

**GSMH Sektörel Büyüme Hızı
(1987 fiyatlarıyla, % değişme)**

	1993	1994	1995	1996	1997	1997				1998		
						I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Tarım	-1.3	-0.7	2.0	5.2	-2.3	-6.9	-0.8	0.8	-10.3	0.2	1.6	5.7
Sanayi	8.2	-5.7	12.1	7.1	10.4	9.5	10.6	11.5	9.9	7.9	2.7	1.1
Maden	-6.4	8.0	-6.9	2.3	4.7	10.3	-5.3	6.5	7.8	0.6	14.4	6.9
İmalat	9.3	-7.6	13.9	7.1	11.4	10.0	12.3	12.8	10.5	8.4	2.0	0.0
Enerji	8.9	3.4	9.6	9.7	5.0	5.5	4.8	3.2	6.2	7.7	3.4	7.9
İnşaat	7.9	-2.0	-4.7	4.8	5.0	3.2	5.8	2.2	9.3	4.7	-3.2	-3.5
Ticaret	11.6	-7.6	11.5	8.7	11.7	9.9	13.5	12.8	9.8	10.2	2.4	-0.9
Ulaştırma	10.8	-2.0	5.7	8.4	7.6	6.0	6.8	2.1	16.1	13.9	5.2	4.5
Mali Müesseseler	-0.4	-1.5	0.3	2.4	3.9	2.4	3.9	3.5	5.6	6.5	7.1	6.5
Konut	2.8	2.8	2.1	2.4	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.4	2.4	2.3
Serbest Meslek ve Hizmetler	6.9	-4.3	7.3	6.8	6.9	6.8	7.8	6.0	7.4	8.2	2.7	2.5
(-) İzaflı Banka Hizmetleri	-0.6	-1.8	-0.3	1.1	1.9	0.3	1.7	1.4	4.2	5.6	5.9	6.3
Sektörler Toplamı	7.2	-4.0	7.3	6.9	7.4	7.1	8.6	6.6	7.5	8.4	2.5	2.0
Devlet Hizmetleri	1.8	0.8	2.5	-0.3	0.1	0.0	-0.2	0.2	0.4	0.7	0.5	0.7
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	3.0	-2.5	-1.3	0.9	1.0	-1.9	1.5	1.8	2.1	1.2	2.5	1.4
İthalat Vergisi	32.8	-35.2	11.5	22.9	18.3	12.2	4.9	23.7	20.9	13.2	6.2	-6.9
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	8.0	-5.5	7.2	7.2	7.5	6.9	8.5	7.0	7.8	8.3	2.6	1.6
Net Dış Alem.Faktör Geliri	17.8	-62.0	-	-	68.1	-12.7	62.4	132.6	156.3	44.8	87.1	14.8
GSMH (Alıcı Fiyatları)	8.1	-6.1	8.0	7.9	8.3	6.5	9.1	8.5	8.7	9.0	4.0	1.9

**Sektörlerin GSMH İçindeki Payları
(1987 fiyatlarıyla, %)**

	1993	1994	1995	1996	1997	1997				1998		
						I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Tarım	14.8	15.7	14.8	14.4	13.0	4.6	9.2	22.9	10.0	4.2	8.9	23.8
Sanayi	26.9	27.0	28.0	27.8	28.6	32.9	30.3	23.6	30.2	32.6	29.9	23.4
Maden	1.6	1.8	1.5	1.5	1.4	1.6	1.4	1.5	1.5	1.5	1.5	1.4
İmalat	22.7	22.3	23.5	23.4	24.2	27.5	26.0	20.0	25.6	27.3	25.5	19.7
Enerji	2.6	2.9	2.9	3.0	2.9	3.8	2.9	2.2	3.2	3.7	2.9	2.3
İnşaat	6.4	6.7	5.9	5.7	5.7	5.5	6.1	5.3	5.8	5.3	5.7	5.1
Ticaret	20.4	20.1	20.8	20.9	21.8	21.2	22.5	21.4	22.0	21.4	22.1	20.8
Ulaştırma	12.4	12.9	12.6	12.7	12.6	13.8	13.0	10.6	13.9	14.4	13.2	10.9
Mali Müesseseler	2.5	2.6	2.4	2.3	2.2	2.8	2.4	1.7	2.4	2.7	2.5	1.8
Konut	5.1	5.6	5.3	5.0	4.8	6.1	5.1	3.6	4.8	5.8	5.1	3.7
Serbest Meslek ve Hizmetler	2.2	2.3	2.3	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.3
(-) İzaflı Banka Hizmetleri	2.2	2.3	2.1	1.9	1.8	2.3	2.0	1.4	2.0	2.2	2.0	1.5
Sektörler Toplamı	88.6	90.6	90.1	89.2	89.0	86.9	88.9	90.1	89.4	86.5	87.6	90.2
Devlet Hizmetleri	4.4	4.8	4.5	4.2	3.9	5.0	4.2	3.0	3.9	4.6	4.1	2.9
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.4	0.4	0.3	0.4	0.4	0.4	0.3
İthalat Vergisi	5.4	3.7	3.9	4.4	4.8	5.8	93.5	4.1	4.8	6.0	5.0	3.7
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	98.9	99.6	98.8	98.2	98.0	98.1	98.3	97.4	98.6	97.4	97.0	97.1
Net Dış Alem.Faktör Geliri	1.1	0.4	1.2	1.8	2.0	1.9	1.7	2.6	1.4	2.6	3.0	2.9
GSMH (Alıcı Fiyatları)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: DİE

**Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nın Büyüme Hızı
(1987 fiyatlarıyla, % değişme)**

	1997					1998					
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.				
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	8.4	7.6	8.5	7.6	8.2	9.8	8.9	6.6	8.0	-0.3	0.7
Gıda-İçki	3.3	7.4	2.4	7.4	0.0	4.1	-0.2	-0.1	3.0	-4.5	2.5
Dayanıklı Tüketim Malları	23.2	20	35.6	20.0	26.6	33.3	41.9	31.6	18.6	-0.8	-5.4
Yarı Dayanıklı ve Dayanıksız Tüketim Malları	7	11.6	11.4	11.6	18.5	4.0	12.1	1.8	6.4	5.2	-1.0
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme Hizmetleri	14.7	1.7	5.3	1.7	3.3	5.4	1.2	4.0	10.8	3.0	10.3
Konut Sahipliği	8.6	2.7	9.4	2.7	9.0	23.0	18.5	7.9	13.3	-0.5	-5.6
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	2.6	2.1	2.4	2.1	2.3	2.3	2.3	2.2	2.4	2.4	2.2
Maaş-Ücret	-3.5	0.8	8.6	6.7	-3.9	0.6	5.9	9.9	8.4	10.5	-5.5
Diğer Cari Harcamalar	1.8	2.5	-0.3	2.5	0.0	-0.2	0.2	0.4	0.7	0.5	0.7
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	11.4	13.7	22.2	13.7	-14.5	1.9	12.5	16.9	32.8	25.9	-11.9
Kamu Sektörü	-15.9	8.3	14.1	8.3	8.4	15.0	12.9	21.6	8.1	-2.3	-5.1
Makine Teçhizat	3.4	-16.9	24.4	-16.9	39.0	20.3	29.0	30.6	30.0	-2.5	5.1
Bina İnşaatı	3.7	3.2	12	3.2	78.7	-8.4	88.8	28.1	19.7	0.1	11.2
Bina Dışı İnşaat	11.4	4.2	30.2	4.2	-22.4	46.5	12.3	30.2	96.8	-3.7	36.1
Özel Sektör	0.1	-30.5	29.3	-30.5	56.2	26.8	13.3	32.4	15.9	-3.0	-10.9
Makine Teçhizat	35	14.9	12.1	14.9	5.9	13.9	9.4	18.5	5.7	-2.3	-7.7
Bina İnşaatı	60.5	28.1	25.2	28.1	11.3	24.4	19.0	28.3	10.2	-1.6	-11.5
Mal ve Hizmet İhracatı	12.8	2.1	2.7	2.1	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	-7.7	-5.5
Mal ve Hizmet İthalatı	15.2	6.1	22	6.7	10.3	27.8	23.9	14.1	18.0	5.9	-3.1
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	-21.9	30	-20.5	30.0	14.5	22.2	23.7	28.7	12.4	6.7	-4.8
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Üretim yöntemiyle)	-4.7	4.3	7.4	7.5	6.8	8.4	8.3	6.6	8.3	2.2	1.3
	-5.5	5.2	7.0	7.3	6.9	8.5	7.0	7.8	8.3	2.6	1.6

Kaynak: DİE

**Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nın Sektörel Payları
(1987 fiyatlarıyla, %)**

	1997					1998						
	I.	II.	III.	IV.		I.	II.	III.				
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	69.5	69.0	69.0	68.2	68.8	73.3	69.7	66.3	67.1	73.1	68.0	66.0
Gıda-İçki	36.8	38.6	38.6	37.4	34.8	34.0	34.8	39.4	29.9	32.4	33.3	40.1
Dayanıklı Tüketim Malları	14.6	10.9	12.1	13.1	16.1	15.6	15.9	15.1	18.1	17.1	15.8	14.2
Yarı Dayanıklı ve Dayanıksız Tüketim Malları	16.7	15.4	16.0	16.7	16.7	19.3	16.2	14.3	17.8	19.0	17.0	14.1
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme Hizmetler	14.3	15.7	14.9	14.6	13.9	14.0	14.3	11.9	15.9	14.4	14.7	13.0
Konut Sahipliği	9.3	10.3	9.9	10.1	10.8	8.3	11.0	12.7	10.4	8.7	10.9	11.9
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	8.2	8.9	8.5	8.2	7.7	8.8	8.0	6.6	7.8	8.4	8.2	6.7
Maaş-Ücret	7.6	7.7	7.6	7.7	7.4	6.4	6.9	6.4	10.0	6.4	7.4	6.0
Diğer Cari Harcamalar	60.2	62.9	60.5	55.5	53.4	76.1	60.6	50.9	39.1	70.7	55.2	54.2
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	39.8	37.1	39.5	44.5	46.6	23.9	39.4	49.1	60.9	29.3	44.8	45.8
Kamu Sektörü	30.1	26.5	26.7	29.2	31.1	28.2	33.4	29.0	33.9	28.1	31.9	27.2
Makine Teçhizat	26.6	20.6	15.8	17.6	19.7	9.9	17.2	20.6	27.7	11.9	17.2	22.8
Bina İnşaatı	38.3	21.2	26.3	26.6	28.2	30.3	23.0	30.8	28.7	27.9	23.6	32.6
Bina Dışı İnşaat	19.0	18.7	23.5	22.6	21.6	16.0	25.3	19.6	22.2	24.2	25.0	25.4
Özel Sektör	42.7	60.1	50.3	39.0	50.2	53.7	51.7	49.5	49.0	47.9	51.4	42.0
Makine Teçhizat	73.4	79.4	84.2	-6.0	80.3	90.1	82.8	79.4	72.3	88.1	82.8	77.2
Bina İnşaatı	55.4	47.2	52.7	-5.9	61.8	60.6	62.2	55.8	69.2	63.2	62.6	53.5
Stok Değişmesi	44.6	52.8	8.6	2.7	7.3	7.5	7.2	8.6	5.8	7.2	6.8	8.8
Mal ve Hizmet İhracatı	1.6	-3.2	1.4	-3.8	-1.3	0.7	-2.3	0.7	-4.1	-0.2	0.9	2.7
Mal ve Hizmet İthalatı	18.4	22.2	22.1	26.8	28.0	27.8	28.0	27.5	28.7	30.3	29.1	26.3
	27.1	22.2	26.8	-29.4	34.0	36.3	35.7	29.9	35.6	37.7	37.3	28.1

Kaynak: DİE

Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (%)**Toplam Yatırımlar**

Sektörler	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999**
Tarım	5.9	5.1	4.2	5.3	5.6	5.8	5.3	5.4
Madencilik	1.9	1.4	1.4	1.2	1.1	1.2	1.3	1.3
İmalat	18.8	18.1	20.9	21.9	21.7	18.2	16.8	16.6
Enerji	6.7	3.8	2.8	2.7	3.1	5.9	6.1	6.1
Ulaştırma	26.6	25.8	18.3	18.9	19.3	24.1	25.8	25.1
Turizm	3.4	2.3	2.3	2.4	2.3	2.1	2.8	3.3
Konut	20.6	31.5	39.0	37.3	35.0	28.5	27.0	26.1
Eğitim	4.0	3.2	2.1	2.0	2.6	3.7	3.1	3.7
Sağlık	2.2	2.1	2.1	1.7	2.2	3.2	4.3	4.6
Diğer Hizmetler	9.9	6.8	6.7	6.5	7.0	7.2	7.5	7.8
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kamu Yatırımları

Sektörler	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999**
Tarım	8.1	9.6	9.9	11.8	10.3	10.9	7.7	7.5
Madencilik	3.0	2.5	2.4	1.9	1.7	1.6	1.7	1.7
İmalat	5.5	3.2	3.0	5.5	4.5	2.5	3.1	4.0
Enerji	14.2	11.9	11.5	12.9	12.3	12.8	15.7	15.9
Ulaştırma	35.6	42.5	41.4	33.3	32.4	33.6	36.1	30.6
Turizm	1.6	1.8	2.1	2.5	2.5	0.8	0.7	0.7
Konut	2.3	1.2	1.7	1.4	0.8	1.5	1.7	2.4
Eğitim	8.3	9.2	7.4	8.4	10.7	12.6	10.6	13.5
Sağlık	3.3	3.8	4.0	4.0	4.6	4.4	3.8	3.8
Diğer Hizmetler	18.2	14.3	16.6	18.2	20.2	19.2	18.9	19.9
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Özel Sektör Yatırımları

Sektörler	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997*	1998**
Tarım	4.2	3.3	2.7	3.9	4.5	4.3	4.6	4.7
Madencilik	1.1	0.9	1.2	1.1	0.9	1.1	1.2	1.2
İmalat	29.1	24.1	25.5	25.4	25.7	22.8	21.1	20.5
Enerji	1.0	0.5	0.6	0.5	0.9	3.9	3.1	3.1
Ulaştırma	19.6	19.1	12.4	15.8	16.2	21.4	22.6	23.4
Turizm	4.9	2.5	2.4	2.4	2.3	2.5	3.4	4.1
Konut	34.7	43.6	48.5	45.1	43.1	36.4	34.9	33.4
Eğitim	0.7	0.8	0.8	0.7	0.7	1.1	0.7	0.7
Sağlık	1.3	1.4	1.6	1.2	1.7	2.9	4.4	4.9
Diğer Hizmetler	3.5	3.8	4.2	4.0	3.9	3.8	4.0	4.0
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

* DPT gerçekleşme tabmini

**Program

Kaynak: DPT

Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı
(Cari fiyatlarla, Milyar TL)

	1992		1993		1994		1995		1996		1997		1998*	
	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer	Sayı	Değer
Komple Yeni	816	31,253	1,628	160,028	853	160,675	3,178	1.834.809	3,262	1.599.080	3,457	2.592.532	2,077	2.186.995
Tevsil	350	10,622	784	46,512	273	28,123	1,248	310,214	1,151	293,989	755	381,277	662	379,517
Tamamlama	53	1,147	54	1,616	26	2,598	29	5,582	15	3,735	48	33,613	36	20,245
Yenileme ve														
Restorasyon	38	1,709	75	2,656	14	1,680	48	11,584	52	19,126	240	65,525	42	17,077
Modernizasyon	133	4,097	218	11,539	86	6,052	172	37,168	155	26,781	153	55,970	83	78,718
Nakil	4	43	5	28	2	28	8	3,098	8	1,797	8	1,425	1	3,600
Kalite Düzeltme	11	108	19	733	5	288	7	1,180	12	927	27	3,899	12	5,125
Darboğaz Giderme	35	653	50	881	23	6,814	54	5,682	36	6,807	66	24,803	25	18,800
Entegrasyon	27	728	18	770	8	946	18	4,652	5	1,330	17	11,519	19	13,971
Finansal Kiralama	87	1,033	195	3,392	102	4,655	193	18,858	322	39,547	366	69,368	251	65,820
AR-GE	-	-	3	448	1	8	-	-	1	3,321	2	176	2	687
Büyük Projeler	-	-	-	-	1	2,164	-	-	4	1,605	3	6,136	4	75,541
Çevre Koruma									1	33	0	0	0	0
Toplam	1,554	51,393	3,049	228,603	1,394	214,032	4,955	2.232.827	5,023	1.997.833	5,144	3.252.545	3,214	2.865.098

*Ocak-Eylül Dönemi

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı (%)

Sektörler	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Tarım	1.5	1.3	1.1	1.0	0.4	1.8	0.8	1.8
Madencilik	3.6	2.9	2.8	2.0	0.6	1.3	1.7	2.1
İmalat	62.6	66.3	69.5	60.1	87.6	73.7	63.0	50.2
Gıda-İçki	7.1	9.8	5.6	4.0	2.9	7.1	6.4	5.5
Dokuma-Giyim	20.1	25.0	28.1	23.7	71.7	30.6	22.8	17.6
Orman Ürünleri	1.0	1.0	2.4	2.4	0.3	0.9	1.3	1.5
Kağıt	0.4	0.2	0.4	1.1	1.1	1.4	1.3	0.9
Deri ve Kösele	0.6	0.6	1.1	0.7	0.7	0.5	0.5	0.6
Lastik	1.0	1.3	0.6	0.5	0.6	1.8	1.8	1.7
Kimya	10.1	5.2	3.1	7.4	2.3	10.0	6.5	2.0
Cam	0.6	0.8	0.5	0.5	0.4	0.8	0.2	0.5
Demir-Çelik	1.6	1.4	0.7	1.1	0.8	1.1	3.1	1.6
Demir Dışı Metaller	1.3	0.5	0.4	0.2	0.4	0.7	1.3	0.5
Taşıt Araçları	4.7	4.2	5.9	5.5	1.5	5.2	5.5	4.2
Madeni Eşya	2.8	4.2	5.8	2.3	0.6	2.2	2.0	2.9
Mesleki, Bilim ve Ölçü	0.3	0.2	0.4	0.2	0.1	0.1	0.6	0.3
Makina İmalat	0.8	0.7	0.7	0.2	0.2	1.5	1.0	0.7
Elektrik Makinaları	1.1	1.7	3.6	0.3	0.5	0.8	0.7	1.0
Elektronik	0.8	1.8	0.8	0.1	0.0	0.6	0.2	0.5
Çimento	4.4	4.2	5.7	6.5	0.6	3.6	3.8	4.3
Pişmiş Kil ve Çiment. Ger.	0.9	0.6	0.6	1.0	0.4	0.6	1.3	0.7
Seramik	1.6	1.3	2.0	1.5	1.3	0.6	0.9	1.8
Diğer	1.4	1.6	1.3	0.8	1.2	3.6	1.9	1.6
Enerji	4.3	2.2	5.6	4.9	2.3	3.4	7.0	5.6
Hizmetler	28.0	27.3	21.0	32.0	9.1	19.8	27.6	40.4
Ulaştırma	9.0	10.2	11.0	14.7	6.2	12.5	12.5	20.3
Turizm	4.0	3.4	2.9	3.1	0.9	2.0	4.7	4.6
Diğer Hizmetler	15.0	13.8	7.1	14.2	2.0	5.3	10.3	15.5
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Yatırım Tutarı (Milyar TL)	38,175	51,393	229,248	214,032	2,232,828	1,997,992	3,302,618	2,865,098

* Ocak- Ağustos

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT

Başlıca Sanayi Ürünleri Üretimi

							Ocak-Eylül	
	Birim	1993	1994	1995	1996	1997	1997	1998
Madencilik								
Taş kömürü	(1000 ton)	2,722	2,839	2,248	2,424	2,412	1,810	1,549
Linyit	(1000 ton)	45,957	48,838	51,945	52,503	52,050	36,545	46,225
Ham petrol	(1000 ton)	3,892	3,686	3,514	3,499	3,428	2,571	2,427
İmalat Sanayi								
Pamuk ipliği	(ton)	43,744	35,066	32,305	26,019	29,165	15,807	9,209
Yün ipliği	(ton)	5,425	4,784	3,360	3,671	2,593	2,049	662
Filtreli sigara	(ton)	69,803	77,938	75,382	70,736	72,417	50,378	57,817
Rakı ve Bira	(Mil. Lt.)	620	666	740	763	805	639	626
Gazete kağıdı	(1000 ton)	94	110	138	74	60	38	67
Kraft kağıdı	(1000 ton)	72	78	74	57	59	41	38
Sülfirik asit	(1000 ton)	757	730	630	623	788	562	520
Polietilen	(ton)	270,772	282,964	301,087	299,457	292,587	217,690	218,795
PVC	(ton)	159,294	156,942	181,036	202,562	189,239	146,430	152,121
LPG	(1000 ton)	707	733	792	826	799	593	643
Nafta	(1000 ton)	1,249	1,266	1,473	1,609	1,639	1,251	1,362
Benzin	(1000 ton)	3,215	3,339	3,554	3,373	3,419	2,537	2,256
Motorin	(1000 ton)	7,252	7,399	7,983	7,485	7,406	5,575	5,807
Fuel oil	(1000 ton)	8,701	7,588	7,786	7,408	7,185	5,446	5,246
Şişe ve cam eşya	(1000 ton)	437	440	506	603	740	542	552
Ham sıvı demir	(1000 ton)	4,355	4,604	4,363	5,263	5,567	4,086	4,122
Sıvı çelik	(1000 ton)	11,519	12,179	12,798	13,382	13,644	9,848	9,994
Blister bakır	(adet)	33,453	30,437	24,416	30,341	32,491	20,581	23,130
Aluminyum	(adet)	141,550	155,299	171,978	159,298	164,333	130,145	115,545
Çimento	(1000 ton)	31,311	29,493	33,153	35,214	36,034	27,268	28,372
Traktör	(adet)	33,294	24,249	38,295	45,656	48,681	35,266	42,451
Otomobil	(adet)	343,481	208,531	222,145	196,176	236,419	167,299	171,464
Kamyon	(adet)	29,739	11,235	19,172	29,516	43,618	30,171	24,772
Otobüs ve Minibüs	(adet)	21,585	8,791	12,424	18,612	25,017	17,148	25,163
Dayanıklı Tüketim Malları								
Buzdolabı	(adet)	1.253.791	1.258.353	1.662.835	1.655.956	1.945.920	1.446.299	1.582.903
Çamaşır makinası	(adet)	979,717	780,015	865,927	1.051.499	1.481.934	1.033.753	1.073.815
Fırın (LPG)	(adet)	629,778	448,613	511,229	595,898	738,735	517,006	492,099
Elektrik süpürgesi	(adet)	715,351	436,750	878,928	1.055.344	1.297.264	971,817	895,923
Dikiş makinası	(adet)	170,349	119,145	150,980	143,973	109,960	81,375	59,988
Televizyon	(adet)	1.921.704	1.528.255	1.859.333	2.509.712	4.657.007	2.975.169	3.857.935
Video	(adet)	17,141	8,148	2,769	3,985	8,863	4,904	4,958
Müzik seti	(adet)	87,416	90,450	95,996	94,095	93,969	78,752	97,744
Enerji								
Elektrik enerjisi	(Mil. Kwh)	73,734	78,261	86,291	95,373	103,037	75,693	83,477

Kaynak: DİE

Sanayi Üretim Endeksi (1992=100)

	1994	1995	1996	1997	1996				1997				1998		
	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
Toplam Sanayi	101.5	114.3	122.9	137.1	111.5	118.7	125.1	136.3	121.7	131.5	141.9	151.8	134.7	136.1	142.0
Madencilik Sanayi	98.3	101.3	102.4	108.1	88.7	90.7	119.7	110.5	83.5	87.1	148.4	114.0	98.5	100.3	144.1
İmalat Sanayi	99.9	113.4	121.9	136.9	109.3	119.1	123.2	136.0	120.2	132.7	139.9	152.7	132.8	136.5	138.6
Gıda	111.4	117.1	124.2	134.0	103.8	113.8	124.4	154.9	112.5	129.2	136.4	165.1	128.9	117.4	145.3
Mensucat	95.4	110.7	119.7	127.8	116.2	115.6	119.5	127.6	122.5	121.2	127.3	133.8	122.2	124.0	117.1
Kağıt ve basım	105.0	116.7	112.0	110.3	112.9	101.9	111.0	122.3	107.0	115.4	112.3	103.8	107.8	103.4	101.7
Kimya	102.7	119.3	122.8	136.9	116.2	124.9	125.0	125.0	127.7	133.2	145.3	140.6	134.8	136.1	143.7
Taş ve toprağa dayalı ürün	101.5	113.6	119.6	132.8	93.0	126.3	134.1	124.9	101.9	127.0	141.6	135.9	112.6	139.2	142.0
Metal ana	108.9	113.7	123.2	134.8	110.3	118.6	127.7	136.3	122.3	135.1	131.1	148.3	126.9	137.1	138.6
Makina	86.8	104.6	122.6	151.3	105.2	119.0	119.3	147.0	121.6	146.1	149.1	186.4	153.9	163.9	145.2
Enerji Sektörü	116.4	128.4	141.9	153.5	140.9	130.5	144.1	152.2	152.6	143.1	154.5	163.4	168.0	150.8	169.3

Kapasite Kullanımı (%)

	1994	1995	1996	1997	1996				1997				1998		
					I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
İmalat Sanayi	73.0	78.7	78.1	79.3	76.7	77.8	78.1	79.3	77.0	79.4	81.2	80.3	77.5	76.2	77.6
Gıda	71.5	72.0	72.3	72.4	69.6	70.4	76.0	72.7	69.5	71.7	75.6	74.1	71.4	69.1	71.9
Mensucat	78.7	82.4	82.6	82.5	83.4	81.1	81.9	84.0	81.4	81.3	84.3	83.3	80.3	78.2	-
Kağıt ve basım	74.2	82.0	77.2	80.7	78.1	73.5	73.7	81.9	76.5	83.0	81.1	82.2	81.4	80.9	-
Kimya	75.1	82.4	80.2	81.1	79.2	80.8	80.9	79.7	79.7	81.3	83.3	80.2	77.1	77.3	-
Taş ve toprağa dayalı ürün	84.4	87.0	87.0	88.8	79.4	85.8	91.9	93.1	82.1	92.1	93.9	86.8	81.1	86.5	-
Metal ana	79.9	77.5	84.7	83.4	81.6	86.0	85.5	82.0	81.2	80.2	83.8	88.3	77.0	79.3	81.9
Makina	61.0	72.0	70.1	75.7	69.9	70.0	66.5	74.3	71.7	77.2	75.2	78.4	81.0	73.4	-

Kaynak: DİE

Enerji Üretim ve Tüketimi

	Birim	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999**
Birincil Enerji										
Üretim	BTEP	28,629	30,572	31,579	32,554	32,686	34,279	34,248	35,577	35,262
Tüketim	BTEP	57,072	59,939	64,694	62,927	67,260	72,341	78,198	82,350	85,652
Kişi başına	KEP	997	1,028	1,089	1,040	1,076	1,132	1,251	1,298	1,330
Elektrik Enerjisi										
Kurulu Güç	MW	17,206	18,714	20,358	20,857	21,148	21,247	21,889	23,702	26,192
Termik	MW	10,093	10,335	10,653	10,993	11,284	11,312	11,787	13,458	15,449
Hidrolik	MW	7,113	8,379	9,705	9,864	9,864	9,935	10,103	10,244	10,744
Üretim	GWH	60,246	67,342	73,727	78,322	86,341	94,862	103,296	111,150	119,000
Termik	GWH	37,563	40,774	39,764	47,736	50,800	54,387	63,480	72,150	83,000
Hidrolik	GWH	22,683	26,568	33,963	30,586	35,541	40,475	39,816	39,000	36,000
İthalat (İhracat)	GWH	253	-125	-376	-539	-696	-73	2,221	2,900	2,400
Tüketim	GWH	60,499	67,217	73,351	77,783	85,645	94,789	105,517	114,050	121,400
Kişi başına	KWH	1,057	1,153	1,235	1,285	1,370	1,483	1,688	1,797	1,886

* DPT gerçekleştirme tahmini

** Program

**Elektrik Enerjisi Tüketiminin Sektörel Dağılımı
(Yıllık % değişme)**

Sektörler	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Çimento	10.4	3.2	2.3	4.1	9.1	3.1	1.3
Gübre	-11.4	2.9	-16.1	-16.0	14.2	18.5	-15.9
Alüminyum	-3.0	2.8	-6.4	4.5	-5.4	-26.9	14.4
Bakır ve Çinlo	-9.8	-1.9	-10.0	5.2	0.1	18.2	-7.3
Metalurji	-8.0	9.4	14.2	2.4	-4.0	-9.5	17.7
Demir Çelik	3.6	1.4	8.7	-1.4	2.2	3.2	-1.1
Kağıt	-11.9	12.2	-8.4	3.5	1.2	-9.0	-9.5
Petro Kimya	-20.1	10.0	-1.7	-2.8	8.5	2.0	-20.8
Lastik Kauçuk	45.9	3.4	4.8	14.1	6.4	4.0	-3.9
Organize Sanayii	16.7	20.3	12.6	-5.6	42.4	11.9	13.6
Cam	-3.6	3.2	-2.5	-3.7	6.5	6.2	20.1
Toprak	3.8	-0.4	2.3	2.1	20.0	-2.2	-0.7
Gıda-İçki	5.2	2.8	8.6	-3.4	8.5	8.8	-0.8
Makina Teçhizat	-0.8	4.8	9.5	-9.7	2.1	0.4	-2.2
Kömür Ocakları	-6.6	4.5	-3.8	-2.8	-9.4	6.9	1.1
İlaç ve Kimya	8.8	2.9	5.3	28.6	8.4	3.2	5.3
Tekstil	-8.4	5.4	-3.4	-5.1	7.5	4.4	-2.4
Diğer	-3.9	7.8	-6.8	-1.8	5.1	-0.8	-1.9
Sanayi Toplamı	-2.9	6.0	2.7	0.2	5.6	0.2	1.9
Şehirler Toplamı	7.9	13.5	11.4	5.6	13.2	13.8	10.6
Toplam	2.5	10.0	7.4	3.2	9.9	8.2	2.4

Kaynak: DPT

Toptan Eşya Fiyat Endeksi
(% Değişim)

1994=100	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
1992 (1)													
Aylık	11.1	5.2	4.3	2.2	0.7	0.2	1.8	4.8	6.3	5.5	3.5	3.6	4.1
12 Aylık	69.0	69.0	68.1	63.0	59.5	57.8	57.1	57.3	60.1	63.3	62.7	61.4	62.4
1993 (1)													
Aylık	5.0	5.2	4.8	2.6	2.9	2.3	4.7	3.8	4.0	3.6	6.4	2.9	4.0
12 Aylık	52.7	52.7	53.3	54.0	57.3	60.6	65.2	63.5	60.0	57.0	61.4	60.3	58.2
1994 (1)													
Aylık	5.3	10.1	8.5	32.8	9.0	1.9	0.9	2.7	5.4	6.9	6.4	8.3	8.2
12 Aylık	60.6	68.0	74.0	125.3	138.6	137.6	128.8	126.5	129.6	136.9	137.0	149.6	117.7
1995													
Aylık	10.2	7.1	5.5	5.1	1.9	1.3	2.3	2.3	4.6	3.7	3.5	4.3	4.3
12 Aylık	139.9	138.4	135.0	92.4	80.6	78.1	77.7	76.2	76.5	72.4	68.9	65.6	91.8
1996													
Aylık	9.7	5.8	7.0	8.1	4.1	2.7	2.4	3.8	5.1	5.5	5.1	3.9	5.3
12 Aylık	64.8	63.0	65.3	69.9	73.7	76.2	76.4	79.0	79.8	82.8	85.7	84.9	75.1
1997													
Aylık	5.6	6.2	6.0	5.5	5.2	3.4	5.3	5.3	6.3	6.7	5.6	5.4	5.5
12 Aylık	78.0	78.6	77.0	72.8	74.6	75.7	80.7	83.4	85.4	87.5	88.4	91.0	81.1
1998													
Aylık	6.5	4.6	4.0	4.0	3.3	1.6	2.5	2.4	5.3	4.1	3.4	2.5	3.7
12 Aylık	92.5	89.6	86.0	83.3	79.9	76.7	72.1	67.4	65.9	62.0	58.6	54.3	74.0

Tüketici Fiyat Endeksi
(% Değişim)

1994=100	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
1992 (1)													
Aylık	9.4	5.0	4.9	3.8	0.9	0.5	1.3	3.8	7.4	7.6	4.9	2.7	4.4
12 Aylık	78.5	77.8	78.7	74.0	69.9	65.8	65.8	65.5	67.7	69.2	68.6	66.0	70.6
1993 (1)													
Aylık	5.3	4.0	4.8	4.4	4.7	1.8	4.9	2.7	5.6	6.9	6.4	3.6	4.6
12 Aylık	59.8	58.2	58.0	59.0	65.0	67.2	73.1	71.2	68.2	67.2	69.6	71.1	65.6
1994 (1)													
Aylık	4.4	6.0	5.2	24.7	10.0	0.9	1.7	2.0	7.2	9.5	8.1	6.3	7.2
12 Aylık	69.6	73.0	73.6	107.4	117.8	115.8	109.3	108.0	111.1	116.3	119.7	125.5	103.9
1995													
Aylık	7.1	4.9	4.5	5.8	3.3	2.6	3.1	4.3	7.7	6.3	4.7	3.8	4.8
12 Aylık	125.9	122.4	119.7	88.4	79.8	80.9	80.8	83.4	86.0	84.4	81.5	76.0	92.4
1996													
Aylık	8.3	4.5	5.6	6.7	4.5	2.5	2.1	4.8	6.1	6.5	5.2	3.4	5.0
12 Aylık	78.1	77.5	79.3	80.8	82.9	82.9	81.2	81.9	79.3	79.6	80.4	79.8	80.3
1997													
Aylık	5.9	5.7	5.4	6.6	4.7	2.9	6.3	6.2	7.3	8.3	6.6	5.1	5.9
12 Aylık	75.7	77.7	77.3	77.2	77.5	78.0	85.2	87.8	89.9	93.2	95.8	99.1	84.5
1998													
Aylık	7.2	4.4	4.3	4.7	3.5	2.4	3.4	4.0	6.7	6.1	4.3	3.3	4.5
12 Aylık	101.6	99.3	97.2	93.6	91.4	90.6	85.3	81.4	80.4	76.6	72.8	69.7	86.7

(1) 1987=100

Kaynak: DİE

Kamu Kesimi Toplam Gelir ve Harcamaları
(Cari fiyatlarla, Milyar TL)

	1994	1995	1996	1997	1998*	1999**
Vergiler	729,581	1,353,533	2,698,658	5,758,300	11,898,400	16,742,400
Vasıtasız	314,023	512,136	967,743	2,096,000	4,554,900	6,179,500
Vasıtalı	403,251	825,247	1,702,700	3,612,100	6,518,700	10,346,200
Servet	12,307	16,150	27,815	50,200	124,800	216,800
Vergi Dışı Nominal Gelirler	57,853	130,436	155,880	297,500	523,500	925,100
Faktör Gelirleri	78,253	263,798	683,102	1,324,000	2,383,500	3,467,800
Sosyal Fonlar	-48,012	-130,884	-299,792	-621,400	-1,272,300	-2,019,700
Toplam Gelir	817,675	1,616,883	3,237,448	6,834,600	13,499,500	20,087,900
Cari Harcamalar	415,607	747,574	1,470,908	3,250,400	6,133,400	9,826,700
Yatırım Harcamaları	140,597	300,202	794,614	1,756,000	3,142,200	4,284,700
Sabit sermaye	191,229	330,142	762,067	1,623,100	3,067,100	4,497,300
Stok değişmesi	-50,632	-29,940	32,547	133,000	75,200	-212,600
Transfer Harcamaları	485,288	914,767	2,170,911	3,661,700	8,275,100	11,926,400
Stok Değişim Fonu	100,927	87,759	171,563	402,100	568,800	552,400
Toplam Harcama	1,142,419	2,050,302	4,607,996	9,070,300	18,119,400	26,590,200
Borçlanma Gereği	305,666	408,266	1,340,758	2,235,700	4,619,900	6,502,200
Konsolide Bütçe	152,180	316,623	1,238,128	2,240,652	3,764,000	5,520,000
KİT	54,870	-15,251	-77,442	-100,475	712,729	630,756
İşletmecisi	47,254	-48,162	-62,112	165,425	713,055	658,055
Tasarrufçu	7,616	32,911	-15,330	-265,900	-326	-27,299
Mahalli İdareler	14,597	16,771	52,984	86,960	133,967	197,354
Döner Sermaye	261	3,119	-1,632	-4,956	-14,916	-26,318
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	22,568	49,577	36,957	2,551	15,032	226,702
Fonlar	35,049	47,740	17,524	-18,036	76,352	-85,285
Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	26,142	-10,314	74,241	28,992	-67,260	39,029

* DPT gerçekleşme tabmini

** Program

Kaynak: DPT

Konsolide Bütçe
(Trilyon TL)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*	1999**
Gelirler	174	351	753	1,404	2,738	5,750	11,736	18,130
Dolaysız vergiler	71	128	284	442	884	1,932	4,161	5,945
Dolaylı vergiler	70	136	304	644	1,364	2,814	5,189	8,590
Vergi dışı gelirler	30	82	155	289	444	405	1,131	1,615
Diğer gelirler	3	5	10	29	46	599	1,255	1,980
Harcamalar	222	485	899	1,721	3,956	7,991	15,500	23,650
Personel	94	170	273	503	974	2,073	3,870	6,070
Diğer cari	20	35	73	142	311	706	1,340	2,360
Yatırım	29	53	77	102	255	590	960	1,410
Faiz ödemeleri	40	116	298	576	1,497	2,278	6,190	8,890
Dış	10	24	65	101	168	300	570	770
İç	31	93	233	476	1,329	1,978	5,620	8,120
Diğer transferler	38	111	178	397	918	2,343	3,140	4,920
Bütçe Dengesi	-47	-134	-146	-317	-1,218	-2,241	-3,764	-5,520
Bütçe Emanetleri	-1	11	20	52	16	0	0	0
Avanslar	-11	-3	-20	-30	-46	-	-	-
Nakit Dengesi	-59	-3	-20	-30	-1,247	-2,221	-3,764	-5,520
Finansman	59	3	20	294	1,247	2,221	3,764	5,520
Dış Borçlanma, Net	4	21	-69	-81	-134	-446	-879	-170
Kullanım	19	45	33	158	253	245	851	1,689
Devirli krediler	1	1	10	0	24	-	-	-
Ödenen	-16	-25	-111	-239	-412	691	1,730	1,859
İç Borçlanma Net	15	30	-70	86	274	1,485	1,173	4,442
Satış	36	65	25	222	583	2,069	2,630	8,730
Ödenen	-20	-35	-95	-137	-309	-584	-1,457	-4,288
Kısa Vadeli Borçlanma	41	75	296	292	1,021	1,021	2,603	1,248
Merkez Bankası, Net	17	53	52	95	229	0	0	0
Hazine Bonosu, Net	24	22	244	197	792	1,021	2,603	1,248
Satış	76	171	624	1,147	3,266	2,982	8,383	12,382
Ödenen	-52	-149	-380	-950	-2,474	-1,961	-5,780	-11,134
Diğer		-1	0	-12	-2	87	0	10
Diğer emanetler	3	10	-3	9	67	-	-	0
Nakit değişmesi	-4	-10	-8	-12	19	-	-	0
Net hata	0	0	0	0	0	-	-	0

* DPT gerçekleşme tahmini

** Program

Kaynak: DPT

İç Borçlar
(Milyar TL)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Toplam Ödeme	299,468	819,150	1,672,273	4,724,555	5,121,217	11,979,457
1- Anapara	214,050	588,115	1,199,468	3,389,039	3,144,053	7,147,794
Tahvil	48,463	157,245	94,489	536,788	917,626	1,864,900
Bono	156,909	398,937	971,562	2,826,352	2,226,387	4,945,271
Konsolide Borçlar	8,678	31,933	133,417	25,900	40	0
Kısa Vadeli Avans	0	0	0	0	0	337,623
2- Faiz	85,418	231,035	472,805	1,335,516	1,977,164	4,831,663
Tahvil	42,321	112,467	110,705	327,774	860,395	2,200,481
Bono	41,612	114,017	356,466	1,000,829	1,099,736	2,627,866
Konsolide Borçlar	0	0	0	0	0	0
Kısa Vadeli Avans	1,485	4,551	5,633	6,913	17,033	3,316
Toplam Borçlanma	376,369	1,030,076	1,761,165	5,148,846	6,226,632	10,891,856
Tahvil	151,788	206,124	366,873	1,247,865	3,185,561	3,550,423
Bono	179,151	638,678	1,298,630	3,722,028	3,074,401	7,341,433
Konsolide Borçlar	6,009	133,417	25,940	0	0	0
Kısa Vadeli Avans	39,421	51,857	69,722	178,953	-33,330	0
Net Borçlanma	162,318	441,962	561,697	1,759,809	3,082,579	3,744,062
Tahvil	103,325	48,880	272,383	711,080	2,267,935	1,685,523
Bono	22,242	239,741	327,069	895,676	848,014	2,396,162
Konsolide Borçlar	-2,670	101,484	-107,477	-25,900	-40	0
Kısa Vadeli Avans	39,421	51,857	69,722	178,953	-33,330	-337,623
Borç Stoku	357,347	799,309	1,361,007	3,148,985	6,283,424	9,947,455
Tahvil	190,505	239,385	511,769	1,250,154	3,570,811	5,176,303
Bono	64,488	304,230	631,298	1,527,838	2,374,990	4,771,152
Konsolide Borçlar	31,933	133,417	25,940	40	0	0
Kısa Vadeli Avans	70,421	122,278	192,000	370,953	337,623	0

* Ocak-Eylül.

İç Borçlanmanın Vade ve Faiz Yapısı

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Yıllık Ağırlıklı Ortalama						
Bileşik Faiz Oranı (Stopaj Hariç)	87.6	164.4	121.8	132.8	108.1	115.2
Yıllık Borçlanma Vade Yapısı (Gün)	257	119	206	195	341	239

Parasal Büyüklükler
(Dönem sonu, Milyar TL)

	1993	1994	1995	1996	1997-I	1997-II	1997-III	1997-IV	1998-I	1998-II	1998-III
M1	116,366	214,193	376,288	769,708	982,162	1,046,081	1,158,960	1,378,604	1,472,638	1,772,063	2,226,106
Dolaşımdaki Para	53,933	105,418	196,072	330,455	393,486	464,163	615,517	641,707	753,480	877,439	1,101,831
Vadesiz Mevduat	62,307	108,556	180,166	439,091	588,629	581,785	543,443	736,897	719,158	894,624	1,124,275
M2	268,063	604,136	1,216,321	2,662,111	3,168,033	3,497,374	4,484,355	5,264,529	5,985,260	7,781,176	9,014,456
Vadeli Mevduat	151,697	389,943	840,033	1,892,403	2,185,871	2,451,293	3,325,395	3,885,925	4,512,622	6,009,113	6,788,350
M2Y	506,637	1,203,907	2,415,070	5,278,898	6,246,212	6,949,039	8,333,279	10,128,836	11,936,709	14,411,798	16,807,813
Döviz Tevdiat Hesabı	238,574	599,771	1,198,749	2,616,787	3,078,179	3,451,665	3,844,740	4,864,307	5,951,449	6,630,622	7,793,357

Toplam Mevduat(Kurumsal Sektörlere Göre)
(Dönem Sonu, Milyar TL)

	1993	1994	1995	1996	1997-I	1997-II	1997-III	1997-IV	1998-I	1998-II	1998-III
Toplam Mevduat	754,688	1,851,728	3,846,570	8,407,146	7,332,181	11,021,571	13,771,114	17,150,962	19,623,750	-	-
Merkez Bankası	186,635	551,753	1,111,246	2,148,568	235,457	2,789,334	3,733,420	4,463,924	5,020,950	5,651,538	-
Mevduat Bankaları	522,500	1,203,149	2,543,787	5,876,127	6,664,903	7,756,908	9,444,192	11,964,591	13,785,073	16,886,641	-
Tasarruf Mevduatı, Gerçek Kişiler	122,268	325,200	682,573	1,728,530	1,878,331	2,261,842	2,722,788	3,184,698	3,506,508	4,058,068	-
Ticari Kurumlar	40,438	78,535	131,561	279,562	268,750	344,948	416,259	645,187	579,050	858,147	-
Yurtiçi Yerleşiklerin Yabancı Para Mevduatı	186,790	561,875	1,145,819	2,409,591	2,813,089	3,152,782	3,730,176	4,893,818	5,677,297	6,707,685	-
Yatırım ve Kalkınma Bankaları	45,553	96,826	191,537	382,451	431,822	475,329	593,503	722,447	817,727	-	-

Mevduat Bankalarındaki Toplam Mevduat(Vade Gruplarına Göre)
(Dönem Sonu, Milyar TL)

	1993	1994	1995	1996	1997-I	1997-II	1997-III	1997-IV	1998-I	1998-II	1998-III
Toplam Mevduat	522,500	1,203,149	2,543,787	5,876,127	6,664,903	7,756,908	9,444,192	11,964,591	13,785,073	16,886,641	-
TL Mevduat	251,108	563,520	1,117,904	2,800,419	3,106,600	3,631,184	4,416,950	5,402,783	5,926,033	7,733,698	-
Vadesiz Mevduat	91,999	153,592	238,916	756,353	853,128	906,743	1,027,518	1,259,163	1,331,601	1,603,167	-
Vadeli Mevduat	159,109	409,929	878,987	2,044,066	2,253,472	2,724,441	3,389,432	4,143,621	4,594,432	6,130,531	-
Bankalararası Mevduat	74,027	41,151	172,593	448,080	487,355	630,190	845,231	1,067,956	1,405,876	1,916,956	-
Döviz Çevrilebilir Mevduat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Döviz Tevdiat Hesapları	197,365	598,478	1,253,290	2,627,629	3,070,948	3,495,534	4,182,011	5,493,852	6,453,165	7,235,987	-

Toplam Yurtiçi Kredi Stoğu
(Dönem Sonu, Milyar TL)

	1993	1994	1995	1996	1997-I	1997-II	1997-III	1997-IV	1998-I	1998-II	1998-III
Toplam Kredi	369,803	661,481	1,386,814	3,303,455	4,177,972	4,771,353	5,971,025	7,053,181	8,400,348	9,694,257	11,253,096
Merkez Bankası Kredileri	79,507	135,125	163,237	354,308	476,946	412,712	339,206	338,789	1,443	891	913
Mevduat Bankaları Kredileri	266,772	480,602	1,149,305	2,775,503	3,482,507	4,110,375	5,332,012	6,384,251	7,983,389	9,243,521	10,745,096
KYB Kredileri	23,524	45,753	74,272	173,644	218,519	248,266	299,807	330,141	415,516	449,845	507,087

Kaynak: Merkez Bankası

Merkez Bankası Bilançosundan Seçilmiş Kalemler
(Milyar TL)

	1998					
	1993	1994	1995	1996	1997	III.
Net Dış Varlıklar	13,151	21,144	-6,694	201,338	269,240	530,102
Net Dış Varlıklar	21,144	-6,694	201,338	719,390	1,857,071	4,329,850
Toplam İç Krediler	155,774	346,161	466,217	782,654	576,727	531,458
Kamu Kesimine Açılan Krediler	137,027	333,783	453,991	775,023	569,084	523,793
Bankalara Açılan Krediler	18,747	12,378	12,226	7,631	7,644	7,665
Diğer Kalemler(Net)	-1,748	-32,068	-7,802	-172,581	-231,789	-362,096
Net İç Varlıklar	154,026	314,093	458,415	610,073	344,938	169,361
Toplam Varlıklar	175,170	307,399	659,753	1,329,463	2,202,009	4,499,211
Rezerv Para	99,607	183,569	341,589	592,801	1,108,735	1,314,134
Emisyon	61,862	117,086	221,318	376,097	717,054	842,117
Bankalar Zorunlu Karşılıklar	29,476	56,862	105,381	169,759	331,022	384,188
Bankalar Serbest Mevduatı	4,748	5,828	6,962	36,341	31,082	31,957
Diğer Kalemler	35,204	3,792	7,928	10,604	29,577	55,873
Açık Piyasa İşl.Borçları	17,406	6,012	46,589	9,010	-618,787	-318,691
Parasal Taban	117,013	189,581	388,177	601,810	489,948	995,443
Kamu Mevduatı	4,113	5,152	10,246	23,462	251,014	159,022
Merkez Bankası Parası	121,127	194,733	398,423	625,272	740,961	1,154,465
Döviz Olarak Takip Olunan Mevduat	25,992	21,262	107,040	358,258	684,287	570,330
Bankaların Döviz Mevduatı	28,051	91,403	154,290	345,933	776,762	952,709
Toplam İç Yükümlülükler	175,170	307,399	659,753	1,329,464	2,202,010	3,227,677

Kaynak: TCMB

Faizler ve Döviz Kurları Mevduat Faizleri (%)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1992												
3 Aylık	68.67	68.08	68.00	69.20	69.40	69.70	69.40	68.40	68.10	68.00	68.80	69.10
12 Aylık	72.24	71.71	71.70	74.00	74.50	74.70	74.70	74.10	73.90	73.80	74.20	74.20
1993												
3 Aylık	69.10	66.40	63.70	63.80	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00	64.00
12 Aylık	74.20	74.50	74.00	74.00	74.60	74.60	74.50	74.60	74.50	74.60	74.70	74.70
1994												
3 Aylık	67.70	85.40	87.10	131.40	131.80	121.70	79.30	67.50	67.30	62.50	74.50	77.30
12 Aylık	78.10	95.00	96.90	117.20	121.30	125.30	116.10	96.90	98.10	96.10	95.30	95.60
1995												
3 Aylık	86.98	87.43	78.68	73.72	73.07	73.13	69.11	68.83	69.11	69.42	78.21	83.92
12 Aylık	100.90	100.68	95.97	91.51	90.81	91.09	86.79	86.44	86.48	86.58	90.25	92.32
1996												
3 Aylık	85.48	84.83	82.71	79.74	79.44	79.11	79.62	79.69	79.63	79.45	79.64	79.68
12 Aylık	93.15	93.67	92.67	91.81	91.62	91.57	92.45	92.78	93.24	93.04	93.72	93.77
1997												
3 Aylık	77.2	76.6	76.5	76.6	76.8	77.4	79.2	82.6	82.2	82.6	82.9	83.2
12 Aylık	91.3	90.3	90.1	90	90	90.5	92.6	96.2	96.2	96.1	96.5	96.6
1998												
3 Aylık	82.6	82.8	82.7	81.9	81.2	77.6	71.3	73	81.7	82.2		
12 Aylık	96.4	96	96.9	96.1	95.7	92.9	83.8	87.1	91.5	93.1		
Interbank (Ortalama, %)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1992	60.4	63.0	63.8	65.8	67.6	68.5	66.7	64.9	63.3	65.7	66.7	67.8
1993	65.2	59.3	66.9	62.6	62.3	59.5	59.4	58.1	57.5	57.9	75.6	69.6
1994	91.1	192.7	350.5	258.4	262.8	53.9	43.4	87.4	69.1	71.0	65.0	92.0
1995	87.4	67.0	66.0	68.8	76.6	57.8	48.2	55.8	78.2	75.5	81.8	106.3
1996	94.3	83.2	90.0	77.1	64.4	67.0	74.5	72.2	73.5	74.7	76.4	74.3
1997	61.5	66.3	65.1	68.5	66.3	70.5	69.0	73.9	75.2	71.6	77.9	78.0
1998	72.8	82.1	80.6	73.5	74.2	65.8	54.8	76.4	78.8	77.9	78.9	
Hazine Bonosu (%)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1992												
3 Aylık	16.9	16.9	16.9	17.1	18.0	18.7	19.2	18.9	18.6	18.6	18.7	18.7
12 Aylık	71.9	71.5	71.5	72.5	74.4	77.4	78.2	77.6	77.2	77.5	77.6	77.8
1993												
3 Aylık	18.7	17.4	16.3	16.5	16.8	16.7	16.7	16.4	16.2	15.8	-	-
12 Aylık	78.1	80.0	82.3	83.9	85.3	85.9	86.5	87.4	88.0	86.7	87.9	89.2
1994												
3 Aylık	-	24.8	24.8	-	32.8	40.8	25.2	23.4	22.1	19.9	22.7	24.2
12 Aylık	94.0	125.0	130.0	126.6	222.5	-	-	-	-	-	-	-
1995												
3 Aylık	28.0	-	-	19.3	20.2	18.0	17.3	17.1	-	-	-	30.2
12 Aylık	-	-	123.3	98.0	115.8	-	105.1	99.8	-	-	-	-
1996												
3 Aylık	-	-	-	-	20.4	-	-	-	-	-	-	-
12 Aylık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	122.3	-	-
1997												
3 Aylık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27.7
12 Aylık	-	-	109.0	-	-	-	-	134.4	129.1	-	-	-
1998												
3 Aylık	-	26.7	22.3	-	-	-	-	20.3	-	-	-	-
12 Aylık	-	-	-	-	98.0	106.0	92.7	-	-	-	-	-
Döviz Kurları (yıllık % değişim)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1992												
ABD Doları	77.6	80.8	72.7	69.0	68.7	62.7	58.7	57.2	56.5	56.3	64.0	65.3
Alman Markı	70.1	65.2	66.6	74.7	78.7	84.5	90.4	89.1	83.6	78.5	67.8	64.2
1993												
ABD Doları	63.90	59.8	54.0	48.8	48.4	52.0	60.8	63.9	62.9	64.8	64.5	68.1
Alman Markı	60.00	57.7	55.3	53.7	49.8	45.1	40.0	39.8	45.2	49.4	53.6	55.3
1994												
ABD Doları	74.2	95.6	119.3	236.7	240.0	202.6	177.3	173.4	185.9	179.9	171.7	167.1
Alman Markı	61.4	84.5	113.1	215.9	228.5	205.8	201.6	196.6	199.3	201.0	200.1	190.4
1995												
ABD Doları	165.3	131.5	102.4	31.2	27.0	35.9	43.4	46.8	40.6	42.9	44.4	51.5
Alman Markı	202.1	168.3	144.8	61.6	49.9	58.2	61.1	59.3	49.3	53.6	56.9	64.3
1996												
ABD Doları	50.1	56.2	63.9	71.8	78.3	85.0	86.9	81.7	86.3	87.5	87.9	84.1
Alman Markı	57.5	59.7	55.5	58.2	63.7	69.7	74.0	80.7	80.7	73.4	76.1	72.0
1997												
ABD Doları	85.6	86.2	82.6	80.5	78.6	81.0	84.8	92.5	91.4	89.6	90.0	90.8
Alman Markı	69.1	63.1	59.3	58.2	60.7	60.0	55.1	52.0	61.2	64.9	72.0	66.6
1998												
ABD Doları	88.5	87.3	88.6	87.5	83.7	80.7	74.7	67.4	61.5	56.5		
Alman Markı	66.5	73.0	75.1	77.1	76.5	74.3	74.1	72.3	69.7	68.2		

Kaynak: TCMB, DPT, Hazine Müsteşarlığı

İhracatın Sektörlere Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Ocak-Eylül	
									1997	1998
Genel Toplam	12,959	13,593	14,715	15,345	18,105	21,637	23,225	26,261	18,714	19,105
Tarım ve Ormancılık	2,249	2,584	2,134	2,292	2,301	2,133	2,454	2,679	1,714	1,783
Balıkçılık	35	28	27	21	22	21	27	33	24	14
Maden ve taşocağı ürünleri	326	284	267	233	262	391	368	404	294	285
İmalat	10,348	10,685	12,286	12,793	15,517	19,089	20,358	23,132	16,898	16,999
Diğer	0	10	0	4	2	2	16	13	8	25

İhracatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Ocak-Eylül	
									1997	1998
Genel Toplam	22,302	21,047	22,871	29,428	23,270	35,709	43,626	26,009	18,939	19,105
I. OECD ülkeleri	8,810	8,857	9,348	9,067	10,741	13,223	13,990	15,316	11,240	11,984
A. AB ülkeleri	6,893	7,042	7,600	7,288	8,268	11,078	11,485	12,114	8,793	9,375
B. EFTA ülkeleri	618	591	632	558	645	294	345	401	295	245
C. Diğer OECD ülkeleri	1,300	1,224	1,116	1,221	1,828	1,851	2,160	2,800	2,151	2,364
II. OECD dışı ülkeler	4,149	4,736	5,367	6,276	7,370	8,414	9,093	10,692	7,699	7,122

İthalatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Ocak-Eylül	
									1997	1998
Genel Toplam	22,269	20,923	22,871	29,428	23,270	35,709	43,626	48,558	34,890	34,317
Sermaye malları	4,040	4,295	4,825	7,357	5,220	8,119	10,336	11,051	7,821	7,732
Ara malları	16,154	15,053	16,184	19,402	16,565	25,077	28,736	31,871	23,184	22,456
Tüketim malları	2,075	1,575	1,772	2,525	1,381	2,416	4,424	5,334	3,638	3,917
Diğer	31	123	88	142	102	95	129	300	248	212

İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Ocak-Eylül	
									1997	1998
Genel Toplam	22,302	21,047	22,870	29,427	23,270	35,709	42,464	46,655	34,890	34,317
I. OECD ülkeleri	14,225	14,071	15,422	19,974	15,312	23,595	29,189	32,454	24,765	24,907
A. AB ülkeleri	9,328	9,222	10,050	12,948	10,287	16,861	22,335	24,013	17,699	17,702
B. EFTA ülkeleri	1,166	1,215	1,400	1,652	1,201	892	1,223	1,258	902	902
C. Diğer OECD ülkeleri	3,731	3,634	3,972	5,374	3,824	5,843	5,631	7,182	6,164	6,303
II. OECD dışı ülkeler	8,077	6,976	7,448	9,453	7,958	12,114	12,275	14,201	10,125	9,410

Kaynak: DİE

Ödemeler Dengesi
(Milyon USD)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
A. Cari İşlemler Dengesi									
İhracat F.O.B.	13,026	13,667	14,891	15,611	18,390	21,975	23,546	26,782	28,060
İhracat	12,959	13,593	14,715	15,345	18,106	21,636	23,167	26,245	27,500
Transit ticaret	67	74	176	266	284	339	379	537	560
İthalat F.O.B.	-22,581	-21,007	-23,081	-29,771	-22,606	-35,187	-42,377	-48,029	-48,990
İthalat C.I.F.	-22,302	-21,047	-22,871	-29,428	-23,270	-35,709	-42,934	-48,585	-49,500
Altın ithalatı	-1,532	-1,161	-1,430	-1,881	-480	-1,322	-1,672	-1,867	-2,000
Transit ticaret	-46	-64	-151	-229	-251	-301	-347	-492	-460
Navlun ve sigorta	1,299	1,265	1,371	1,767	1,395	2,145	2,576	2,915	2,970
Dış Ticaret Dengesi	-9,555	-7,340	-8,190	-14,160	-4,216	-13,212	-18,831	-21,247	-20,930
Diğer Mal ve Hizmet Gelirleri	8,933	9,307	10,419	11,788	11,691	16,094	20,527	25,133	26,250
Turizm	3,225	2,654	3,639	3,959	4,321	4,957	5,650	7,002	7,600
Faiz gelirleri	917	935	1,012	1,135	890	1,488	1,577	1,900	1,950
Diğer	4,791	5,718	5,768	6,694	6,480	9,649	13,300	16,231	16,700
Diğer Mal ve Hizmet Giderleri	-6,496	-6,816	-7,262	-7,829	-7,936	-9,717	-10,909	-13,420	-15,320
Turizm	-520	-592	-776	-934	-866	-911	-1,265	1,716	-2,000
Faiz gelirleri	-3,264	-3,440	-3,439	-3,574	-3,923	-4,303	-4,200	-4,588	-5,300
Diğer	-2,712	-2,784	-3,047	-3,321	-3,147	-4,503	-5,444	-7,116	-8,020
Toplam mal ve hizmetler	-7,118	-4,849	-5,033	-10,201	-461	-6,835	-9,213	-9,534	-10,000
Karşılıksız Transfer Girişleri (Özel)	3,374	2,879	3,147	3,035	2,709	3,425	3,892	4,552	4,600
Göçmen transferleri	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İşçi gelirleri	3,246	2,819	3,008	2,919	2,627	3,327	3,542	4,197	4,350
Diğer	128	60	139	116	82	98	350	355	250
Karşılıksız Transfer Çıkışları (Özel)	-25	-25	0	0	0	0	0	0	0
Karşılıksız Transfer (Resmî): Net	1,144	2,245	912	733	383	1,071	555	314	190
İşçi gelirleri	79	82	66	44	37	38	48	32	50
Diğer	1,065	2,163	846	689	346	1,033	507	282	140
Cari işlemler dengesi	-2,625	250	-974	-6,433	2,631	-2,339	-4,766	-4,668	-5,210
B. Sermaye Hareketleri (Rezerv Hariç)	4,037	-2,397	3,648	8,963	-4,194	4,722	9,779	9,292	5,820
Doğrudan Yatırımlar	700	783	779	622	559	772	612	554	600
Portföy Yatırımları	547	623	2,411	3,917	1,158	1,724	570	1,634	-760
Diğer Uzun Vadeli Sermaye Hareketleri-	210	-783	-938	1,370	-784	-79	1,636	4,667	3,640
Kullanımlar	3,679	3,784	3,523	4,857	3,349	4,126	6,048	9,784	11,740
Ödemeler	-3,938	-4,070	-4,871	-4,412	-5,448	-5,667	-5,685	-6,095	-8,900
Kredi mektuplu döviz tevdiat hesabı	49	-497	410	925	1,315	1,462	1,273	978	800
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	3,000	-3,020	1,396	3,054	-5,127	2,305	6,961	2,437	2,340
Varlıklar	-409	-2,563	-2,438	-3,291	2,423	-1,761	1,331	-1,074	-570
Verilen krediler	156	-811	-327	-289	-38	293	-125	-358	-170
Diğer varlıklar	-565	-1,752	-2,111	-3,002	2,461	-2,084	1,456	-716	-400
Yükümlülükler, Net	3,409	-457	3,834	6,345	-7,550	4,096	5,630	3,511	2,910
Sağlanan krediler	2,520	590	4,091	5,681	-7,495	3,096	4,336	3,613	2,500
Mevduatlar	889	-1,047	-257	664	-55	1,000	1,294	-102	410
C. Net Hata ve Noksan	-468	948	-1,190	-2,222	1,769	2,275	-468	-1,280	1,670
D. Ödemeler Dengesi Finansmanı	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E. Karşılık Hareketleri	364	170	0	0	0	0	0	0	0
Genel Denge	1,308	-1,029	1,484	308	206	4,658	4,545	3,344	2,280
F. Rezerv Hareketleri	-1,308	1,029	-1,484	-308	-206	-4,658	-4,545	-3,344	-2,280
IMF	-53	0	0	0	340	347	0	-28	-230
Resmi Rezervler	-1,255	1,029	-1,484	-308	-546	-5,005	-4,545	-28	-2,050

* DPT gerçekleşme tabmini

Kaynak: TCMB, DPT

Yabancı Sermaye İzinlerinin Sektörlere Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Tarım	22	36	31	29	32	64	12.2	4.3
Madencilik	40	19	12	6	61	9	26.7	13.3
İmalat Sanayi	1,096	1,274	1,727	1,106	1,997	626	867.9	776
Gıda-İçki-Tütün	373	303	249	220	193	93	138.2	143.9
Çimento	80	54	32	138	291	148	33.7	7.8
Kimya	192	251	267	188	367	71	67.1	151.2
Gübre	0	0	0	0	0	0	0	0
Lastik	6	7	46	34	39	0	39.5	18.5
Plastik	47	11	25	11	35	7	28.6	14.2
Orman Ürünleri	2	17	1	0	1	4	3.9	1.3
Kağıt	2	8	5	7	7	8	19.8	2.6
Dokuma-Giyim	39	33	36	24	41	41	85.7	43
Cam	4	5	1	7	2	1	1.6	19.9
Pişmiş Kilden ve Çim.Ger.	4	1	3	1	7	2	6.0	10.9
Demir-Çelik	83	98	47	35	2	29	4.5	9.5
Demirdışı Metaller	41	43	30	23	46	0	1.9	3.8
Madeni Eşya	6	8	16	7	6	8	1.0	2.1
Makina	0	0	1	0	3	0	0.3	0.3
Uçak	0	37	6	8	0	8	28.6	44.5
Elektrik ve Elektronik	91	128	167	79	221	45	132.5	125.2
Taşıt Araçları	32	178	723	254	577	42	177.9	137.0
Taşıt Araçları Yan Sanayi	42	46	47	35	119	50	96.2	39.7
Diğerleri	52	47	25	36	40	69	1.0	0.6
Hizmetler	810	492	356	343	850	3,123	767.5	435.5
Ticaret	149	97	77	98	114	146	171.8	89.8
Turizm	240	108	107	57	175	129	240.1	41.5
Bankacılık	108	103	64	63	83	34	48.3	61.4
Kara Taşımacılığı	0	0	1	1	4	4	0.6	0.4
Hava Taşımacılığı	8	3	3	6	2	0	12.8	0.1
Deniz Taşımacılığı	6	2	2	0	1	0	0.7	0.4
Yatırım Finansmanı	15	19	53	6	19	182	4.7	38.3
Diğerleri	282	161	49	112	452	2,628	288.4	203.6
Genel Toplam	1,967	1,820	2,125	1,485	2,938	3,837	1,678	1,229

* Ocak-Eylül

Kaynak: DPT

Yabancı Sermaye İzinlerinin Ülkelere Göre Dağılımı
(Milyon USD)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
I. OECD Ülkeleri	1,774.3	1,612.8	2,042.8	1,373.3	2,759.0	3,632.3	1,409.9	1,159
A. AT Ülkeleri	1,050.5	1,127.9	1,182.0	974.0	1,869.0	3,272.4	1,030.0	727.9
Avusturya	8.4	8.8	5.6	3.6	32.9	11.2	8.4	4.0
Almanya	196.4	202.4	158.4	223.5	392.1	226.5	281.6	191.1
Belçika-Lüksemburg	38.6	45.2	33.1	61.3	97.9	74.9	30.7	16.3
Danimarka	4.7	3.7	5.2	8.6	3.6	0.4	13.7	0.6
Fransa	249.2	353.6	225.6	256.3	476.1	2,370.3	103.9	128.9
Hollanda	281.9	272.8	211.6	196.0	559.3	338.6	206.1	298.1
İngiltere	80.6	109.3	114.7	51.4	161.4	164.8	122.2	39.8
İrlanda	0.5	0.5	0.9	4.9	8.9	1.9	36.2	2.5
İtalya	180.7	119.3	419.3	164.0	98.6	43.2	124.5	23
Yunanistan	1.4	2.7	3.0	1.1	3.0	1.2	2.0	0.1
İspanya	8.0	9.6	4.7	3.4	2.8	8.2	2.9	3.3
Portekiz	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1
B. Diğer OECD Ülkeleri	724.1	484.8	860.8	399.1	885.1	359.9	379.9	431.1
ABD	460.9	197.6	399.7	157.3	231.4	179.4	174.5	271.4
Japonya	54.6	36.6	237.1	125.9	283.8	21.1	126.7	18.1
İsviçre	109.1	203.0	141.9	54.3	327.8	156.8	50.3	85.2
Diğerleri	99.5	47.6	82.2	61.6	42.2	2.5	28.5	56.5
II. İslam Ülkeleri	122.9	127.1	78.7	45.3	70.3	83.4	56.5	50
A. Orta Doğu	105.1	115.3	74.3	41.6	55.3	72.4	47.4	46.5
İran	3.2	9.0	5.8	4.0	5.6	5.4	9.6	2.2
Irak	24.0	3.3	1.8	2.8	15.2	5.5	3.2	2.9
Suudi Arabistan	44.0	34.1	15.1	8.4	11.8	9.0	10.1	12.2
Kuveyt	2.8	2.0	0.5	0.7	1.8	0.5	0.7	0.4
Lübnan	1.1	4.4	2.3	1.0	1.3	5.1	2.9	0.2
Suriye	3.6	1.0	2.7	1.7	1.5	10.5	4.6	0.7
Ürdün	0.5	0.6	0.2	0.6	5.2	1.1	0.6	2
Bahreyn	6.9	49.7	25.9	12.0	6.4	18.4	4.5	25.2
Katar	5.1	0.1	8.4	3.8	0.1	0.0	0.1	0
KKTC	5.0	10.1	5.7	5.2	3.6	10.2	8.5	0.3
İslam Kalkınma Bankası	0.9	0.8	1.2	0.8	1.8	6.2	1.4	0
BAE	8.0	0.3	3.4	0.3	0.2	0.6	0.6	0.3
Yemen	0.1	0.1	0.0	0.2	0.7	0.0	0.6	0
B. Kuzey Afrika	17.5	10.8	3.8	0.5	13.3	9.7	7.0	0.3
Libya	17.4	10.3	2.5	0.0	11.6	8.4	4.2	0.1
Mısır	0.1	0.5	1.3	0.5	1.6	0.4	2.6	0.1
Tunus	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.2	0.1	0
C. Diğer İslam Ülkeleri	0.3	1.0	0.6	3.2	1.7	1.3	2.1	3.2
III. Diğer Ülkeler	70.1	80.1	3.6	66.0	109.0	121.3	211.8	20.2
Genel Toplam	1,967.3	1,820.0	2,125.0	1,484.7	2,938.3	3,837.0	1,678.2	1,229.1

* Ocak-Eylül

Kaynak : DPT

Dış Borç Stoku*
(Milyon USD)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998**
Vadeye göre	49,035	50,489	55,592	67,356	65,601	73,278	84,703	92,264	97,201
Orta-Uzun vadeli	39,535	41,372	42,932	48,823	54,291	57,577	64,186	69,630	71,762
Kısa vadeli	9,500	9,117	12,660	18,533	11,310	15,701	20,517	22,634	25,439
Borçluya göre									
Orta-Uzun Vadeli	39,535	41,372	42,932	48,823	54,291	57,577	64,186	69,630	71,762
Kamu (KİT'ler dahil)	30,416	32,590	33,598	36,237	39,550	39,472	51,086	49,275	49,344
Merkez Bankası	7,321	6,530	6,150	6,618	8,597	10,486	10,728	10,273	10,509
Özel Sektör	1,798	2,252	3,184	5,968	6,144	7,619	13,100	20,354	22,418
Kısa Vadeli	9,500	9,117	12,660	18,533	11,310	15,701	20,517	22,634	25,439
Merkez Bankası	855	557	572	667	828	993	984	889	894
Ticari Bankalar	5,373	5,216	7,157	11,127	4,684	6,659	8,419	8,503	10,193
Diğer Sektörler	3,272	3,344	4,931	6,739	5,798	8,049	11,114	13,242	14,352
Alacaklılara göre									
Orta-Uzun Vadeli	39,535	41,372	42,932	48,823	54,291	57,577	64,186	69,630	71,762
Uluslararası Kuruluşlar	9,564	10,069	9,160	8,674	9,183	9,081	9,291	8,369	7,868
İkili Anlaşmalar	12,984	14,587	15,035	18,153	20,678	21,558	8,862	8,185	7,966
Ticari Bankalar	4,843	4,309	3,640	3,083	2,325	2,346	15,486	20,332	21,476
Tahvil İhraçları	5,877	6,683	9,316	12,623	13,788	14,186	13,081	13,718	14,621
Özel Kesim	6,267	5,724	5,781	6,290	8,317	10,406	46,033	53,076	55,928
Kısa Vadeli	9,500	9,117	12,660	18,533	11,310	15,701	20,517	22,634	25,439
Ticari Banka Kredileri	3,845	4,144	6,490	9,526	2,901	4,263	4,940	5,969	6,845
Özel Kesim Kredileri	5,655	4,973	6,170	9,007	8,409	11,438	15,577	16,665	18,594

* 1995'ten sonra yeni seri verileri kullanılmıştır.

** Haziran

Kaynak: TCMB

